

ČESKÉ VYSOKÉ UČENÍ TECHNICKÉ V PRAZE

FAKULTA BIOMEDICÍNSKÉHO INŽENÝRSTVÍ
Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva

**Psychologické aspekty chování příslušníků Hasičského
záchranného sboru Moravskoslezského kraje u zásahů na
neznámou nebezpečnou látku**

**Psychological aspects of the behavior of members of the
Fire Rescue Service of Moravian-Silesian Region in
interventions on unknown hazardous materials**

Diplomová práce

Studijní program: Civilní nouzové plánování

Autor diplomové práce: Bc. Daniel Korec

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Tibor Brečka, MBA, LL.M.

Kladno 2021

I. OSOBNÍ A STUDIJNÍ ÚDAJE

Příjmení: **Korec** Jméno: **Daniel** Osobní číslo: **492520**
Fakulta: **Fakulta biomedicínského inženýrství**
Garantující katedra: **Katedra zdravotnických oborů a ochrany obyvatelstva**
Studijní program: **Civilní nouzové plánování**

II. ÚDAJE K DIPLOMOVÉ PRÁCI

Název diplomové práce:

Psychologické aspekty chování příslušníků Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje u zásahů na neznámou nebezpečnou látku

Název diplomové práce anglicky:

Psychological aspects of the behavior of members of the Fire Rescue Service of Moravian-Silesian Region in interventions on unknown hazardous materials

Pokyny pro vypracování:

Předmětem práce bude zhodnocení působení vnějších vlivů na psychiku příslušníků HZS MSK z pohledu velitele jednotky PO a hasiče během zásahu na neznámou nebezpečnou látku (NL). Teoretická část bude zaměřena na osobnostní předpoklady uchazeče o zaměstnání u HZS MSK, jeho fyzickou, zdravotní způsobilost a psychologický profil. V práci bude popsána teoretická i praktická příprava příslušníků HZS na specifické typy mimořádných událostí (MU) s výskytem neznámé NL. V analýze bude zkoumána připravenost hasičů a četnost jejich účastí u MU s výskytem CBRN látek. V praktické části se pomocí řízených rozhovorů a dotazníkových šetření (100 respondentů) s příslušníky HZS MSK budou analyzovat stresory a jejich intenzita v průběhu zásahu. Cílem práce bude návrh systému psychologické přípravy příslušníků HZS při přípravě na tyto specifické MU, jako součást specializovaných kurzů pořádaných vzdělávacími zařízeními HZS ČR.

Seznam doporučené literatury:

- [1] ŠTIKAR, Jiří, Psychologie ve světě práce, Praha: Karolinum, 2003, ISBN 80-246-0448-5
- [2] HAYES, Nicky, Psychologie týmové práce: strategie efektivního vedení týmů, Praha: Portál, 2005, ISBN 80-7178-983-6
- [3] JOSHI, Vinay, Stres a zdraví, Praha: Portál, 2007, ISBN 978-80-7367-211-9
- [4] KIRSCHMAN, Ellen, Život s hasičem: vše, co by měla vědět rodina hasiče, Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2015, ISBN 978-80-7385-170-5

Jméno a příjmení vedoucí(ho) diplomové práce:

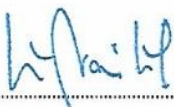
Mgr. Tibor Brečka, MBA, LL.M.

Jméno a příjmení konzultanta(ky) diplomové práce:

Ing. Petra Kadlec Linhartová, Ing. Jiří Fojtík, DiS.

Datum zadání diplomové práce: **21.09.2020**

Platnost zadání diplomové práce: **18.09.2022**

prof. MUDr. Leoš Navrátil, CSc., MBA, dr.h.c.
podpis vedoucí(ho) katedry

prof. MUDr. Jozef Rosina, Ph.D., MBA
podpis děkana(ky)

III. PŘEVZETÍ ZADÁNÍ

Student(ka) bere na vědomí, že je povinnen(a) vypracovat diplomovou práci samostatně, bez cizí pomoci, s výjimkou poskytnutých konzultací. Seznam použité literatury, jiných pramenů a jmen konzultantů je třeba uvést v diplomové práci.

8.3.2021

Datum převzetí zadání

Podpis studenta(ky)

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem diplomovou práci s názvem Psychologické aspekty chování příslušníků Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje u zásahů na neznámou nebezpečnou látku vypracoval samostatně pouze s použitím pramenů, které uvádím v seznamu bibliografických odkazů.

Nemám závažný důvod proti užití tohoto školního díla ve smyslu § 60 zákona č. 121/2000 Sb., o právu autorském, o právech souvisejících s právem autorským a o změně některých zákonů (autorský zákon), ve znění pozdějších předpisů.

Ve Frýdku-Místku, dne 02.05.2021

.....
Bc. Daniel Korec

PODĚKOVÁNÍ

Rád bych touto cestou poděkoval vedoucímu práce panu Mgr. Tiborovi Brečkovi, MBA, LL.M., Ing. Petře Kadlec Linhartové a Ing. Jiřímu Fojtíkovi, DiS. za odbornou pomoci při vedení mé diplomové práce a veškeré konzultace vedoucí k jejímu zpracování.

ABSTRAKT

Předmětem práce je zhodnocení působení vnějších vlivů na psychiku příslušníků Hasičského záchranného sboru České republiky (HZS ČR) z pohledu velitele jednotky PO a hasiče během zásahu na neznámou nebezpečnou látku (NL). Teoretická část je zaměřena na požadavky uchazeče o zaměstnání u HZS ČR, jeho zdravotní, fyzickou, a osobnostní způsobilost. V práci je popsána teoretická i praktická příprava příslušníků HZS ČR obecně, i na specifické typy mimořádných událostí (MU) s výskytem NL. V praktické části je zkoumána připravenost hasičů a četnost jejich účastí u MU s výskytem CBRN látek. Pomocí řízených rozhovorů a dotazníkových šetření (cca 100 respondentů) s příslušníky HZS ČR jsou dále analyzovány stresory a jejich intenzita v průběhu zásahu. Cílem práce je návrh systému psychologické přípravy příslušníků HZS ČR při přípravě na tyto specifické MU, jako součást specializovaných kurzů pořádaných vzdělávacími zařízeními HZS ČR.

Klíčová slova

Hasičský záchranný sbor, hasič, příprava hasičů, zdravotní způsobilost, fyzická způsobilost, osobnostní způsobilost, nebezpečná látka, neznámá nebezpečná látka, mimořádná událost, stres, trauma, posttraumatická stresová porucha, posttraumatická péče, Psychologická péče HZS.

ABSTRACT

The subject of the work is the evaluation of the effects of external influences on the psyche of members of the Fire and Rescue Service (FRS) of the Moravian-Silesian Region (MSR) from the perspective of the commander of the fire brigade and firefighters during the intervention of an unknown dangerous substance (DS). The theoretical part is focused on the personal preconditions of the job seeker at the MSK fire brigade, his health, physical fitness, and psychological profile. The thesis describes the theoretical and practical preparation of FRS CZR members for specific types of emergencies (STE) with the occurrence of unknown DS. The practical part examines the readiness of firefighters and the frequency of their participation in STE to the occurrence of CBRN substances. With the help of controlled interviews and questionnaire surveys (100 respondents) with members of the MSR Fire Brigade, stressors and their intensity during the intervention are further analyzed. The aim of the work was to design a system of psychological training of FRS CZR members in preparation for these specific STE, as part of specialized courses organized by the educational facilities of FRS CZR.

Keywords

Fire brigade, firefighter, training of firefighters, personal preconditions of a firefighter, medical fitness of a firefighter, physical fitness of a firefighter, dangerous substances, emergency stressors during an intervention.

Obsah

1	Úvod.....	10
2	Přehled současného stavu.....	12
2.1	Předpoklady uchazeče o zaměstnání u HZS ČR.....	12
2.1.1	Zdravotní způsobilost uchazeče	12
2.1.2	Fyzická způsobilost uchazeče.....	13
2.1.3	Osobnostní způsobilost uchazeče	15
2.2	Příprava příslušníků HZS ČR na specifické typy mimořádných událostí (MU) s výskytem nebezpečné látky (NL).....	18
2.2.1	Nástupní odborný výcvik	18
2.2.2	Pravidelná odborná příprava Teoretická příprava.....	19
2.3	Psychická náročnost profese příslušníka HZS ČR.....	21
2.3.1	Stres při výkonu služby příslušníka HZS ČR	22
2.3.2	Zdravotní a psychické projevy stresu u příslušníka HZS ČR	24
2.3.3	Zdravotní a psychické projevy stresu u příslušníka HZS ČR při MU s výskytem NL.....	27
2.3.4	Posttraumatická stresová porucha jako důsledek prožitého stresu příslušníků HZS ČR.....	34
2.3.5	Psychologická služba HZS ČR	36
3	Cíle práce a hypotézy	40
3.1	Cíle výzkumu	41
3.2	Hypotézy.....	41
4	Metodika.....	43
4.1	Dotazníkové šetření.....	43

4.2	Rozhovor (interview)	43
5	Výsledky	45
5.1	Dotazníkové šetření.....	45
5.1.1	Dotazník	46
5.1.2	Výzkumný soubor.....	46
5.1.3	Analýza výsledků.....	47
5.2	Rozhovor (interview)	68
5.2.1	Rozhovor (interview).....	68
5.2.2	Výzkumný soubor.....	68
5.2.3	Analýza výsledků.....	69
5.3	Vyhodnocení stanovených hypotéz.....	80
6	Diskuze	82
7	Závěr	98
8	Seznam použitých zkratk.....	100
9	Seznam použité literatury	101
10	Seznam použitých grafů	104
11	Seznam použitých tabulek.....	105
12	Seznam Příloh.....	106

1 ÚVOD

Práce hasiče již dávno není pouze o zdolávání požárů, ale nese s sebou další náročné činnosti vycházející z profese profesionálního záchranáře a zahrnuje celou řadu specializovaných činností jako jsou například vyprošťování osob při dopravních nehodách, otevírání uzamčených prostor, zásahy na vodních plochách, v různě náročném a rozmanitém přírodním terénu, pomoc při odchyťování a záchraně zvířat, ba dokonce likvidace ekologických havárií nebo havárií s výskytem nebezpečných látek. Z tohoto důvodu jsou na příslušníky HZS kladeny velké nároky nejen na jejich fyzickou a psychickou připravenost, ale také na jejich znalosti a dovednosti, které musí být všestranné a komplexní. Současně je kladen důraz na součinnost příslušníků nejen s technickými systémy, ale i mezi nimi vzájemně, a to z důvodu usnadnění spolupráce v organizačním, a především operačním řízení.

Vysoké požadavky může zvládnout pouze příslušník s adekvátní zdravotní, fyzickou a osobnostní způsobilostí. Ty musí prokázat již v průběhu přijímacího procesu. Podrobněji jsou požadavky jednotlivých způsobilostí rozepsány v teoretické části práce v **kapitole 2.1.**, s důrazem zejména na způsobilost osobnostní, která velmi úzce souvisí s empirickou částí práce.

Kapitola 2.2. se zabývá obecně teoretickou a praktickou přípravou příslušníků HZS ČR a konkrétněji se zaměřuje na specifické typy MU s výskytem neznámé NL.

Teoretickým vzhledem do problematiky stresu, stresogenních faktorů i dopadu prožitého stresu při výkonu práce hasičů na jejich fyzické a psychické zdraví se zabývá **kapitola 2.3.** Zároveň popisuje Psychologickou službu HZS ČR a její činnost v návaznosti na vysvětlení traumatu, jeho vzniku a projevů ústící v nutnou posttraumatickou péči.

Důsledkem rapidního vývoje a rozšíření průmyslu, jeho jednotlivých odvětví a rozsahu činnosti a její modernizaci dochází často k haváriím nebo dopravním nehodám s výskytem NL, které mnohdy v prvopočátku zásahu mohou být pro příslušníky neznámé. Tyto velmi náročné zásahy přirozeně zanechávají stopy na psychice zúčastněných hasičů. Z tohoto důvodu je empirická část práce zaměřena na analýzu stresorů a jejich intenzitu v průběhu zásahu na výše zmíněné druhy látek. Empirická část je zpracována v **kapitolách třetí až páté**.

Výsledky výzkumu mohou obohatit dosavadní systémy psychologické přípravy příslušníků HZS ČR při přípravě na tyto specifické MU jak v rámci přípravných kurzů, při pravidelné odborné přípravě, specializovaných kurzů pořádaných vzdělávacími zařízeními HZS ČR, tak i při činnosti na stanici.

Cílem práce je napomoci příslušníkům HZS ČR v jejich velmi náročné práci, aby mohli dostát svého služebního slibu:

„Slibuji, že budu chránit životy, zdraví obyvatel a majetek před požáry a jinými mimořádnými událostmi, a to i s nasazením vlastního života. Při naplnění svých povinností se budu řídit Ústavou, zákony a dalšími právními předpisy, důsledně plnit rozkazy a pokyny svých nadřízených a při svém jednání budu mít na zřeteli obecný zájem.“ [1]

2 PŘEHLED SOUČASNÉHO STAVU

2.1 Předpoklady uchazeče o zaměstnání u HZS ČR

V úvodu své práci bych rád použil slova odborníka, jež vystihují důležitost komplexního náhledu na způsobilost jedince pro výkon profese hasiče: *„Obecně se osobnost člověka realizuje jako součín kvalitativně-koantitativních faktorů tvořících předpoklad pro výkon jakékoliv pracovní činnosti. Není možno hodnotit jeden prvek systému bez součinnosti vztahu s ostatními prvky celého systému včetně vyhodnocení jeho vlivu na všech sledovaných úrovních.“* [2, str. 4] Z tohoto vyplývá, že předpoklady uchazeče o zaměstnání u HZS ČR musí pokrývat nejen oblast zdravotní, fyzickou a odbornou, ale i oblast osobnostní.

Specifické podmínky výkonu profese hasiče upravuje několik legislativních norem. Jednou z hlavních je **zákon č. 361/2003 Sb., o složení poměru příslušníků bezpečnostních sborů**, ve znění pozdějších předpisů.

Zájemce o práci profesionálního hasiče musí již při nástupu prokázat celou řadu předpokladů jako například být plnoletý, mít minimálně úplné středoškolské vzdělání ukončené maturitní zkouškou a čistý trestní rejstřík.

Pro přijetí k HZS ČR musí uchazeč projít náročným výběrovým řízením, v průběhu, něhož jsou posuzovány jeho jednotlivé způsobilosti, a to **zdravotní způsobilost, fyzická způsobilost** a dále i **osobnostní způsobilost**.

Podrobněji jsou tyto důležité aspekty popsány v následujících podkapitolách.

2.1.1 Zdravotní způsobilost uchazeče

Zdravotní způsobilost jak uchazeče o práci u HZS ČR, tak již příslušníka samotného specifikuje vyhláška č. 226/2019 Sb., **o zdravotní způsobilosti ke službě v bezpečnostních sborech**.

Tato legislativní norma vytyčuje druhy a obsah pracovnělékařských prohlídek. Jedná se o vstupní, periodickou, mimořádnou nebo výstupní prohlídku.

„Při pracovnělékařské prohlídce zjišťuje posuzující lékař zdravotní stav občana nebo příslušníka. Součástí pracovnělékařské prohlídky je zjišťování anamnestických dat. Zdravotní způsobilost občana nebo příslušníka posoudí posuzující lékař na zhodnocení zjištěného zdravotního stavu, posouzení výpisu ze zdravotnické dokumentace registrujícího poskytovatele zdravotních služeb v oboru všeobecného praktického lékařství, výsledku lékařské prohlídky a dalších potřebných vyšetření a nároků kladených na činnost odpovídající výkonu služby na služebním místě, na které je nebo má být občan nebo příslušník ustanoven.“ [3, str. 1]

Před přijetím občana do služebního poměru u HZS ČR se provádí **vstupní prohlídka**. Uchazeč o práci příslušníka postupuje další části přijímacího řízení pouze po úspěšném absolvování zdravotní vstupní prohlídky.

2.1.2 Fyzická způsobilost uchazeče

Požadavky na tělesnou zdatnost občana při přijímání do služebního poměru příslušníka HZS ČR a na tělesnou zdatnost příslušníka HZS ČR pro výkon služby a služebním místě, na které má být ustanoven, specifikuje **Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky č.58 z roku 2008**.

Tělesná zdatnost uchazečů i příslušníků HZS ČR vycházející z této právní normy je posuzována dle rozdělení služebních míst do jednotlivých skupin (Tabulka č. 1 právní normy) a dle věkové kategorie (Tabulka č. 2 právní normy), ve které se uchazeč či příslušník nachází v daném kalendářním roce. Pokyn generální ředitele přesně určuje minimum bodů (Tabulka č. 3 právní normy) potřebných k získání tělesné zdatnosti v jednotlivých testech (Tabulka č. 4 právní normy). Všechny čtyři tabulky tvoří přílohu č. 1 této práce.

Občané či příslušníci svou tělesnou zdatnost prokazují formou **zkoušky** prostřednictvím **silového či vytrvalostního testu**. Testy silové jsou sestaveny ve dvou variantách: č. 1 – kliky nebo shyby, č. 2 – leh-sedy nebo přednožování v lehu. Test vytrvalostní obsahuje běh na 2000 m nebo plavání na 200 m.

Zkoušky tělesné zdatnosti se organizují převážně ve sportovních a výcvikových zařízeních HZS ČR, ve sportovních zařízeních Ministerstva vnitra ČR, výjimečně i v jiných sportovních zařízeních.

Jednotlivé testy se provádí před minimálně dvoučlennou zkušební komisí. Jedním z členů komise musí být příslušník nebo zaměstnanec pověřený organizací nebo řízením tzv. tělesné přípravy v rámci organizačního celku HZS ČR.

Splněním zkoušky získává občan nebo příslušník **osvědčení o tělesné zdatnosti** s platností do konce následujícího kalendářního roku, jež je uloženo dle § 202 zákona č. 361/2003 Sb., v jeho osobním spisu. Zkouška však musí být vykonána v období 60 kalendářních dnů před předpokládaným ustanovením na služební místo u HZS ČR.

Zkoušky tělesné zdatnosti příslušníků HZS jsou absolvovány každoročně. K udržení fyzické způsobilosti příslušníků slouží tzv. **tělesná příprava**. *„Tělesnou přípravu organizují ředitelé uvedení v čl. 3 odst. 1 a velitelé jednotek HZS ČR v souladu s příslušnými právními předpisy, služebními předpisy vydanými MV-generálním ředitelstvem HZS ČR a podle plánů odborné přípravy zpracovaných na výcvikově období kalendářního roku.“* [4, str. 7]

Tělesná příprava příslušníků se zpravidla provádí nejméně 2 hodiny v každé směně a zahrnuje například běhy na dráze a v terénu, míčové hry, tenis a stolní tenis, posilování, plavání a nácvik disciplín ke zkouškám fyzické způsobilosti.

Zdravotní a fyzická kondice je velmi úzce spjata s osobnostními předpoklady i psychologickým profilem občana nebo příslušníka HZS ČR.

2.1.3 Osobnostní způsobilost uchazeče

Povolání profesionálního hasiče je považováno za velmi náročné, specifické a rizikové nejen z pohledu fyzické, ale i psychické zátěže. Mezi rizika a specifičnost tohoto povolání patří především vysoká fyzická aktivita, intenzivní stres, směnný provoz, působení tepla a hluku, nebezpečí poškození zdraví následkem úrazu či intoxikací zplodinami hoření, nebo účinky neznámými nebezpečnými látkami apod.

Z výše uvedeného přirozeně vyplývá, že jsou na příslušníky HZS ČR kladeny vysoké požadavky stejně jako na fyzickou způsobilost, tak na způsobilost osobnostní.

Při pochopení významu osobnostní způsobilosti je nutné definovat, co je vlastně osobnost člověka. Mikšík uvádí: *„Osobnost člověka je dynamický a vnitřně integrovaný systém cílesměrné regulace vnitřních a vnějších aktivit, který se kontinuálně (na bázi nezbytných vrozených předpokladů) rozvíjí (integruje i přetváří) a realizuje jako nástroj a produkt aktivní interakce daného jedince s konkrétními kontexty jeho životní existence, determinující obsah, povahu a kvalitu subjektivního přestavení sociálně determinovaných životních kontextů do jeho individuálně příznačného a neopakovatelného já“*. [5, str. 11] Tento přístup se stal základem pro diagnostickou dotazníkovou metodu SPARO, která je dlouhodobě používání při zjišťování osobnostních charakteristik hasičů.

Šváb shrnuje osobnostní a lidský profil hasiče – záchranáře následovně:

- *„ve vystupování přímý, vyrovnaný, zdravě sebevědomý,*
- *v osobním styku taktní, slušný, upřímný a otevřený,*
- *v práci podnětný, přesný, odpovědný, spolehlivý.*

Velitelé by měli být navíc:

- *v požadavcích energičtí, důslední, vytrvalí,*
- *v určování cílů reálně optimističtí, přístupni podmínkám,*
- *v oboru přístupni uplatňování nových poznatků věd a techniky.“ [6, str. 54]*

Osobnostní způsobilost občana, popř. příslušníka HZS ČR, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru je legislativně zakotvena ve Vyhlášce č. 487/2004 Sb., **o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru.**

Dle této právní normy mezi osobnostní charakteristiky, které jsou předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, patří například IQ v intelektově v pásmu průměru nebo vyšším; emoční stabilita; psychosociální zralost; odolnost vůči psychické zátěži; žádoucí motivace, postoje, hodnoty. Uchazeč dále musí prokazovat dostačivost v oblasti volných procesů; dostačivost v oblasti poznávacích procesů; dostačivost v oblasti autoregulace; nesmí se u něho projevovat znaky nežádoucí agresivity a psychopatologické symptomy. [7]

Z pohledu Švába zahrnují psychické požadavky na povolání hasiče následující oblasti:

- a) psychická dispozice,
- b) intelektový potenciál,
- c) psychomotorická výkonnost,
- d) vlastnosti smyslů,
- e) ostatní psychické vlastnosti,
- f) temperamentové a charakterové rysy. [6]

Osobnostní způsobilost zjišťuje **psycholog bezpečnostního sboru**, při čemž používá metody pozorování, rozhovoru, anamnestického vyšetření, analýzy objektivních údajů a psychologické testové metody.

Psychologické vyšetření probíhá přibližně 6 hodin a zahrnuje tři části: **výkonovou, osobnostní a rozhovor**. Výkonové úkoly jsou zaměřeny hlavně na pozornost, rychlost a přesnost reakcí uchazeče. Psycholog zjišťuje úroveň rozumového nadání a paměť. Po absolvování výkonové části je pomocí dotazníkové šetření zkoumáno zejména chování uchazeče v zátěžových situacích, tzn., **osobnostní dotazníky** týkající se jeho typické povahy a chování. Třetí část vyšetření je realizována prostřednictvím **rozhovoru s psychologem**, jenž vychází z předem vyplněného anamnestického dotazníku uchazeče.

Komplexní vyhodnocení výsledků zjišťování zpracuje psycholog v listinné podobě, jež obsahuje důležité sdělení, zda je nebo není posuzovaná osoba osobnostně způsobilá pro výkon služby v bezpečnostním sboru.

Na rozdíl od zdravotní a fyzické způsobilosti se způsobilost osobnostní zjišťuje v rámci přijímacího řízení uchazeče o práci v HZS ČR. U příslušníka HZS ČR k tomuto zjišťování nedochází pravidelně, jako například každoročně u fyzické způsobilosti, ale dle právní normy v těchto případech:

- a) *„ustanovení příslušníka na služební místo v rámci bezpečnostního sboru, pro které je toto zjišťování stanoveno jako jiný zvláštní požadavek,*
- b) *jednání příslušníka, na jehož základě se lze domnívat, že příslušník je osobnostně nezpůsobilý k výkonu služby v bezpečnostním sboru,*
- c) *jednání příslušníka, na jehož základě se lze domnívat, že příslušník je osobnostně nezpůsobilý k výkonu služby na služebním místě v rámci bezpečnostního sboru, pro které je stanoven jiný zvláštní požadavek osobnostní způsobilosti, nebo*
- d) *ustanovení příslušníka jiného bezpečnostního sboru na volné služební místo.“*

[7, str. 1]

Právě z důvodu absence periodického zjišťování osobnostní způsobilosti příslušníků HZS je velmi důležité poskytovat příslušníkům HZS pomoc a péči

ve zvládnání své náročné profese. K tomuto účelu slouží Psychologická služba HZS ČR, které je věnována kapitola č. 2. 3. 5.

Základní povědomí o psychické zátěži příslušníka HZS ČR a následně její zvládnání získává příslušník HZS v rámci své odborné přípravy, o níž pojednává následující kapitola č. 2.2.

2.2 Příprava příslušníků HZS ČR na specifické typy mimořádných událostí (MU) s výskytem nebezpečné látky (NL)

Příprava hasičů pro výkon jejich povolání probíhá v průběhu celého jejich působení u HZS ČR. Součástí je jak teoretická, tak praktická příprava.

2.2.1 Nástupní odborný výcvik

Po přijetí k HZS ČR hasič nejprve absolvuje **nástupní odborný výcvik (NOV)**. V MSK je nejvíce využívána Střední odborná škola požární ochrana a Vyšší odborná škola požární ochrany ve Frýdku-Místku, která je organizační součástí HZS ČR. Jednou z hlavních činností školy je účast v programu celoživotního vzdělávání příslušníků formou výuky v kurzech jako jsou například kurz vstupní přípravy příslušníků HZS ČR, kurz odborné přípravy – požární prevence, ochrany obyvatel a plánování a další.

V rámci tohoto nástupního odborného výcviku se přijatý příslušník seznámí se základními právními předpisy vztahujícími se k problematice požární ochrany, osvojí si požární taktiku, seznámí se se základními osobními a věcnými prostředky a vyzkouší si některé nezbytné zásahové dovednosti, jako např. slaňování, záchranu osoby z vodní hladiny apod. Součástí je samozřejmě i příprava pro zásahy u MU s výskytem NL. Kurz je ukončen zkouškou odborné způsobilosti.

2.2.2 Pravidelná odborná příprava Teoretická příprava

Dle Pokynu č. 4/2021 generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky je stanoveno základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek požární ochrany a příslušníků HZS ČR. Témata na období jednoho roku určuje náměstek ředitele HZS ČR pro integrovaný záchranný systém (IZS) a operační řízení (OP). Na jejich základě jsou pak v rámci jednotlivých krajů a na základě místních podmínek vypracovány tzv. **roční plány pravidelné odborné přípravy**, ty také zohledňují předurčenost jednotky k záchranným pracím. [8]

Roční plán pravidelné odborné přípravy obsahuje tyto položky:

1. Teoretickou přípravu a praktický výcvik

Příslušníci HZS ČR realizují různými způsoby v rámci každé směny pravidelnou odbornou přípravu. Teoretická příprava je prováděna prostřednictvím tzv. **Metodických listů**, které jsou součástí „Bojového řádu“. [9] Některé z Metodických listů jsou přímo zaměřeny na zásahy u MU s výskytem NL. Jde například o tyto: Nebezpečí ionizujícího záření, Přečerpávání hořlavých kapalin, Dekontaminace nebezpečných chemických látek, Dekontaminace biologických látek, Dekontaminace radioaktivních látek, Zásah s přítomností nebezpečných látek.

Praktický výcvik vychází z teoretické přípravy. Příslušníci si mohou teoreticky zopakované poznatky procvičit v praxi.

2. Prověřovací a taktická cvičení

Prověřovací cvičení je určeno k prověření akceschopnosti jednotek, k prověření dokumentace zdolávání požárů, havarijních plánů nebo k ověření součinnosti mezi jednotkami a složkami IZS. V rámci tohoto druhu cvičení může být vyhlášen i cvičný požární poplach.

Taktické cvičení je slouží k přípravě jednotek na zdolávání požárů nebo záchranné akce při MU. V rámci těchto cvičení vyvstává prostor pro zařazování cvičení na MU s výskytem NL.

3. Tělesnou přípravu

Tělesnou přípravou je myšlena všeobecná tělesná příprava zaměřená na udržení fyzické zdatnosti a rozvoj pohybových vlastností a speciální tělesná příprava odpovídající charakteru činnosti při zásahu jednotek. Do speciální tělesné přípravy se řadí například cvičení s prvky hasičské, lezecké, potápěčské a záchranné činnosti a práce na vodě.

4. Ověřování odborné přípravy a přezkoušení znalostí a dovedností u každého hasiče jednotky PO

Ověřování u každého hasiče se provádí jedenkrát v každém kalendářním roce. O výsledku ověření se vyhotoví protokol, jež je součástí dokumentace o odborné přípravě. Příslušníci, kteří neuspějí u tohoto ověření, mají možnost ho nejpozději do 3 měsíců opakovat.

5. Přezkoušení znalostí bezpečnosti práce jedenkrát za 2 roky, pokud předpisy o bezpečnosti práce nestanoví jinak

Dle § 37 vyhlášky 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany se v rámci prohlubování odborných znalostí příslušníci dále podrobují dalšímu přezkušování. Hasiči, kteří ke svým výkonům používají protichemické ochranné oděvy nebo oděvy proti sálavému teplu a ohni jejich použití procvičí nejméně jedenkrát za půl roku. Hasiči určené k používání prostředků pro detekci plynů a nebezpečných látek prověří tyto prostředky nejméně jedenkrát za měsíc.

[10]

Roční plán pravidelné odborné přípravy dále může obsahovat další specializační kurzy, semináře, přednášky, instrukčně metodická zaměstnání a další formy teoretického a praktického výcviku příslušníků HZS ČR.

Specializační kurzy jsou jednou z možností rozšiřování a prohlubování kvalifikace příslušníků HZS ČR na zásahy u MU s výskytem NL. Konkrétně kurz Chemická služba A umožňuje absolventům spolehlivou orientaci ve všech oblastech činností souvisejících se zásahy s výskytem NL. Za cíl si dává teoretickou a praktickou přípravu příslušníků k výkonu služby v rozsahu normy znalostí pro funkci technik chemické služby. Ukončení vzdělávacího programu se provádí formou závěrečné zkoušky, teoretické a praktické. Studující obdrží osvědčení v případě, že úspěšně složí oba druhy zkoušek.

Právě výše uvedené způsoby dalšího vzdělávání příslušníků HZS ČR mohou poskytnout prostor pro prohlubování přípravy u MU s výskytem NL. Navržení obsahu těchto kurzů je součástí empirické části této diplomové práce.

2.3 Psychická náročnost profese příslušníka HZS ČR

Široká veřejnost považuje skutečnost, že hasič vystupuje vždy jako ten, kdo je v rámci svých sil a možností schopen a ochoten pomoci, a to nejen ve své službě, ale i kdykoliv mimo ni, za samozřejmou. Musíme však myslet na skutečnost, že i hasič je pouze „obyčejný člověk“ s normálními každodenními životními starostmi a radostmi. Na rozdíl od většiny lidí je však zatěžován často extrémními pracovními prožitky, které ve větší či menší míře negativně působí na jeho duševní i fyzické zdraví. Při výkonu své práce je vystaven podobnému působení stresové situace jako její přímá oběť. Navíc je vystaven tlaku, jenž vychází z očekávání, že danou situaci zvládne efektivně a profesionálně.

Tato kapitola se na teoretické bázi zabývá výskytem stresu v práci příslušníka HZS ČR obecně, i v rámci zasahování při MU s výskytem NL, jeho možnými

důsledky (např. posttraumatickou stresovou poruchu) a představuje Psychologickou službu HZS ČR jako jednu z možností pomoci příslušníkům HZS ČR

2.3.1 Stres při výkonu služby příslušníka HZS ČR

Při výkonu svého povolání hasiči zažívají celé spektrum zátěže, od běžné zátěže až po zátěž hraniční nebo dokonce extrémní. Zátěžové faktory se u nich prosazují daleko intenzivněji, než je tomu u jiné lidské činnosti. Toto přímé působení vede u hasičů k prožívání stresu, o němž pojednává tato podkapitola.

V běžné řeči se o stresu hovoří jako o události nebo sledu událostí, které obvykle způsobují reakci v podobě tzv. „distresu“, tedy špatného stresu. Někdy však může jít i o takovou vypjatou situaci, která vede k pocitu radostné nálady, tedy „dobrého“ stresu. Stres můžeme také vnímat jako výzvu, která na nás „klade vyšší nároky a tím nás posunuje v našem vývoji. [11] Termín „stres“ je tedy velmi nejednoznačný.

Pro život každého z nás je určitá míra stresu potřebná. Stres mobilizuje energii k možnému řešení problému a zároveň zlepšuje paměť a soustředění. Je velmi pravděpodobné, že život bez jakéhokoliv stresu by byl nudný. Dokonce by se sám o sobě mohl stát velmi silným stresorem. Tuto skutečnost potvrzuje také Brečka slovy: *„Kdybychom od narození žili stále ve stejných nebo či skoro stejných podmínkách, nikam bychom se neposunuli a zakrněli bychom. A nikoliv jen jako jednotlivci, ale nakonec jako lidstvo samo.“* [11, str. 40]

Naopak, jeho nadměrná úroveň je nepříznivá, oslabuje výkon a znemožňuje uvolnění. Z toho důvodu lidé žijící v silných či neustálých stresujících podmínkách jsou více náchylní k rozvoji deprese a celkové úzkosti. Práce příslušníka HZS ČR bezpochybně obnáší vyšší míru stressogenních faktorů. [12]

Brečka dále uvádí, že „slovo **stres** používáme jako synonymum pro situace, v nichž máme podat určitý (pro nás běžný) výkon, ovšem za ztížených podmínek, či jako synonymum pro spojení psychická zátěž. Různé situace jsou pro různé jedince různě zátěžové (zde se objevuje rozdíl mezi profesionály a „civilisty“ pro profesionála bývá mimořádná událost přece jen mírnější zátěží než pro neprofesionála).“ [11, str. 38-39]

Další definici poskytla Vágnerová, ve které stres pojmenovala „jako přetížení vlivem nezvládnutelné, nepředvídatelné a neovlivnitelné situace s nepříjemným tlakem, okolností a přílišnými změnami“. [13]

Stres může být tedy zapříčiněn například každodenními potížemi, ale i závažnými negativními událostmi. Působící příčiny stresu nazýváme stresory.

Stresory můžeme rozdělit do šesti skupin (první tři jsou stresory vnitřní, další tři jsou stresory vnější): tělesné stresory (hlad, bolest, námaha...), emocionální stresory (obavy, strach, zlost...), kognitivní stresory (negativní myšlenky, fantazie, postoje...), fyzikální stresory (jasné světlo, tma, chlad...), biochemické stresory (alkohol, kofein, léky...), komplexní stresory (konfliktní situace, časový tlak, přemrštěné požadavky na výkon...). [11]

Šváb uvádí konkrétní faktory vzniku psychofyziologické zátěže při výkonu hasičské profese. Stres může vznikat zejména z:

- „Tempa práce a množství informací, které vyvolávají časový tlak.
- Odpovědnosti za včasné vyřešení MU, se všemi riziky a včasností operačních a strategických rozhodnutí.

- *Problém vnitřního nesouhlasu jednotlivého záchranáře, který generuje nedorozumění nebo nesouhlas s realizovaným postupem v daném okamžiku řešení MU.*
- *Vnějších faktorů prostředí při práci v extrémních teplotách, hluku, exhalacích, agresivních kapalinách atd.“ [14, str. 20]*

Na každého člověka může stejná situace zapůsobit zcela odlišně. Jen vlastní hodnocení jedince rozhoduje o tom, jakou situaci bude prožívat jako stresovou, a v jaké intenzitě. Stresové situace můžeme rozdělit následovně: běžné okolnosti (situace pro daného jedince běžná), zvýšenou zátěž, hraniční zátěž (maximální možná zátěž pro daného jedince, kdy je ještě schopen obstát, druhá fáze reakce na stres může být úspěšná), extrémní zátěž (tato zátěž přesahuje naše možnosti, není možné daný výkon podat, druhá fáze bude vždy neúspěšná, zde nás zajímá pouze doba, po kterou je tuto zátěž jedinec vydržet například bez závažných zdravotních obtíží či za jakou dobu již může dojít k ohrožení jeho života). [11]

2.3.2 Zdravotní a psychické projevy stresu u příslušníka HZS ČR

Jak již bylo zmíněno, každá situace ovlivňuje každého člověka zcela individuálně. Taktéž v rámci každého zásahu působí na jednotlivé příslušníky HZS různé stresory v různé intenzitě. Jedinec se do stresu dostává, pokud je míra stresogenní situace (jednoho nebo více stresorů) vyšší než jeho schopnost tuto situaci zvládnout. Stresory nás nutí k přizpůsobování nebo k akci. Zvládnutí MU, do kterých se záchranáři dostávají, jsou závislé v první řadě na součinu jejich fyzického zdraví, psychického zdraví a odborných znalostí. [14]

Prvotní chemické změny v našem vnitřním prostředí při prožívání stresu však probíhají u většiny osob stejně. Jedná se zejména o:

- Zvýšení tepové frekvence zapříčiněné vyplavováním adrenalinu do těla.
- Zrychlení krevního oběhu.

- Odkrvení zažívacího traktu a podkoží. Kumulování krve ve svalech.
- Zvýšení potivosti.
- Uvolňování cholesterolu do krve.
- Zahušťování krve.
- Snižování citlivosti na bolest díky vyplavování endorfinů.
- Zvyšování zrakové ostrosti, narůstání citlivosti na zvuky, zvyšuje se citlivost hmatových zakončení.
- Roztahování plicních sklípků, které ulehčují dýchání.
- Nárůst napětí v obličejové části.

Výše uvedené změny ve funkci vnitřních orgánů hasiče systémově sledují zlepšení připravenosti organismu ke zvládnutí očekávané akce. Pokud však tato připravenost organismu trvá delší dobu, dochází k uvolňování hydrokortizonu, jež způsobuje **zhoršení celkové dispozice organismu překonávat zátěž**. Stresovou odezvu organismu může vyvolat nejen psychická, ale i nadměrná fyzická zátěž. [14]

Obě formy zátěže jsou úzce spojeny s činností hasiče při řešení MU. Průběh stresové reakce můžeme rozdělit následovně:

1. *„Fáze poplachu – hasič registruje zvukové a světelné vyhlášení výjezdového poplachu, což je zpravidla spojeno s krátkým momentem „ustrnutí“, po kterém bezprostředně následuje scénář „útok“, kdy aktivně řeší nastalou situaci, rozebíhá se směrem výjezdovému autu*
2. *Fáze odvolání – hasič jedná proaktivně, strojí se do zásahového obleku, nasedá do zásahového auta, projevuje se aktivace a energetická reakce, hasič při jízdě aktivně odolává stresu a eliminuje jeho dopad dalším získáváním informací (například od operačního střediska, z vysílačky, od kolegů v kabině apod.), kontrolou ochranných a zásahových prostředků apod., po příjezdu na místo*

události zachraňuje a případně provádí likvidační práce, což může být spojené s velkým fyzickým odreagováním energetickým výdejem a psychickou zátěží

- 3. Fáze vyčerpání – dostavuje se po ukončení aktivit na místě zásahu (záchrana, likvidační práce, úklid prostředků) nebo tehdy, pokud bylo při řešení události dosaženo hladiny odolnosti vůči stresu (dlouhotrvající zásah, extrémní zásahové podmínky, nadlimitní traumatický stres), hasiči se vrací na stanici, spontánně provádějí psychohygienické aktivity (sprcha, káva, společný rozhovor, aerobní sport), vyčerpání po doplnění energie (spánek, tekutiny, jídlo) přechází opět do homeostatické hladiny, v extrémních případech ovšem může vyčerpání vést k dlouhodobějšímu kolapsovému stavu, hypotenzi, apatii, v takovém případě je nutné hasiče ve směně vystřídat jiným kolegou“ [15, str. 24]*

Reakce na stres s vyplavováním adrenalinu do krve velmi krátká, avšak energeticky náročná. Organismus odebírá energii ze svých rezerv. Série po sobě následujících stresových situací tak může způsobit velmi rychlé totální fyzické i duševní vyčerpání. [14]

Charakteristickými příznaky stresu jsou zvýšená emocionalita a aktivita, nebo naopak útlum, apatie. Dále se může objevovat emocionální nevyrovnanost, špatný odhad situace, zhoršená soustředěnost, neadekvátní a netypické reakce, agresivní chování, zkratkovitě jednání apod. Stresové situace mohou vyvolávat emoční reakce v rozmezí od veselé nálady až po úzkost, sklíčenost, depresi a vztek. Důsledkem působení stresu však dochází k oslabení nejen emoční stability, ale také k ovlivnění funkcí kognitivních. Můžeme se setkat s potížemi se soustředěním a logickým uspořádáním myšlenek. Výkon jedince, v našem případě hasiče, se ve zvláště složitých úkonech může zhoršovat. Všechny vyjmenované příznaky se však také v chování a jednání člověka nemusí projevit a probíhají skrytě.

Podle psychopatologického působení mohou projevy stresu vyústit v tzv. symptomy, které rozlišujeme na somatické symptomy (bolesti hlavy, závrať, bolesti na hrudi, pocit nedostatku energie, pocení, bolesti ve spodní části zad, bolesti svalů, dechové potíže, pocity na zvracení, „knedlík“ v krku, slabost, tíže v končetinách apod.); symptomy nutkavé, zachvacující (potíže s pamětí, úzkost, zmatenost, potíže s „rozhodováním“, zhoršená koncentrace, prázdná hlava, zpomalená činnost ve snaze o perfektnost apod.); symptomy podrážděnosti a nepřátelství (nepochopení druhými, pocity ublížení, kritičnost, dráždivost, nekontrolované výbuchy zlosti apod.), symptomy deprese (špatná chuť k jídlu, plačtivost, sebeobviňování, pocit samoty, beznaděj, nezájem, ztráta sexuální aktivity, myšlenky na ukončení života apod. [14]

Výše uvedené shrnutí působení stresu na zdraví a psychiku hasiče je v další podkapitole rozšířeno o působení stresu v rámci zásahu při MU s výskytem NL, co s sebou nese jistá specifika.

2.3.3 Zdravotní a psychické projevy stresu u příslušníka HZS ČR při MU s výskytem NL

2.3.3.1 Nebezpečné látky – CBRN

V úvodu této podkapitoly je nutné definovat **nebezpečné látky**, s jejichž výskytem se hasiči při zásahu u MU mohou setkat. Podkladem pro vysvětlení a shrnutí je Bojový řád jednotek požární ochrany – taktické postupy zásahu vydaný Ministerstvem vnitra – generálním ředitelstvím Hasičského záchranného sboru České republiky v listopadu 2017 (dále jen „Bojový řád“).

Tato právní norma považuje za nebezpečné látky nebezpečné chemické látky nebo nebezpečné chemické směsi mající jednu nebo více nebezpečných vlastností, dále bojové chemické látky, rizikové a vysoce rizikové biologické agensa toxiny a radioaktivní látky. [9]

Nebezpečné látky označujeme zkratkou **CBRN**, která je spojením prvních písmen anglických názvů představitelů této skupiny. Patří zde tedy látky **chemické (C)**, **biologické (B)**, **radioaktivní (R)** a **nukleární (N)**. Je nutné uvést, že používání těchto látek není záležitostí poslední doby. Tyto skupiny látek se používaly, byť ve značně omezeném měřítku, již odpradáвна. Příkladem může být využívání chemických či biologických látek během válek. V minulosti však lidstvo nemělo natolik dobré znalosti a vědomosti v oblasti jejich působení, a proto jejich použití často přinášelo i lidské ztráty na straně útočníka. S komplexní modernizací všech životních sfér se člověk naučil tyto látky vytvářet, modifikovat a řídit jejich chování. Po objevu radioaktivity a rozvoji nukleární fyziky k CB látkám přibýly další skupiny látek – radioaktivní a nukleární – RN. V praxi do této skupiny někdy řadíme i látky výbušné (E). [16]

Celosvětová výroba nejrůznějších chemikálií dnes již přesahuje několik set milionů tun ročně. Její objem se neustále zvyšuje stejně jako spektrum vyráběných chemických látek. Ty se mají prvotně podílet na zvyšování kvality našeho života, avšak mnohé z chemických látek, ze kterých vznikají požadované výrobky v různých odvětvích, jsou nebezpečné. Mezi nejčastějších **průmyslové škodliviny** představujících riziko hromadných intoxikací a jejich využití v praxi patří například: chlor, amoniak, fosgen, kyanovodík, nitrozní plyny, oxid siřičitý, organická rozpouštědla (tetrachlormetan, trichloretylen, benzen, toluen – metyl benzen, xylen). [17]

Podstatnou část vyráběných chemických látek, současně spadajících do skupiny CBRN, tvoří tzv. **agrochemikálie**. Jedná se o látky používané v zemědělství pro výživu rostlin (umělá hnojiva) nebo na ochranu kulturních rostlin proti škůdcům (pesticidy). Nebezpečí skýtají nejen havárie provozů zabývajících se výrobou těchto chemikálií a skladišť, ale také jejich vlastní používání v zemědělství. Můžeme je rozdělit na: organochlorové insekticidy, organofosforové insekticidy a karbamáty. [17]

V neposlední řadě musíme do skupiny látek CBRN zařadit i **zplodiny hoření a výbuchové plyny**, které vznikají při hoření nejrůznějších materiálů a při výbuších. Mimo chemikálie uvedené již mezi průmyslovými škodlivinami se jedná především o tyto látky: oxid uhelnatý, oxid uhličitý, aldehydy (formaldehyd, acetaldehyd), metanol. [17]

Výše uvedený výčet látek, a hlavně jejich běžné využívání v různých odvětvích průmyslu, nás zajisté přesvědčil o tom, že MU s výskytem NL patří mezi jednu z hlavních činností práce hasičů.

2.3.3.2 MU s výskytem NL

Mimořádnou událost označujeme jako *„stav, při němž náhle dojde k akumulaci, úbytku nebo uvolnění určitých hmot, energie nebo sil, které působí škodlivě a ničivě na obyvatelstvo, životní prostředí, ekonomiku, materiální a kulturní hodnoty.“* [17, str. 44]

Podle Bojového řádu je mimořádná událost havárie, kdy se NL ocitá mimo kontrolu v množství ohrožující životy a zdraví osob, zvířat a životní prostředí a je nutné provádět záchranné likvidační práce. [9] Úkolem zasahujících příslušníků jsou činnosti, které vedou ke snížení bezprostředních rizik a omezení rozsahu havárie s cílem situaci stabilizovat.

Dále Bojový řád uvádí **charakteristické znaky vypovídající na místě zásahu o přítomnosti nebezpečných látek**. Patří zde například označení přepravního prostředku nebo obalu výstražnými symboly nebezpečnosti, výstražnými tabulkami, bezpečnostními značkami; technologická zařízení, zdravotní potíže přítomných osob, změna barvy nebo odumírání vegetace, úhyn drobných živočichů v blízkosti, zvláštní průvodní jevy při hoření a rozvoji požáru, přítomnost zvláštní obalů nebo nádob a další. [9]

Zásahy s přítomností nebezpečných látek se vyznačují svými charakteristickými znaky, mezi které patří například potřeba nasazení speciálních prostředků pro práci s nebezpečnými látkami a speciálních hasiv. Dále nutnost zapojení speciálních sil a dalších složek IZS, spolupráce s institucemi a orgány veřejné správy, odborníky a původci havárie. Vyznačují se zejména nebezpečím výbuchu, intoxikace, poleptání, nebezpečím ionizujícího záření a infekce.

Bojový řád příslušníky seznamuje také například s **postupy první jednotky v době příjezdu** na místo zásahu nebo s tzv. **prvořadými opatřeními nutnými provést každou jednotkou** při havárii. Ta mimo jiné také zajistí přivolání pomoci, včetně specializovaných **jednotek předurčených pro zásahy na havárie s nebezpečnou látkou**, jež provádí činnosti vedoucí k snížení bezprostředních rizik, omezení rozsahu havárie a spolupráci s dalšími složkami IZS při vyšetření a zdokumentování události. [9]

Zjišťování nebezpečné látky vychází taktéž z dané právní normy. **Dokud se nezjistí**, o jakou nebezpečnou látku se jedná, musí jednotky postupovat dle daného sledu činností:

1. s ohledem na směr větru zajistit dostatečný odstup od místa havárie,
2. uzavřít místo havárie, vytýčit nebezpečnou a vnější zónu,
3. určit místa úniku, nálezů nebo výskytu nebezpečné látky,
4. vyloučit iniciační zdroje,
5. nasadit na průzkum a práci v nebezpečné zóně co nejmenší počet hasičů, pracovat v nejvyšším stupni ochrany a připravit zjednodušenou nebo základní dekontaminaci,
6. jistit hasiče v nebezpečné, popř. bezpečnostní zóně,
7. připravit vhodné hasební prostředky pro požární zásah,

8. pokud je to možné zabránit dalšímu úniku nebo rozšiřování nebezpečné látky, pokusit se identifikovat nebezpečnou látku, opatřit informace o jejím nebezpečí,
9. pokud je to možné, provést opatření na zachycení, popř. odstranění nebezpečné látky, či dekontaminaci zdroje nebezpečné látky,
10. průběžně hodnotit situaci. [9]

Cílem průzkumu je identifikovat nebezpečí, stanovit cíle jednotce a vyhodnotit vhodný postup k dosažení těchto cílů. Toto je práce **velitele jednotky**, který musí v první řadě rozeznat, o jaký druh havárie jde, určit charakter nebezpečné látky, její možné uniklé množství, skupenství nebezpečné látky a jeho případnou změnu, rizika vyplývající z této nebezpečné látky, rychlost úniku nebezpečné látky, velikost zasažené plochy a další. Podrobný popis podává opět Bojový řád, jež současně vytyčuje **specializované úkoly velitele jednotky při MU s výskytem NL**.

Mezi další úkoly velitele jednotky při MU s výskytem NL, popř. neznámé NL, patří také následné využití získaných informací při návrzích na opatření k ochraně obyvatelstva, posouzení nutnosti obyvatelstvo, podniky a instituce průběžně informovat a provést prognózu dalšího vývoje havárie s ohledem na možnost jejího dalšího gradování.

Hasič je při výkonu svého povolání velmi intenzivně vystavován stresu. Již bylo několikrát zmíněno, že u každého jedince jsou stresory vnímány v různé intenzitě. Ta však zesiluje právě u MU s výskytem NL, případně NL. V průběhu zásahu v rámci těchto zmíněných MU je totiž **nutné počítat s mnoha dalšími komplikacemi**. Může se jednat o potíže vycházející z podstaty NL:

1. jedna nebezpečná látka může mít i několik nebezpečných vlastností,

2. rozdíl mezi označením nebezpečné látky a skutečně přítomnou nebezpečnou látkou,
3. nelze spolehlivě určit množství uniklé nebezpečné látky,
4. náhlá změna situace v důsledku reakce nebezpečné látky,
5. vzájemná reakce látek,
6. rychlé šíření plynných látek v ovzduší,
7. nebezpečnou látku není možné identifikovat,
8. chování nebezpečné látky nemusí být totožné s deklarovanými vlastnostmi (vliv místních podmínek, koncentrace apod.), nelze zamezit úniku nebezpečných látek nebo odstavit technologie,
9. skryté a těžko pozorovatelné šíření nebezpečné látky,
10. nebezpečné vlastnosti nebezpečné látky se mohou projevit s určitým zpožděním nebo i na nepředpokládaném místě, nebezpečná látka s nejvyšší koncentrací nebo výraznými varovnými znaky (např. zápach) nemusí být nejnebezpečnější látkou. [9]

Těžkosti v průběhu zásahu mohou samozřejmě také způsobit **vnější činitele** jako například náhlá změna meteorologické situace, nepříznivý vliv klimatických podmínek na šíření látek, ale také **lidské faktory** projevované nedisciplinovaností obyvatelstva při stanovení režimových opatření, jejich podcenění nebezpečí, dále také podcenění nebezpečí od spolupracujících složek IZS a nerespektování organizace místa zásahu včetně nebezpečné zóny. Mezi zásadní komplikace patří i nedostatek sil a prostředků nebo jejich chybný odhad. [9]

MU s výskytem nebezpečné látky můžeme rozdělit následovně:

1. Havárie chemických provozů a zařízení

K neúmyslnému úniku chemikálií může dojít během jejich zpracování, skladování nebo převozu vlivem mnoha příčin. Jednu z klíčových úloh zde hraje

lidský faktor, „neboť určuje vztah bezpečnostních a varovacích systémů, zajišťuje kontrolu technického stavu a stará se o organizačně a materiálně technické zajištění za účelem minimalizace následků v případě havárie.“ [17, str. 284]

Uvolnění látek do okolí je možné dále z příčiny živelní pohromy, teroristického útoku nebo technické závady.

2. Toxikologické aspekty požárů

Nebezpečné látky vznikají během požárů. Požáry tedy vedou k otravám cestou účinku plyných zplodin, emitovaných z požářiště při hoření jakéhokoliv hořícího objektu. Jejich nebezpečnost je dána druhem hořícího materiálu, teplotou a kyslíkovou bilancí hoření. Z hlediska kyslíkové bilance rozlišujeme tři typy hoření – oxidaci, nedokonalé spalování a suchou destilaci. Nejčastější a zároveň nejvíce nebezpečné se jeví nedokonalé spalování.

3. Přeprava toxických látek

Mezi MU s výskytem nebezpečných látek se každopádně řadí i únik toxických chemikálií při jejich přepravě. Její nebezpečnost vychází především ze skutečnosti, že nelze předvídat místo jejich úniku. O to více je nutné dbát na opatření, která tomuto mohou zabránit. Jedná se zejména o přísné požadavky na balení, označení, přepravní prostředky a vlastní přepravu. Tyto požadavky jsou specifikovány podle nebezpečnosti látek, které jsou rozděleny do 13 tříd a blíže označeny Kemlerovým kódem, charakterizujícím nebezpečnost dané chemikálie. Jejich přeprava je korigována Evropskou dohodou o mezinárodní přepravě nebezpečných věcí a Mezinárodním řádem pro přepravu nebezpečného zboží na železnici. Pro naši zemi nalezneme legislativní rámec v Zákoně č. 111/1994 Sb., o silniční dopravě. [17]

O působení stresorů a jejich intenzitě v průběhu zásahu na MU s výskytem NL pojednává empirická část práce. Avšak již z výše uvedených skutečností

podložených právními předpisy je zřejmé, že, hasiči jsou v průběhu zásahu při MU s NL vystavováni takové intenzitě stresu, že u nich může vzniknout tzv. posttraumatická stresová porucha, které je věnována další podkapitola.

2.3.4 Posttraumatická stresová porucha jako důsledek prožitého stresu příslušníků HZS ČR

Posttraumatickou stresovou poruchu můžeme popsat jako soubor různých poruch chování a prožívání, které vznikají jako důsledek extrémního stresového prožitku přesahujícího běžnou lidskou zkušenost. Může být zapříčiněna buď **chronickým kumulativním stresem** (například dlouhodobá neřešitelná situace v pracovním i osobním životě) nebo **expozicí kritické události**.

Posttraumatická stresová porucha je zahrnuta do 10. revize **Mezinárodní klasifikace nemoci** pod kódem F43.1, která mimo jiné uvádí, že u většiny případů dochází k úpravě, jen v malém množství přecházejí příznaky do chronické podoby a mohou vyústit až v trvalou změnu osobnosti klasifikovanou kódem F62.0 – Přetrvávající změny osobnosti po katastrofické zkušenosti. [18]

„Kritická událost je silný jednorázový negativní stresující zážitek, který přesahuje běžné adaptační schopnosti jedince a může negativně ovlivnit schopnost jinak zdravého jedince fungovat.“ [17, str. 364]

Hasiči se v rámci své profese ve většině případů stávají tzv. **sekundárními oběťmi**. Primární oběti jsou sami zasažení MU, sekundární obětí jsou pak i záchranáři všech kategorií. Hasiči se při výkonu svého povolání mohou setkat se stejnými kritickými událostmi jako zdravotníci. Může jít například o smrt nebo vážné zranění kolegy během výkonu služby; sebevraždu kolegy; vlastní ohrožení během výkonu služby; traumatickou smrt dítěte, neúspěšnou záchranu dětí a mladých lidí; medializované události, zejména s nekvalifikovaným či negativním popisem práce zdravotníků; zážitek bezmoci při zásahu; MU

s hromadným výskytem postižených, zejména pokud je početně vysoká mortalita obětí; cokoliv, co je jako kritické vnímáno, jde o velmi individuální záležitost závisající na předchozích zkušenostech a expozici i na konkrétní životní situaci jedince. [17]

„Pokud byl zážitek extrémně silný, nebyl zpracován a negativní reakce přetrvávají ve formě znovu vybavování událostí s výraznými pocity fyzické a dušení nepohody, může se v delším časovém horizontu rozvinout posttraumatická stresová porucha.“ [17, str. 364]

„Objevuje se jako odložená či prodloužená odpověď na stresující událost či situaci (s krátkým či dlouhým trváním), která je mimořádně ohrožující či má povahu katastrofy a která by vzbudila pronikavý silný stres téměř u každého.“ [11, str. 48]

K rozpoznání této poruchy nás navede několik **typických příznaků a projevů**. Patří mezi ně v první řadě existence traumatické události, dále pak znovuprožívání traumatické události, nápadné vyhýbání se podnětům souvisejícím s traumatickou událostí, přetrvávání příznaků zvýšené aktivační hladiny (např. poruchy spánku, zvýšená podrážděnost, ataky hněvu nebo vzteku, zhoršená soustředěnost a další) a doba přetrvávajících potíží delší než jeden měsíc.

Pravděpodobnost propuknutí posttraumatické stresové poruchy se zvyšuje, jestliže člověk hodnotí své vlastní chování po prožité traumatizující události negativně nebo pokud se u jedince objeví v krátké době po prožité události deprese. Rozvoj této poruchy podporu také psychiatrická anamnéza jedince nebo jeho rodiny, případně zneužívání jedince v dětství.

Průběh posttraumatické stresové poruchy může být různorodý. Při kvalitní terapii dojde ve většině případů k uzdravení. Někdy může přejít stav

do chronicity a trvat i několik let, ve výjimečných případech může dojít až ke změně osobnosti.

Posttraumatická porucha nejen významně ovlivňuje osobní a pracovní život postiženého zaměstnance, ale může mít negativní vliv i na občany při jednotlivých zásazích, ať již ve formě profesního omylu mnohdy i s fatálními důsledky, tak i v oblasti přístupu a chování k nim. Riziko výskytu této poruchy se dá ovlivnit preventivně ze strany hasiče znalostí ohrožení a cíleným zvládnutím technik, jež mu napomohou se vhodným způsobem vyrovnat se zátěží. Preventivní opatření organizačního i edukačního rázu by měl realizovat i zaměstnavatel, například nabídkou vhodných technik krizové intervence. [19]

„Dynamika každého systému obecně, a záchranářského tým více, spočívá v řízení a péči o správné a situačně přiléhavé chování lidí. Bez kvalitního a profesionálně vytříbeného chování se stává i nejlépe technicky a organizačně vybavená jednotka nefunkční. Mimo spolupráci v rovině velitel – psycholog v oblasti posttraumatické intervenční péče je důležitá spolupráci v oblasti vzdělávací, tj. v trvalém přísunu významných informací o fungování naší psychiky v situacích extrémní psychické zátěže. Znalost chování naší psychiky v náročných situacích nevytočí pocity strachu a nejistoty, ale uklidňuje.“
[14, str. 36]

Těmito slovy je zdůrazněna důležitost Psychologické služby HZS ČR, jakož služby, která je poměrně mladá a mezi některými hasiči stále nepřijímána s dostatečnou vážností, potažmo nezbytností pro zvládnání jejich náročné profese.

2.3.5 Psychologická služba HZS ČR

Na základě poznatku, že povolání hasiče – záchranáře je z lékařského hlediska jednou z nejohroženějších profesí, s extrémní fyzickou a psychickou zátěží, násobenou jejich vysokou četností, byla po vzoru jiných bezpečnostních sborů (Policie ČR, Armáda ČR) zřízena **Psychologická služba HZS ČR**.

Ve své činnosti vychází ze zákona č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů, vyhlášky č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, ve znění pozdějších předpisů, a příslušných interních aktů řízení HZS ČR, zejména SIAŘ č. 43/2014 o psychologické službě HZS ČR.

Práce Psychologické služby HZS ČR je postavena na **třech hlavních pilířích**:

1. poskytovat posttraumatickou péči hasičům i jejich rodinám,
2. zajišťovat podklady pro personální práci,
3. pomáhat lidem zasaženým mimořádnou událostí.

Psychologové HZS působící ve výše uvedené službě vytvářejí a odborně zaštiťují systém poskytování posttraumatické péče příslušníkům a občanským zaměstnancům (v případě potřeby i jejich rodinným příslušníkům), stejně jako osobám zasaženým mimořádnou událostí. V každém kraji pracuje tzv. **tým posttraumatické péče**, jehož členové mají nad rámec svých pracovních povinností zájem o pomoc lidem prostřednictvím (mimo jiného) poskytování první psychické pomoci vedoucí k stabilizaci jejich psychického stavu tak, aby se situace pro ně již nezhoršovala, byl jim dodán pocit bezpečí, zajištěny základní potřeby a v případě potřeby byli předáni do další péče. Svou pomoc nabízejí nejen v těžkých profesních, ale i životních situacích. Dále poskytují psychologické poradenské služby v oblasti vztahů k sobě i druhým, vyučují v odborných učilištích požární ochrany a provádí výcviky s psychologickou problematikou. Jejich činnost je také zaměřena na publikování odborných testů, článků i propagačních materiálů. Podílí se na výběru uchazečů do služebního poměru příslušníka HZS ČR a hasičů do specializovaných funkcí u HZS. V případě zájmu spolupracují se státními i nestátními organizacemi i jednotlivci.

Všichni členové týmů posttraumatické péče procházejí úvodním týdenním kurzem, kde se seznámí s komplexním systémem péče nazvaným **Critical incident stress management** (CISM). Dále jsou povinni se pravidelně společně vzdělávat, vyměňovat si zkušenosti, případně absolvovat intervizní či supervizní setkávání.

Sezima shrnul ve své práci zajišťování psychologické podpory Psychologické služby HZS ČR do těchto oblastí:

- *„preventivní vzdělávání zaměřené na témata spojená se zásahovým stresem a stresem obecně, základy psychohygieny apod.*
- *posttraumatická intervenční péče dle systému CISM (individuální či skupinový defusing, skupinový debriefing)*
- *psychologické poradenství (případně psychoterapie) hasičům a rodinným příslušníkům v náročné životní situaci*
- *kolegiální podpora (peer-suport) poskytovaná členy Týmu postraumatické intervenční péče kolegům hasičům v náročné životní situaci*
- *sociálně psychologická podpora nebo konzultace s jedincem nebo kolektivem hasičů – záchranářů na požárních stanicích (např. konzultace poskytnutá veliteli četv v souvislosti s vedením problematického kolektivu.“ [15, str. 38-39]*

V rámci zdokonalování svých služeb se Psychologická služba HZS ČR taktéž aktivně zapojuje do konferencí a mezinárodních projektů, spolupracuje s dalšími subjekty jak v naší zemi, tak v zahraničí. Mezi její významnou činnost patří vzdělávání příslušníků a zaměstnanců HZS ČR prostřednictvím vydaných publikací, metodických DVD. Za stěžejní je považován vznik odborné přípravy tzv. **První psychické pomoci**. Jedná se o systém dalšího vzdělávání příslušníků a zaměstnanců HZS ČR organizovaný psychologickými pracovišti jednotlivých HZS krajů. Tato odborná příprava vznikla na základě praktické potřeby příslušníků a zaměstnanců HZS ČR vzdělávat se nejen v poskytování

zdravotnické první pomoci, ale i v poskytování první pomoci psychické. Odborné přípravy se může zúčastnit jakýkoliv příslušník nebo zaměstnanec HZS ČR, zejména je vhodná pro ty, kteří přicházejí do kontaktu s lidmi při řešení mimořádných událostí, tedy pro zasahující hasiče, speciálně velitele zásahu a členy Týmu posttraumatické péče. Cílem přípravy je získání základních poznatků o chování lidí v zátěžových situacích a jednotlivých postupech při řešení jejich situace. Absolvent si osvojí specifické znalosti jako například zásady poskytování první psychické pomoci, získá zkušenost s jejím poskytováním formou modelových situací. V průběhu kurzu má možnost poznat své chování v zátěžových situacích, pozná taktéž své možnosti i omezení. Získá základy práce s vlastním stresem. V současné době jsou připraveny dva kurzy

pro poskytování První psychické pomoci, na které navazuje **aplikace První psychická pomoc**. Obsahem aplikace je kromě rad a postupů i seznam vhodných odkazů a kontaktů, jež mohou využít nejen příslušníci bezpečnostních sborů, ale i lidé v neziskových organizacích. [20]

Nezpochybnitelný fakt, že fyzická i psychická **náročnost profese hasiče** má stále zvyšující se tendenci, a to také v souvislosti s častějšími výskyty zásahů s výskytem NL nebo dokonce neznámé NL dokazuje, že by psychologická prevence měla zaujímat přední místo v přípravě příslušníků HZS ČR.

3 CÍLE PRÁCE A HYPOTÉZY

Empirická část je zaměřena na zjištění stresorů příslušníků HZS ČR při MU s výskytem NL, popř. neznámé NL a jejich intenzitu. Předmětem je také zjištění skladby přípravy, která by příslušníkům pomohla k tomu, aby se cítili na výše zmíněné zásahy dostatečně připraveni.

Jak již bylo v teoretické části zmíněno, příslušníci HZS ČR jsou při svém výkonu neustále vystavováni vysoké míře stresorů, což na ně klade vysoké požadavky na psychickou způsobilost nejen při jejich přijímání do služebního poměru, ale také v průběhu jejich působení u HZS ČR.

Stanovení cílů výzkumné části práce bylo zaměřeno na zjištění působících stresorů při zásahu u MU s výskytem NL, jejich intenzitu a následně na možnosti zajištění adekvátní přípravy příslušníkům HZS ČR u těchto zásahů.

Na začátku výzkumu byly formulovány tyto problémové otázky:

1. Které stresory se u příslušníků HZS ČR při zásahu u MU s výskytem NL vyskytují nejčastěji?
2. Který ze stresorů působí na příslušníky HZS ČR při zásahu u MU s výskytem NL nejintenzivněji?
3. Ve které části zásahu u MU s výskytem NL působí na příslušníky HZS ČR stresory nejintenzivněji?
4. Co by měla obsahovat příprava příslušníků HZS ČR na zásahy u MU s výskytem NL?
5. Jaký systém psychologické přípravy potřebují příslušníci HZS ČR od svého zaměstnavatele, aby se cítili pro zásahy u MU s výskytem NL dostatečně připraveni?

3.1 Cíle výzkumu

Cíle výzkumu bylo pomoci dvou výzkumných metod:

1. Zjistit četnost zásahů příslušníků HZS ČR u MU s výskytem NL.
2. Zjistit připravenost příslušníků HZS ČR pro zásahy u MU s výskytem NL.
3. Analyzovat stresory při zásahu u MU s výskytem NL z pohledu velitele jednotky PO a hasiče.
4. Analyzovat intenzitu stresorů v průběhu zásahu u MU s výskytem NL z pohledu velitele jednotky PO a hasiče.
5. Zjistit, co příslušníci HZS ČR potřebují ze strany zaměstnavatele k tomu, aby se cítili dostatečně připraveni na zásah u MU s výskytem (neznámé) nebezpečné látky.
6. Navrhnout systém psychologické přípravy příslušníku HZS ČR při přípravě na tyto specifické MU.

3.2 Hypotézy

Na základě problémových otázek a cílů výzkumu byly v práci stanoveny tyto hypotézy, jež byly zároveň podloženy mou dlouholetou praxí jak hasiče, tak velitele (družstva, čety i velitele stanice).

H1: Nejintenzivněji působícím stresorem pro příslušníky HZS ČR zasahující u MU s výskytem NL je nedostatek informací.

H2: Nejintenzivněji působící stresor u zásahu při MU s výskytem NL je stejný jak pro velitele jednotky PO, tak pro hasiče.

H3: Příslušníci HZS ČR cítí působící stresory nejintenzivněji při zásahu u MU s výskytem NL v části průzkumu.

H4: Velitelé jednotek PO i hasiči cítí nejintenzivněji stresory ve stejné části zásahu, tedy v části průzkumu.

H5: Příslušníci HZS ČR ke své potřebě cítit se připraveni k zásahům u MU s výskytem NL potřebují realizaci pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.

H6: Prioritou pro příslušníky HZS ČR při přípravě na zásahy u MU s výskytem NL není psychologická prevence.

4 METODIKA

K výzkumu byly zvoleny jak metoda kvantitativní – technika dotazníkového šetření, tak metoda kvalitativní – technika rozhovoru. Dotazník byl zvolen pro získání většího počtu dat napříč HZS ČR. Pro získání informací z HZS Moravskoslezského kraje byly využity rozhovory s konkrétními příslušníky.

4.1 Dotazníkové šetření

Jde o univerzální a zároveň silný nástroj pro získávání dat. Dotazníky jsou různého typu, např. může jít o poštovní dotazování dotazníkem na papíře, osobní dotazování, dotazování po telefonu nebo online dotazníkem, který se v současné době stává převažujícím a je použit i v rámci tohoto výzkumu.

„Podstatou dotazníku je zjištění dat o respondentovi, ale i jeho názorů a postojů k problémům, které dotazujícího zajímají.“ [21]

Při tvorbě dotazníků je nutné myslet na to, aby nekladl na respondenta přehnané nároky a aby požadované údaje pravděpodobně znal. Dotazník by měl být zajímavý, otázky by měly být jednoduše a jednoznačně formulovány. K ověření vhodnosti dotazníku je doporučována tzv. pilotáž, která byla v rámci výzkumné části práce taktéž použita.

Mezi výhody tohoto způsobu dotazování patří snadná a rychlá administrace, oslovení většího počtu respondentů, získání značného množství odpovědí a také anonymita dotazovaných.

4.2 Rozhovor (interview)

Rozhovor (interview) jako výzkumná metoda se vyznačuje velmi vysokou interakcí mezi tazatelem a dotazovaným.

Poskytuje řadu výhod, mezi které patří například přímý kontakt výzkumníka se zkoumanou osobou, volnost a pružnost v kladení otázek, oboustranné povysvětlení otázek, získání osobních či důvěrných informací, sledování verbálních i neverbálních projevů respondenta a v neposlední řadě eliminuje obtíže při psaném projevu. Na druhou stranu přináší do výzkumu i jisté nevýhody. Z osobní zkušenosti bych uvedl časovou náročnost a zdlouhavé zaznamenávání odpovědí. [21, 23]

Rozhovor může být strukturovaný, polostrukturovaný nebo nestrukturovaný (volný). Pro svůj výzkum jsem si vybral **polostrukturovaný rozhovor**, při němž jsem se držel předem připravených otevřených otázek a průběžně jsem reagoval na reakce dotazovaného podrobnějším vysvětlováním otázek či kladením doplňujících otázek. Dotazovaným jsem taktéž nabízel výčet možností k výběru.

V průběhu rozhovoru byly dodrženy všechny čtyři doporučené fáze: přípravnou a úvodní část, vzestup a upevnění kontaktu, jádro rozhovoru a závěr s ukončením.

Rozhovor byl zaznamenáván písemně. V průběhu zapisování byly využívány komunikační prostředky, jako jsou například tzv. "echo" (zrcadlení) nebo sumarizace odpovědí. Z rozhovorů byly později vyvozeny odpovědi na problémové otázky a zhodnoceny stanovené hypotézy.

Rozhovor, coby kvalitativní metoda, pomohl získat o zkoumaném jevu detailní informace, které se prostřednictvím kvantitativní metody – dotazníku, obtížně zachycují.

5 VÝSLEDKY

5.1 Dotazníkové šetření

Technika dotazníku byla zvolena pro sběr většího množství dat napříč celým HZS ČR při menší časové investici. Byl koncipován jako anonymní forma.

Před samotným výzkumným šetřením bylo provedeno tzv. pilotní šetření na vzorku pěti respondentů. Tyto výsledky nejsou zahrnuty do výsledného vyhodnocení dat. V rámci tohoto šetření byli respondenti požádáni, aby se vyjádřili v závěru dotazníku ke srozumitelnosti jednotlivých otázek i časové náročnosti spojené s vyplňováním celého dotazníku. Po posouzení odpovědí z pilotní studie byly otázky v dotazníku upraveny. Původně byly otázky rozpracovány na MU s výskytem neznámé NL a na MU s výskytem NL. Oslovení respondenti však odpovídali na oba druhy zásahů téměř shodně a uváděli, že dotazník členěný zvlášť na tyto dva druhy zásahů je dlouhý, k vyplňování dost náročný a na některé z nich působil dokonce nepřehledně. Také uváděli, že v prvopočátku se může každá látka jevit jako neznámá, výjimku tvoří zásahy u MU s NL nahlášené odborníky (např. technology specializovaných provozů v chemickém průmyslu). Proto byly nakonec v dotazníku otázky cíleny na zásah u MU s výskytem NL. Zásahy u MU s neznámou NL byly řešeny prostřednictvím druhé výzkumné metody – řízených polostrukturovaných rozhovorů, které poskytly dotazovaným více času k vyjádření. Další úprava spočívala v upřesnění nabídky možností odpovědí u otázky týkající se stresorů při zásazích u MU. V původní nabídce byla jednou z možností *„odpovědnost za včasné vyřešení mimořádné události“*, reakcí na výsledky pilotního šetření bylo doplnění odpovědí o další možnost, a to *„odpovědnost za správné vyřešení mimořádné události“*. Výběr jednotlivých stresorů vycházel z mé dlouholeté praxe a byl podpořen odbornou literaturou. [14]

5.1.1 Dotazník

Nestandardizovaný dotazník vlastní konstrukce (viz Příloha č. 2) se skládá z celkem 16 otázek. První čtyři otázky zjišťují informace týkající se respondentů (viz kapitola 5.1.2. Výzkumný soubor). Další otázky již souvisí se zásahy u MU s výskytem NL. Konkrétně se jedná o četnost zásahu při MU s výskytem NL, stresory působící při těchto událostech a jejich intenzita, připravenost příslušníků HZS ČR pro zásahy u MU s výskytem NL a následně možné způsoby jejich další přípravy. Těchto otázek je celkem 10. Poslední dvě otázky jsou směřovány na znalosti respondentů týkající Psychologické služby HZS a jejího využití.

U všech otázek respondenti vybírali z daných odpovědí. U šesti otázek mohli vyjádřit slovně i svou další možnou odpověď. Jednalo se o odpovědi s výčtem uvedených stresorů, fází zásahu, názoru na četnost výcviku na MU s výskytem NL a složení přípravy na tyto MU. U některých otázek byla použita čtyřstupňová škála souhlasu či nesouhlasu (Ano – Spíše ano – Spíše ne – Ne nebo Dostačující – Spíše dostačující – Spíše nedostačující – Nedostačující). [22, 24]

5.1.2 Výzkumný soubor

Pro dotazníkové šetření byli osloveni příslušníci HZS ČR. Dotazník vyplňovali elektronickou formou. Odkaz k vyplnění byl zprostředkován přes velitele jednotlivých hasičských stanic.

Tohoto šetření se zúčastnilo celkem 104 příslušníků. Věkové složení respondentů, jejich vzdělání, pracovní pozice i doba působnosti u HZS ČR byly součástí samotného šetření, ze kterého vyplynulo, že 43,3 % (45 ze 104 respondentů) bylo ve věku od 41 do 50 let, 29,8 % (31 ze 104 respondentů) ve věku od 31 do 40 let, a vždy 13,5 % (14 ze 104 respondentů) ve věku od 18 do 30 let a od 51 a více let. Nejvyšší podíl 38,5 % (40 ze 104 respondentů) dosáhlo vysokoškolského magisterského studia, 24 % (25 ze 104 respondentů) dosáhlo

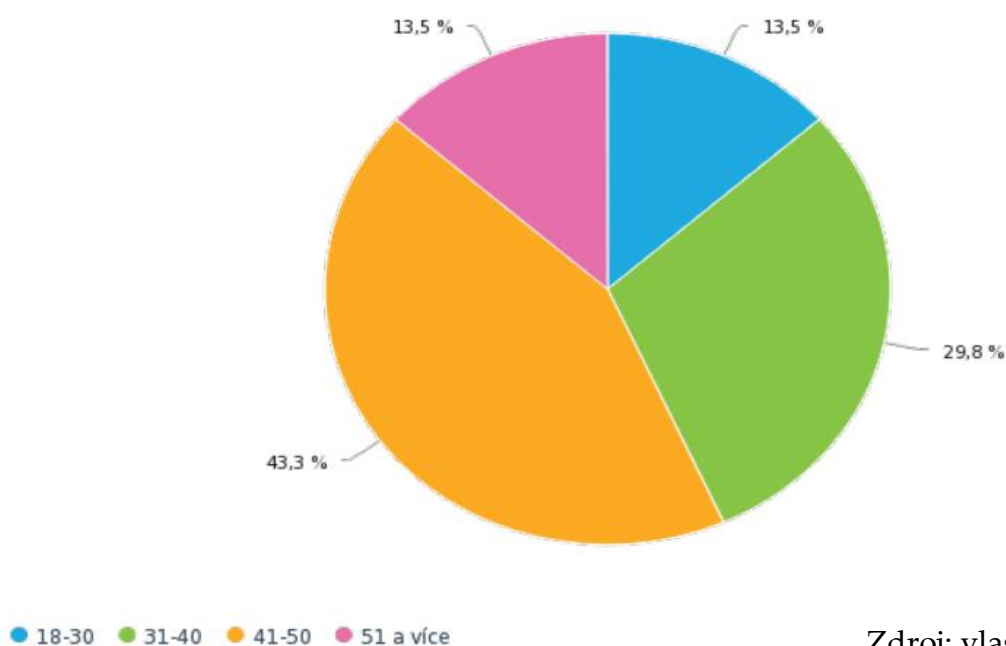
úplného středního vzdělání a zároveň vysokoškolského bakalářského studia, 10,6 % (11 ze 104 respondentů) ukončilo střední odborné učiliště s maturitou a 2,9 % (3 ze 104 respondentů) bylo absolventy vyšší odborné školy. Délka praxe byla zastoupena následovně: 29,8 % (31 ze 104 respondentů) je u HZS ČR zaměstnáno od 21 do 25 let, 19,2 % (20 ze 104 respondentů) od 11 do 15 let, 15,4 % (16 ze 104 respondentů) od 26 do 30 let, 14,4 % (15 ze 104 respondentů) od 16 do 20 let, 8,7 % (9 ze 104 respondentů) od 6 do 10 let, 6,7 % (7 ze 104 respondentů) od 2 do 5 let, 3,8 % (4 ze 104 respondentů) do jednoho roku a 1,9 % (2 ze 104 respondentů) 31 let a více. 52 respondentů, tedy 50% pracuje na pozici velitele družstva nebo čety, 20 – 19,2 % jsou hasiči, 18 – 17,3 % zastupují služební funkcionáři s možností služby jako řídicí důstojník, popř. velící důstojník a 14 – 13,5 % pracuje na pozici strojník.

5.1.3 Analýza výsledků

V této podkapitole jsou uvedeny výsledky dotazníkové šetření. Každá otázka je vyjádřena grafickým znázorněním, popř. slovním popisem. K prezentaci výsledků jsou použity koláčový a sloupcový typ grafu. [22]

Graf 1: Otázka č. 1

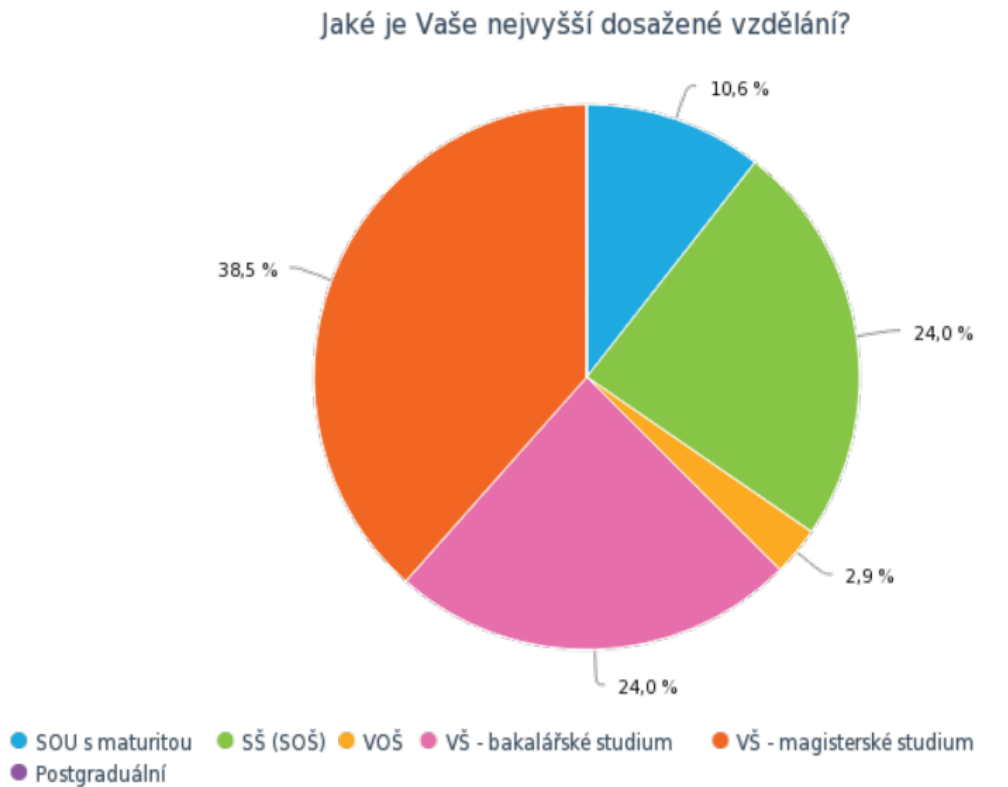
Kolik Vám je let?

Zdroj: vlastní

Graf č. 1 znázorňuje odpovědi na otázku č. 1: **Kolik Vám je let?** Tato otázka zjišťuje věkové složení respondentů, jež je podrobněji popsáno již v podkapitole 5.1.1 Výzkumný soubor.

Graf 2: Otázka č. 2

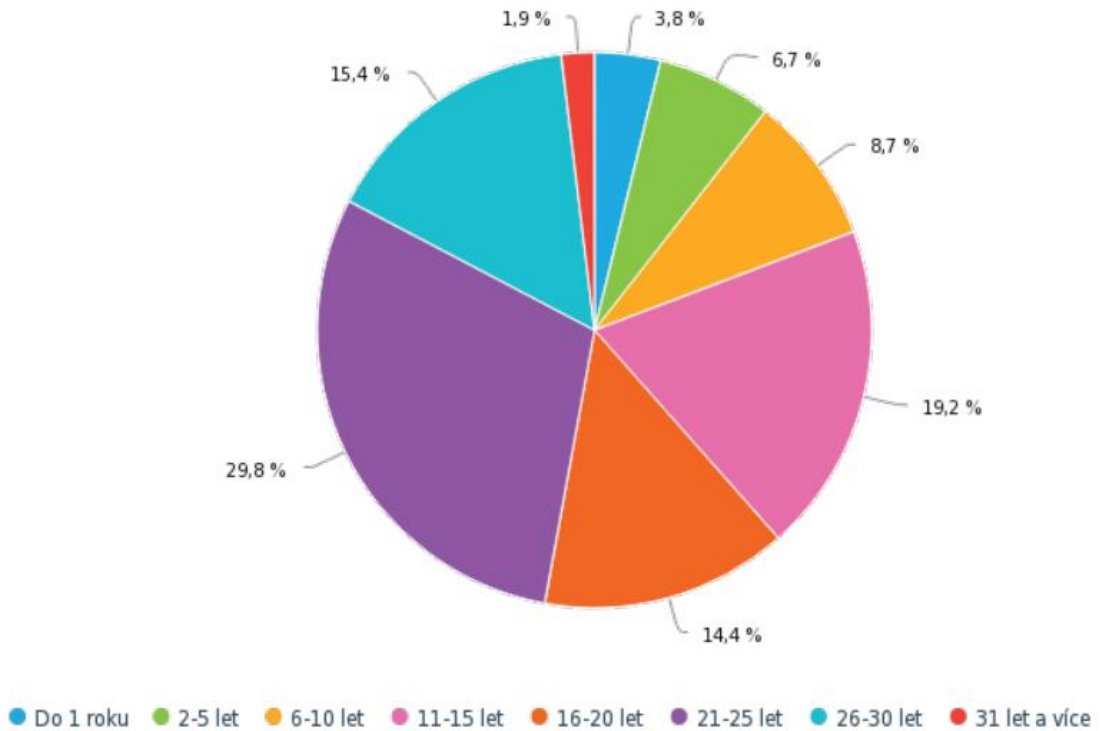

Zdroj: vlastní

Graf č. 2 znázorňuje odpovědi na otázku č. 2 **Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?** Tato otázka je zaměřena na zjištění stupně vzdělání u respondentů. Výsledky jsou taktéž uvedeny v podkapitole 5.1.1 Výzkumný soubor.

Graf 3: Otázka č. 3

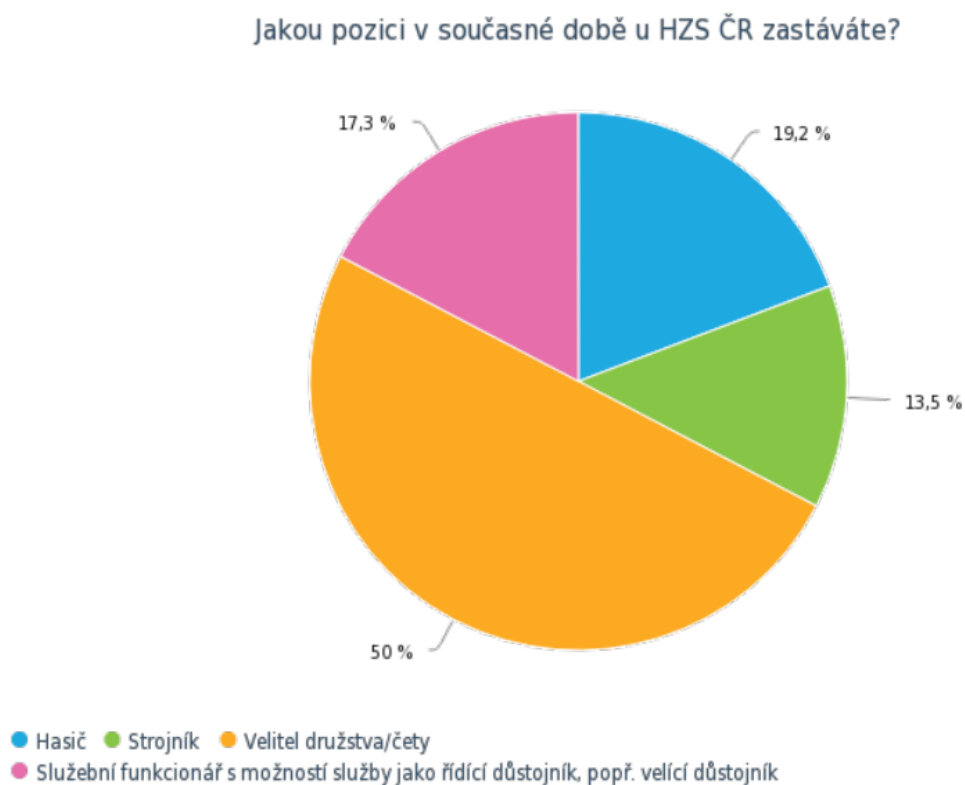
Jak dlouho jste zaměstnán ve služebním poměru u HZS ČR?

Zdroj: vlastní

Vyobrazení odpovědí na otázku č.3: **Jak dlouho jste zaměstnán ve služebním poměru u HZS ČR?** Zachycuje graf č. 3. Výsledek šetření je součástí charakteristiky výzkumného souboru v podkapitole 5. 1. 2.

Graf 4: Otázka č. 4

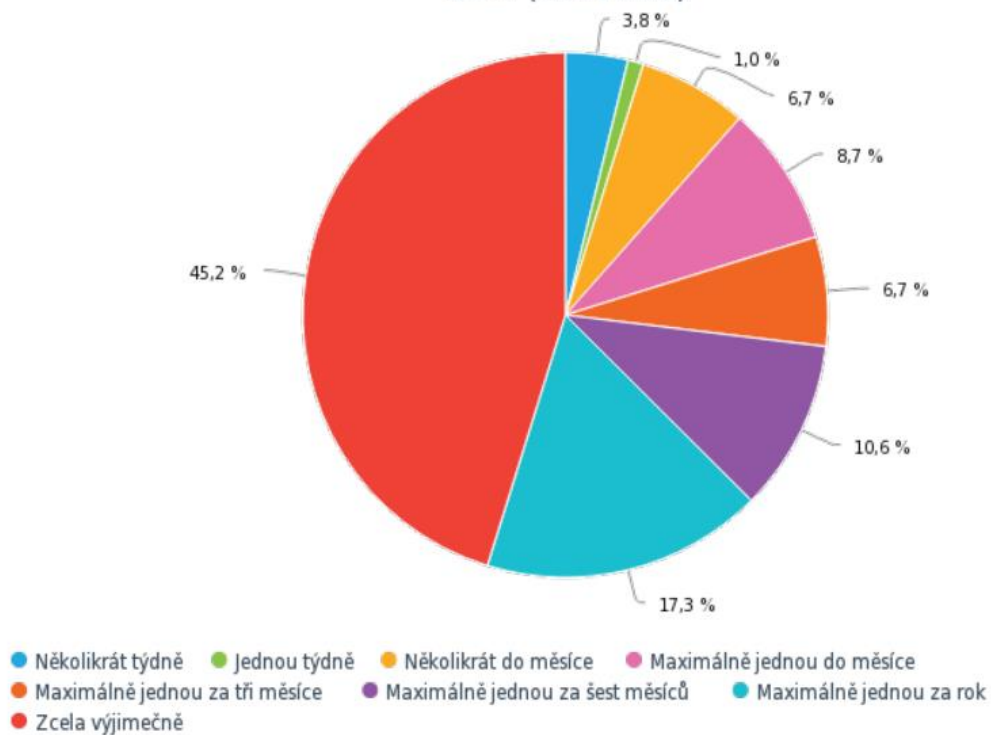

Zdroj: vlastní

Poslední z otázek, jejíž výsledky jsou popsány v podkapitole 5. 1. 1 Výzkumný soubor je zaměřena na zjištění pracovní pozice, na které se respondent nachází. Přesné znění otázky je: „**Jakou pozici v současné době u HZS ČR zastáváte?**“, její odpovědi zachycuje graf č. 4

Graf 5: Otázka č. 5

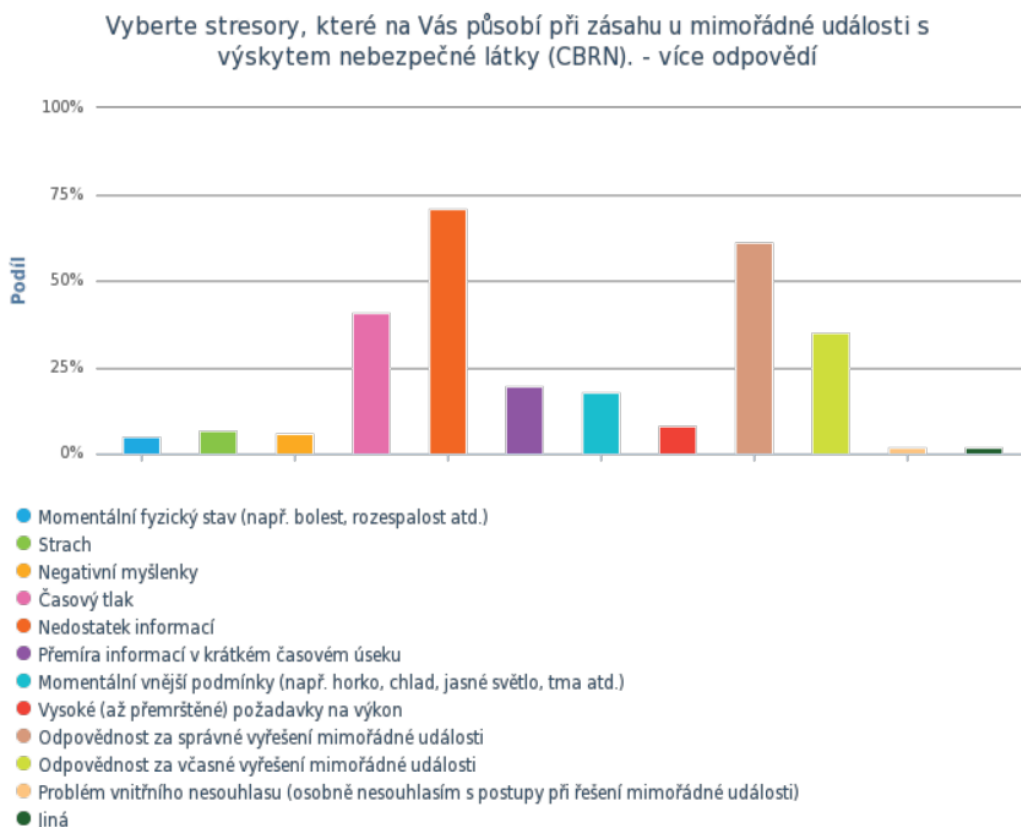
Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečných látek? (CBRN látek)

Zdroj: vlastní

Graf č. 5 zobrazuje odpovědi na otázku č. 5: **Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečných látek? (CBRN látek).**

Graf 6: Otázka č. 6

Zdroj: vlastní

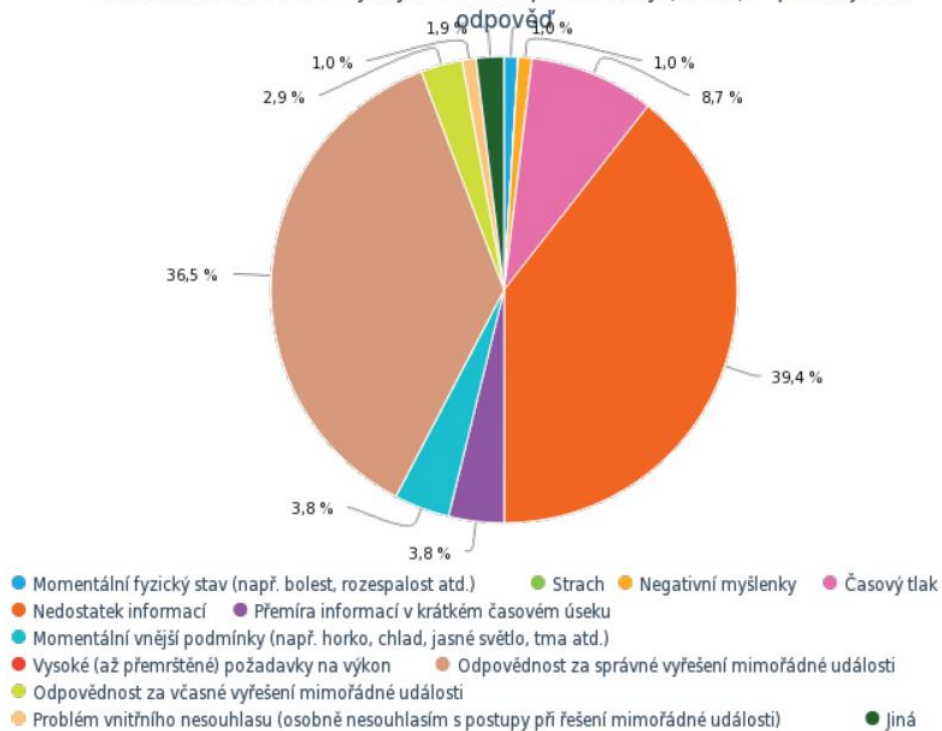
Výsledky otázky č. 6: **Vyberte stresory, které na Vás působí při zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)** zaznamenává graf č.6. Dotazovaní mohli vybírat i více možností. Tyto výsledky jsou podrobně popsány v rámci analýzy výsledků, nikoli v diskuzi.

Nejsilnějšími vybranými stresory jsou v 70,9 % (73 ze 104 respondentů) **nedostatek informací**, v 61,2 % (63 ze 104 respondentů) **odpovědnost za správné vyřešení mimořádné události**, v 40,8 % (42 ze 104 respondentů) časový tlak a v 35,0 % (36 ze 104 respondentů) odpovědnost za včasné vyřešení mimořádné události. S nižším procentuálním zastoupením se dále řadí stresory jako přemíra informací v krátkém časovém úsek – 19,4 % (20 ze 104 respondentů), momentální vnější podmínky – 17,5 % (18 ze 104 respondentů), vysoké až přemrštěné požadavky na výkon – 7,8 % (8 ze 104 respondentů), strach – 6,8 % (7 ze 104

respondentů), negativní myšlenky – 5,8 % (6 ze 104 respondentů) a momentální fyzický stav – 4,9 % (5 ze 104 respondentů). Nejnižší procentuální zastoupení vyjádřené 1,9 % (2 ze 104 respondentů) zaujímá stresor v podobě problému vnitřního nesouhlasu, stejně jako udání jiných stresorů. Ty jsou dále specifikovány na: 1.“extrémní nepohodlnost, hmotnost a neohrabanost obleku OPCH a jemu podobným, v přilbě se nedá otočit hlava“, 2.“doposud jsem tuto událost ještě nezažil“.

Graf 7: Otázka č. 7

Vyberte pouze jeden stresor, který na Vás působí nejintenzivněji při zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN). - pouze jedna odpověď

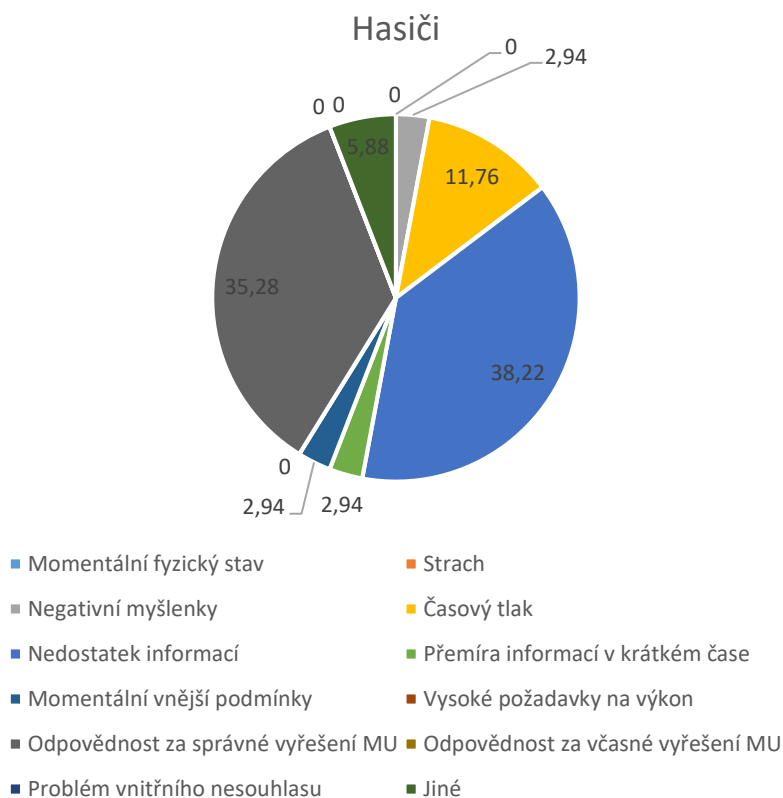

Zdroj: vlastní

Další otázka zjišťuje pouze ten z faktorů, který působí na příslušníky HZS ČR při zásahu u MU na NL nejintenzivněji. Graf č. 7 tedy zachycuje odpovědi na otázku č. 7: **Vyberte pouze jeden stresor, který na Vás působí nejintenzivněji při zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látek (CBRN).** Respondenti mohli uvést pouze jednu odpověď.

Tato otázka byla dále zkoumána z pohledu dvou skupin příslušníků HZS ČR. Jednu skupinu tvoří hasiči a strojníci (32,7 %, 34 ze 104 respondentů) a druhou pak velitelé družstva/čety a služební funkcionáři s možností služby jako řídicí důstojník, popř. velící důstojník (67,3 %, 70 ze 104 respondentů).

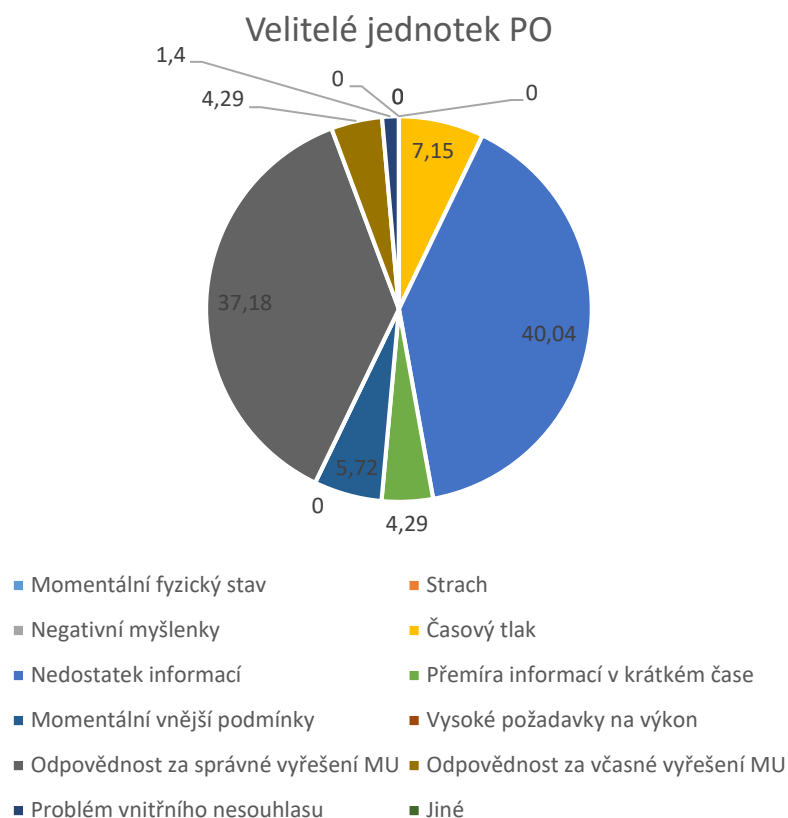
Graf 8: Otázka č. 7 - hasiči

Zdroj: vlastní

Graf č. 8 zachycuje nejintenzivněji vnímaný stresor z pozice hasič nebo strojníků. Číselné údaje udávají procentuální zastoupení jednotlivých stresorů.

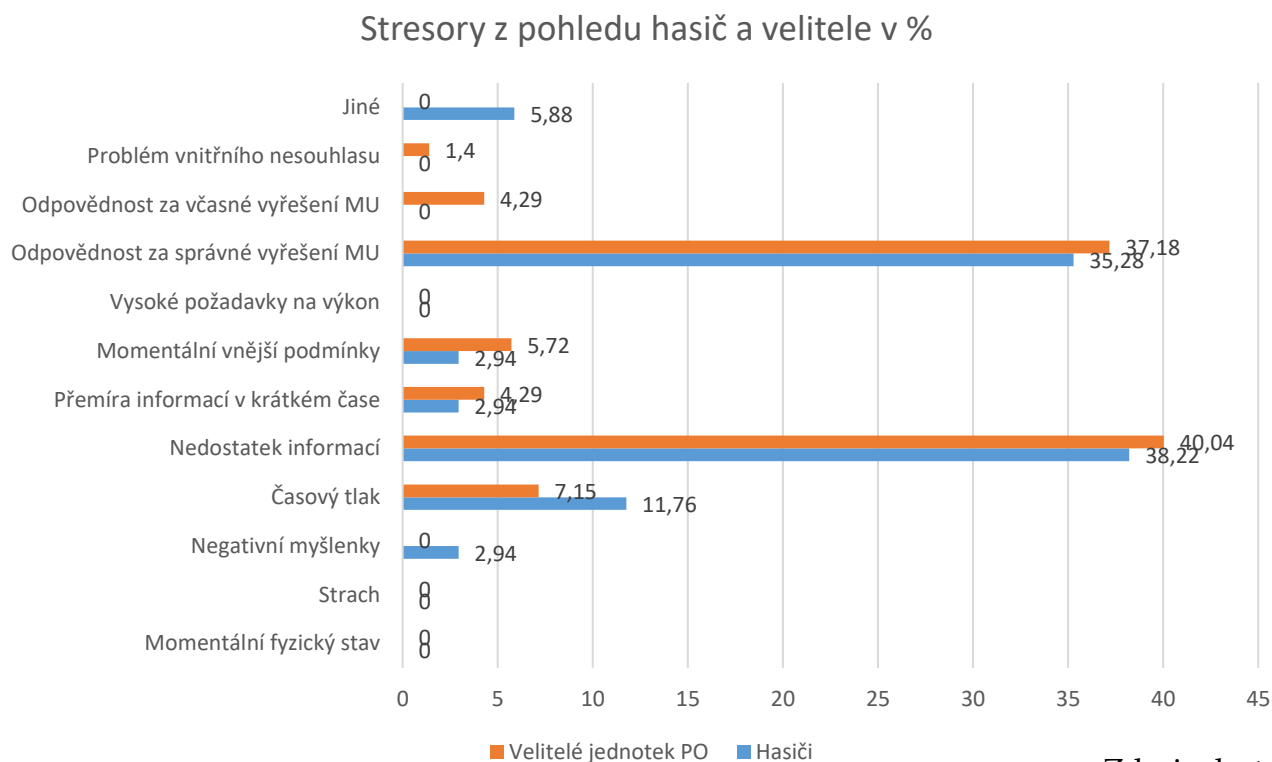
Graf 9: Otázka č. 7 - velitelé

Zdroj: vlastní

Graf č. 9 zachycuje nejintenzivněji vnímaný stresor z pozice velitele družstva/čety nebo služebního funkcionáře s možností služby jako řídicí důstojník, popř. velící důstojník. Číselné údaje udávají procentuální zastoupení jednotlivých stresorů.

Graf 10: Otázka č. 7 - porovnání hasiči-velitelé

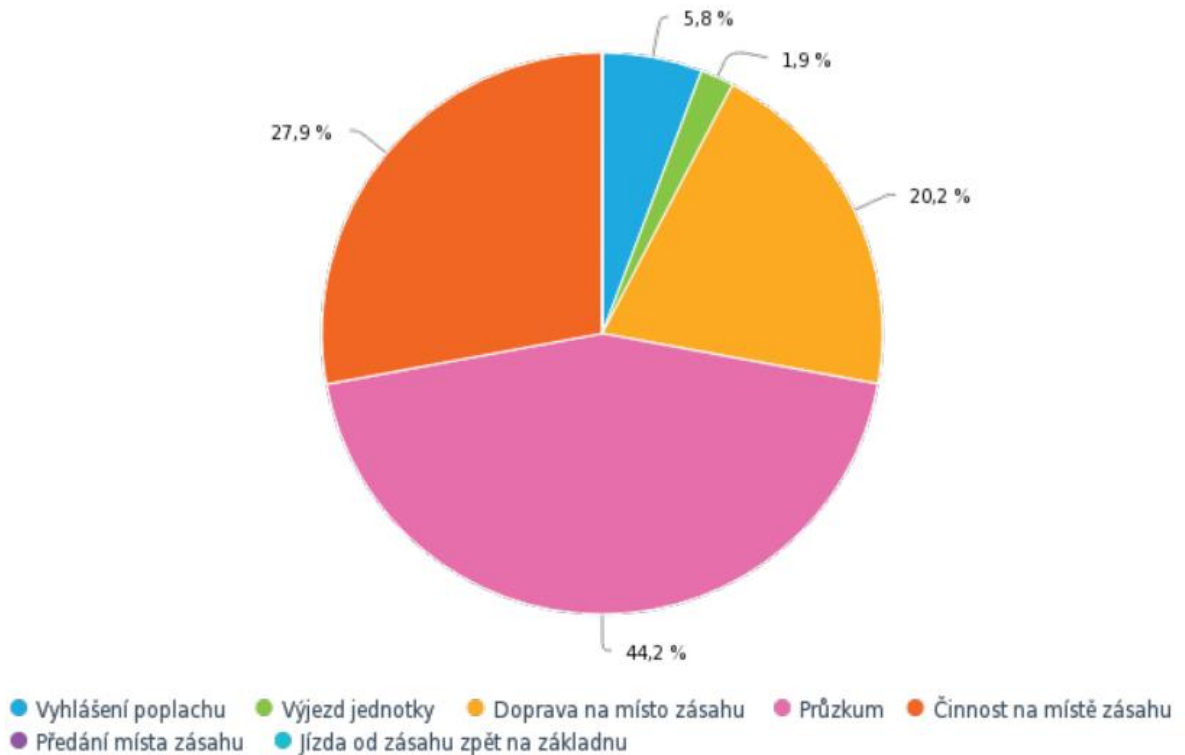

Zdroj: vlastní

Data jednotlivých skupin jsou porovnána v grafu č. 10 a prokazují shodnost tří nejintenzivněji vnímaných stresorů.

Graf 11: Otázka č. 8

Uvedte fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN), ve které je intenzita stresorů největší.

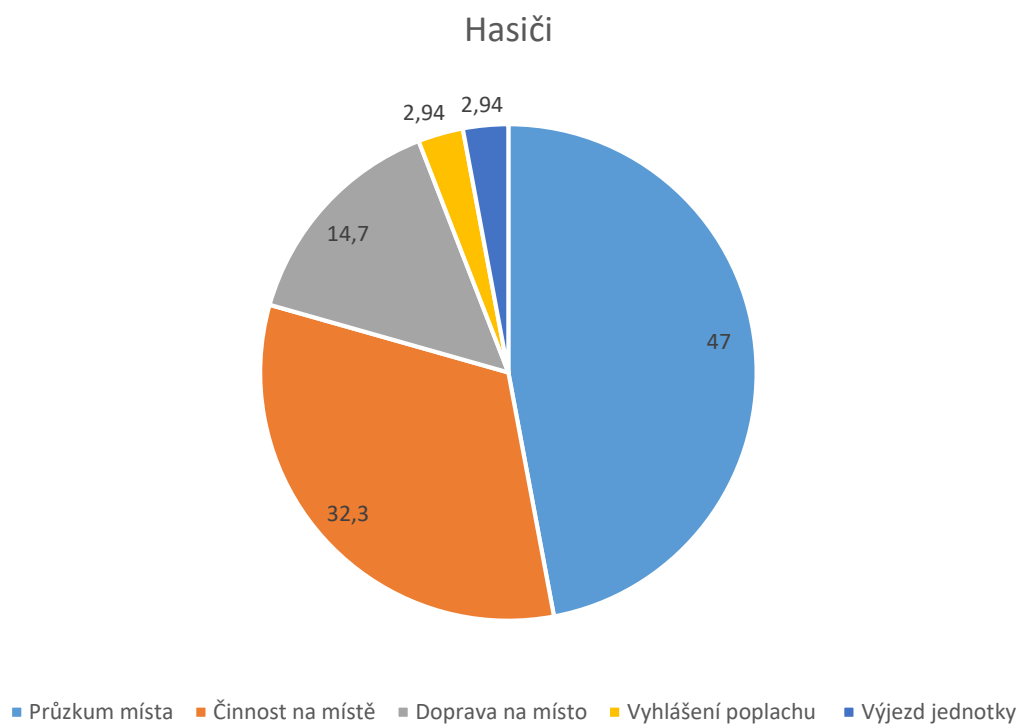

Zdroj: vlastní

Odpovědi na otázku zjišťující fázi zásahu, kdy stresory působí na příslušníky HZS ČR nejintenzivněji zachycuje graf č. 11. Přesné znění otázky č. 8: **Uvedte fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN), ve které je intenzita stresorů nejvyšší.**

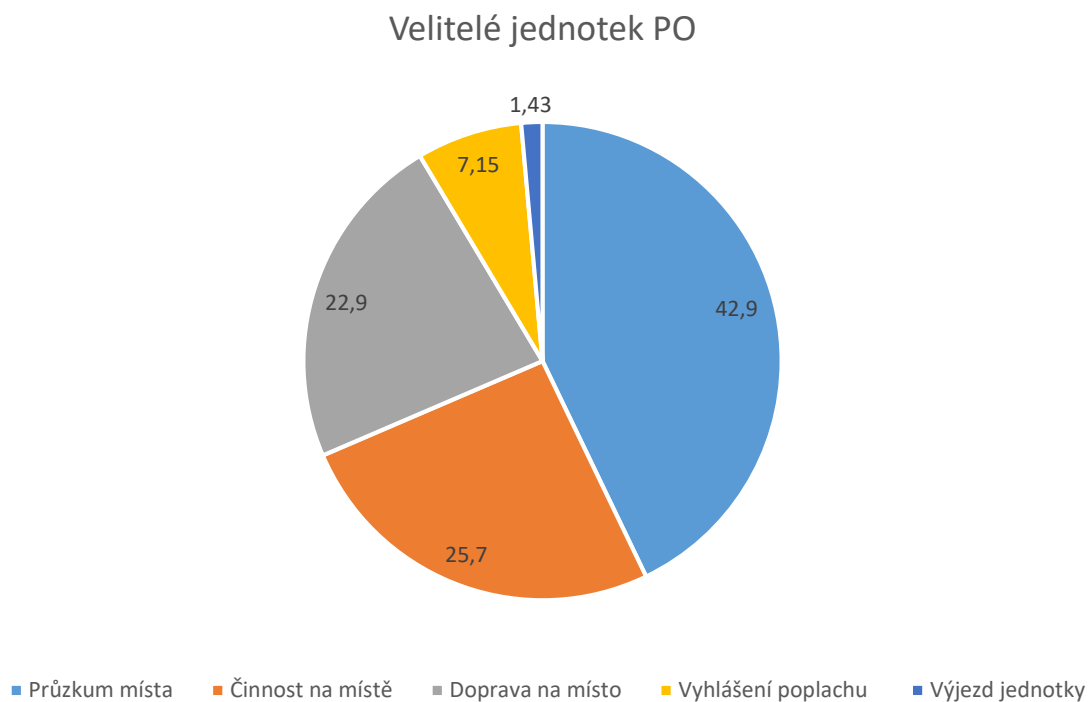
I tato otázka byla zkoumána z pohledu dříve zmíněných skupin. Graf č. 12 zachycuje fázi zásahu u MU s výskytem NL, kdy jsou stresory vnímány nejintenzivněji z pohledu hasiče nebo strojníka. Číselné údaje udávají procentuální zastoupení jednotlivých fází zásahu u MU s výskytem NL.

Graf 12: Otázka č. 8 - hasiči

Zdroj: vlastní

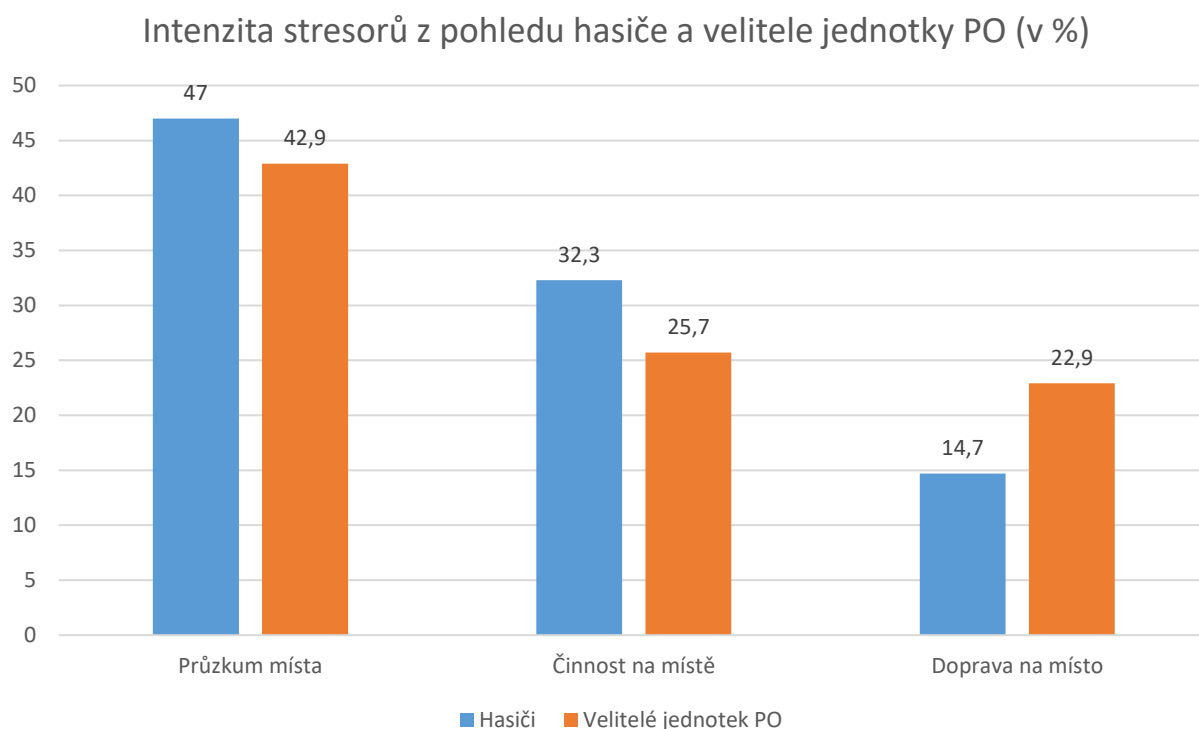
Graf 13: Otázka č. 8 - velitelé

Zdroj: vlastní

Graf č. 13 zachycuje fázi zásahu u MU s výskytem NL, kdy jsou stresory vnímány nejintenzivněji z pohledu velitele družstva/čety nebo služebního funkcionáře s možností služby jako řídicí důstojník, popř. velící důstojník. Číselné údaje udávají procentuální zastoupení jednotlivých fází zásahu u MU s výskytem NL.

Graf 14: otázka č. 8 - porovnání hasiči-velitelé

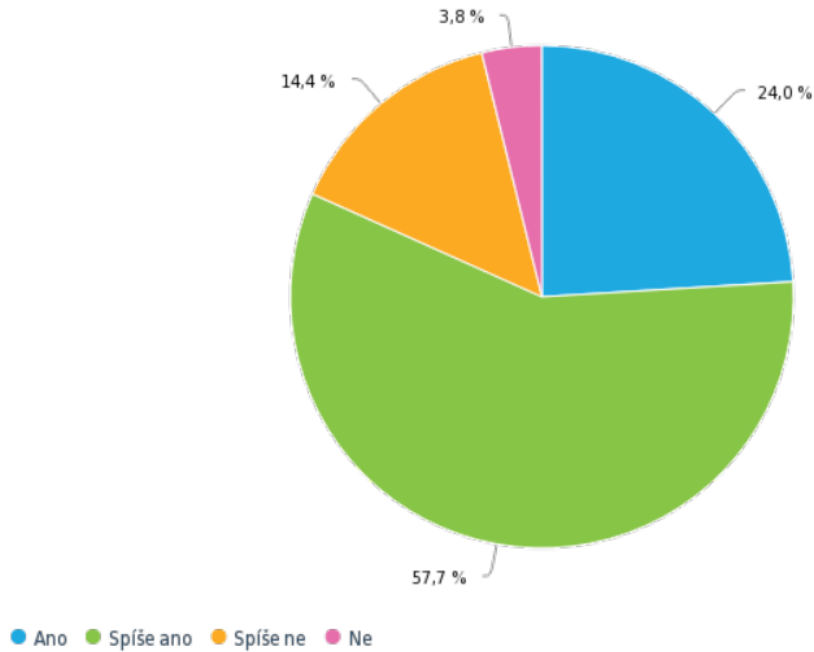

Zdroj: vlastní

Data jednotlivých skupin jsou porovnána v grafu č. 14 a poukazují na shodnost odpovědí obou dotazovaných skupin.

Graf 15: Otázka č. 9

Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnání mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

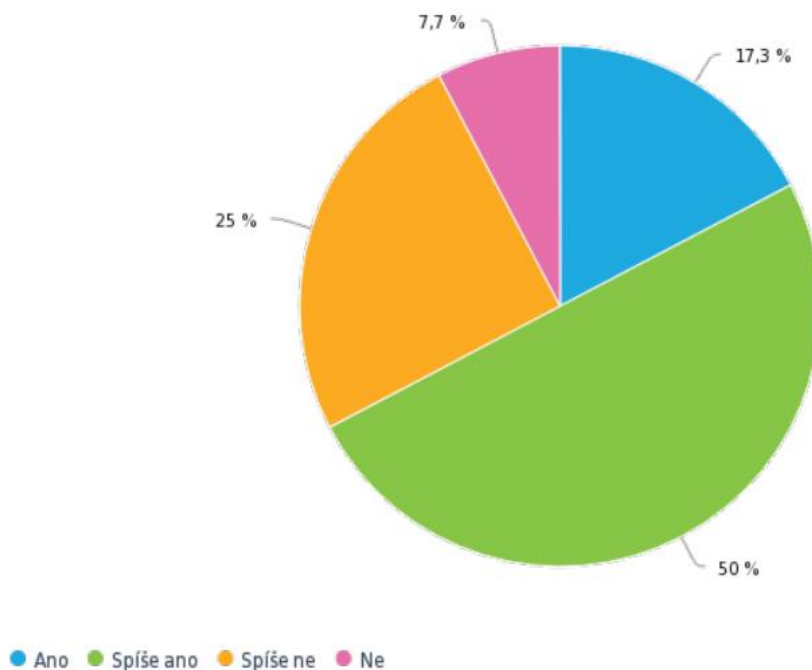

Zdroj: vlastní

Graf č. 15 zobrazuje odpovědi na otázku č. 9: **Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnání mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?** Otázka cílí na zjištění připravenosti příslušníků HZS ČR na tento typ zásahu. Dotazovaní mohli odpověď vybrat ze čtyřstupňové škály vyjadřující souhlas či nesouhlas.

Graf 16: Otázka č. 10

Je intenzita působení stresorů při zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) vyšší než obecně u ostatních zásahů?

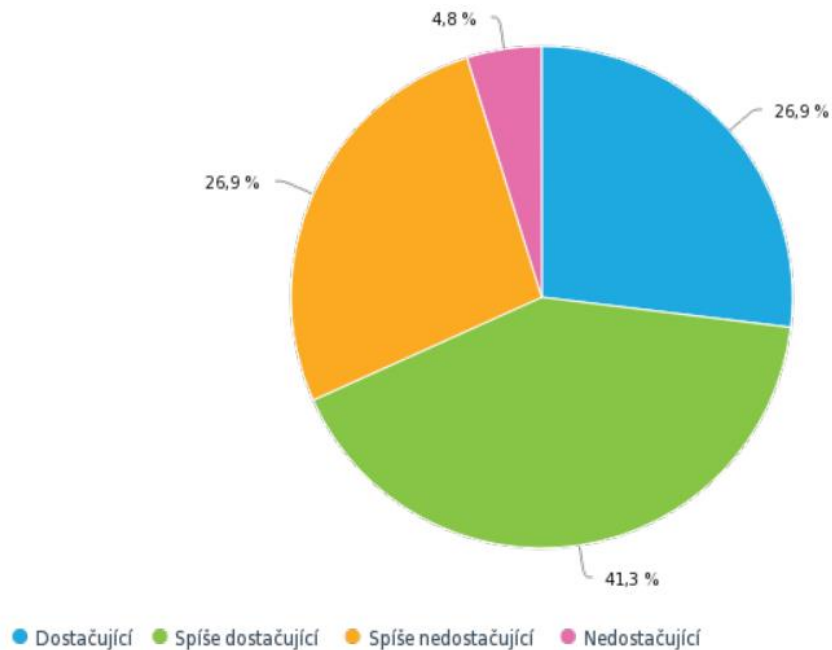

Zdroj: vlastní

Na níže zobrazeném grafu č. 16 jsou zachyceny odpovědi na otázku č. 10: **Je intenzita působení stresorů při zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) vyšší než obecně u ostatních zásahů?** Otázka zjišťovala intenzitu stresorů v souvislosti se zásahem u tohoto typu MU.

Graf 17: Otázka č. 11

Jak hodnotíte četnost výcviku na zvládnání zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) v rámci odborné přípravy u zaměstnavatele?

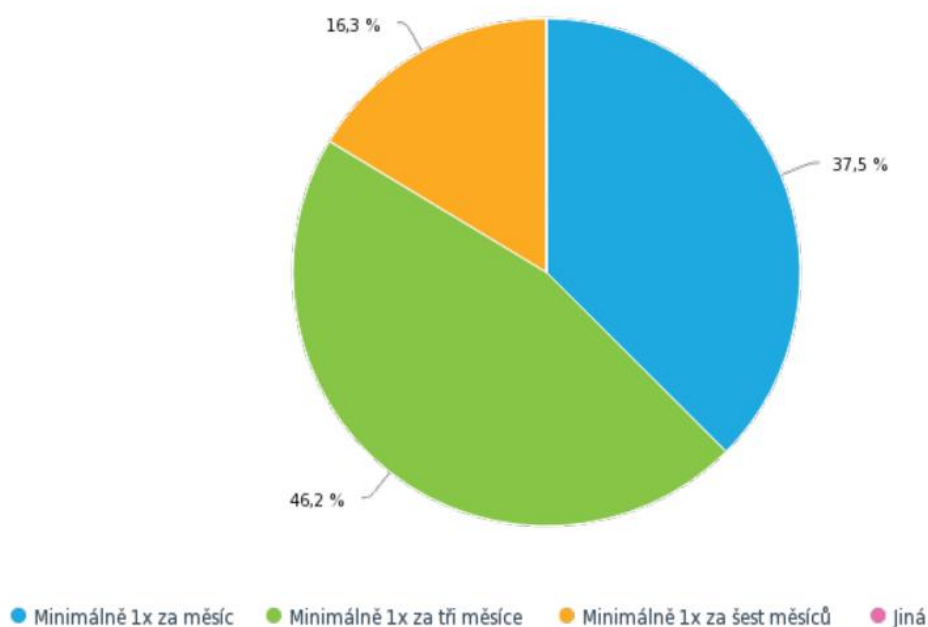

Zdroj: vlastní

Odpovědi na otázku č.11: **Jak hodnotíte četnost výcviku na zvládnání zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) v rámci odborné přípravy u zaměstnavatele?** vyobrazuje graf č. 17. Otázka cílí na hodnocení četnosti výcviku pořádaného zaměstnavatelem respondentů, tedy HZS ČR, na tento typ MU.

Graf 18: Otázka č. 12

Jaká by měla podle Vás být četnost výcviku na zvládnání zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) v rámci odborné přípravy u zaměstnavatele, abyste se cítili na zvládnutí této události dostatečně připraveni?

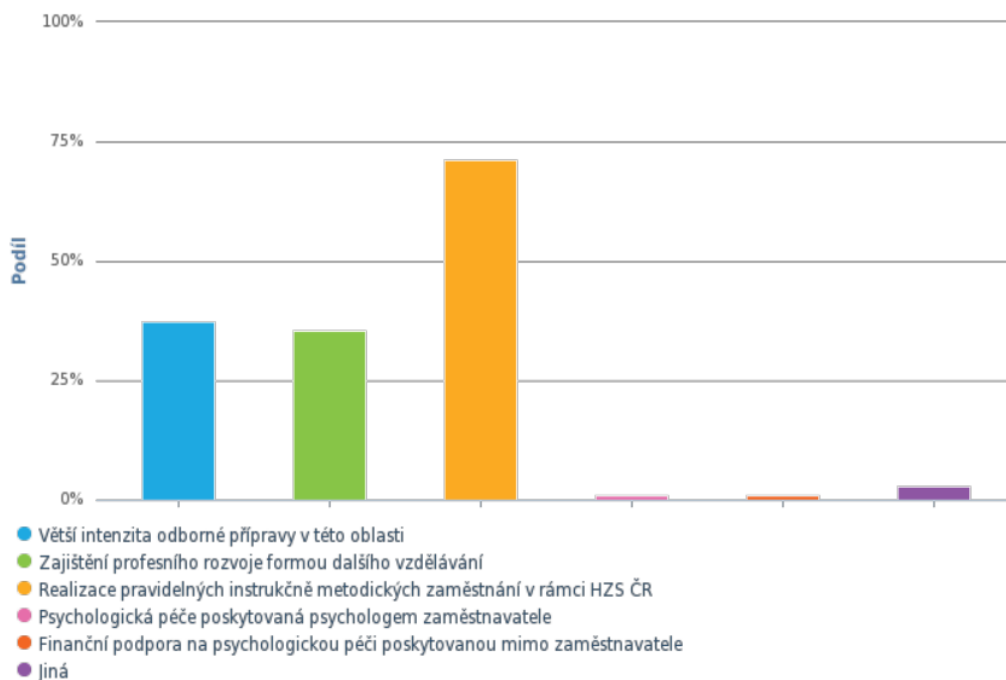

Zdroj: vlastní

Otázka č. 12 zjišťuje názor příslušníků HZS ČR na četnost výcviku pořádaného jejich zaměstnavatelem na tyto specifické MU v souvislosti s jejich pocitem připravenosti k danému zásahu. Přesné znění otázky: **Jaká by měla podle Vás být četnost výcviku na zvládnání zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) v rámci odborné přípravy u zaměstnavatele, abyste se cítili na zvládnutí této události dostatečně připraveni?** Odpovědi zachycuje graf č. 18.

Graf 19: Otázka č. 13

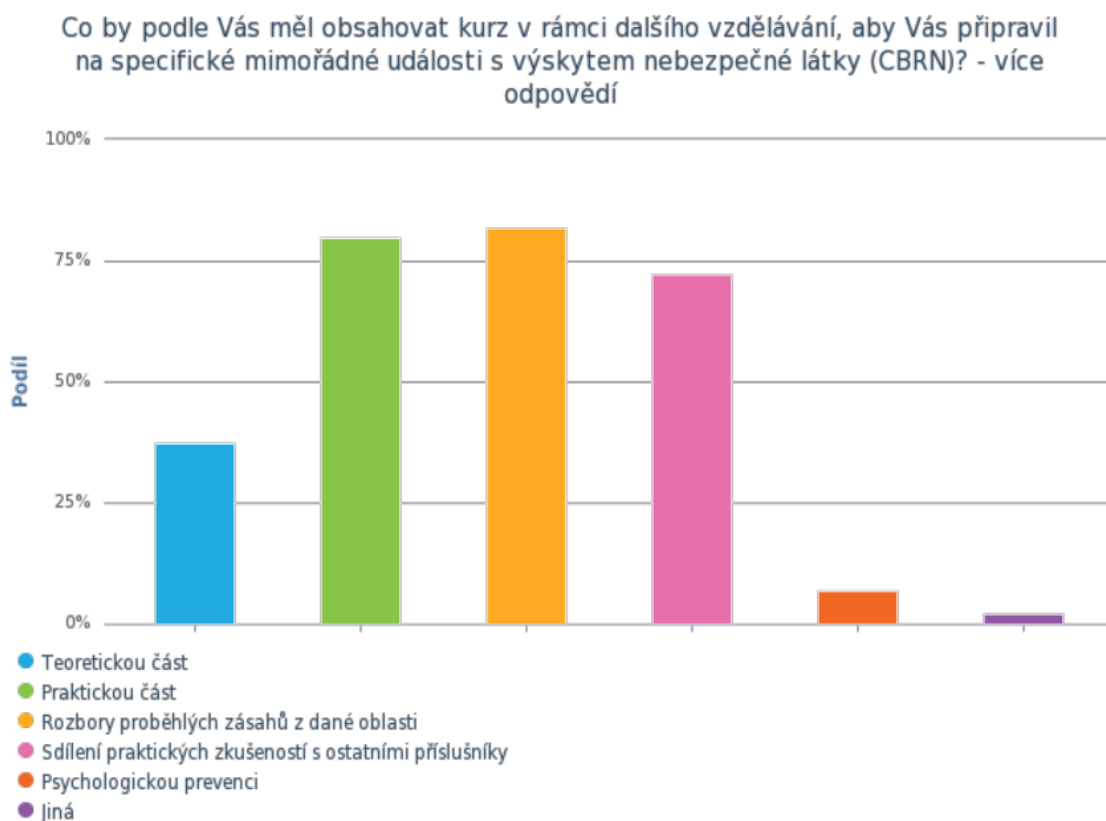
Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)? - více odpovědí

Zdroj: vlastní

Graf č. 19 odráží odpovědi na otázku č. 13 ve znění: **Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí zásahu u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?** Otázka se zabývala oblastí přípravy příslušníků na tyto typy zásahů. Dotazovaní mohli vybrat více možností.

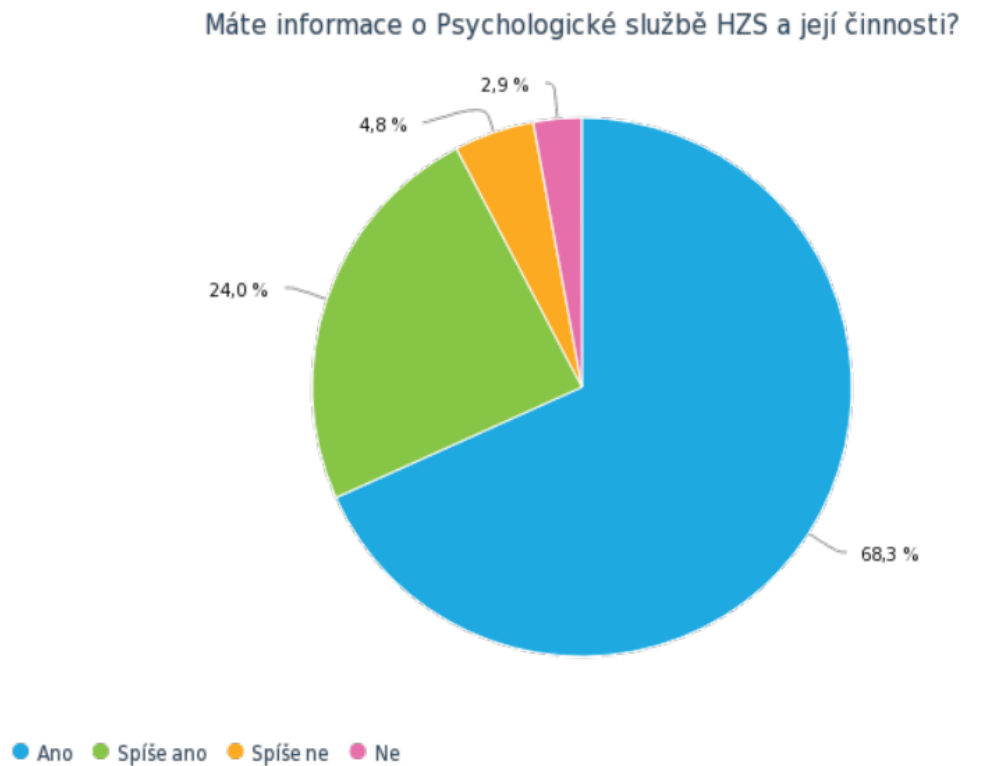
Graf 190: Otázka č. 14

Zdroj: vlastní

Otázka č. 14 zjišťuje názory dotazovaných na složení kurzu v rámci dalšího vzdělávání, který by je připravil na specifické události uvedeného typu. Přesné znění otázky: **Co by podle Vás měl obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?** Vše odráží graf č. 20. Dotazovaní mohli uvádět více možností.

Graf 201: Otázka č. 15

Zdroj: vlastní

Na grafu č. 21 je znázorněn přehled odpovědí na otázku č. 15 ve znění: **Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti?** Tato otázka mapuje informovanost příslušníků o existenci a práci zmíněné služby. Odpověď byla vybírána ze čtyřstupňové škály souhlasu či nesouhlasu.

Graf 22: Otázka č. 16

Zdroj: vlastní

Poslední otázka č. 16 cílí na zjištění, zda příslušníci již využili pomoc Psychologické služby HZS po zásahu u MU. Odpovědi na otázku: **Už jste vyhledal někdy pomoc Psychologické služby HZS po zásahu u mimořádné události?** znázorňuje graf č. 22.

5.2 Rozhovor (interview)

Technika rozhovoru byla zvolena pro získání informací od konkrétněji lokalizované skupiny příslušníků HZS ČR, a to příslušníků z Moravskoslezského kraje (MSK). Data jsou získána z celkem šesti rozhovorů vedených jak s hasiči, tak s veliteli (družstva, čtyři nebo stanice). Rozhovor obsahuje téměř stejné otázky jako dotazník, avšak zaměřuje se na specifickou oblast výzkumu, kterou je rozdíl vnímání zásahu u MU s výskytem NL a neznámé NL a také srovnání stresorů a jejich působení při již zmíněných zásazích s ostatními typy zásahů jako jsou například autonehody, požáry apod.

5.2.1 Rozhovor (interview)

Ke sběru informací byl využit tzv. řízený strukturovaný rozhovor. Respondenti obdrželi otázky mailem v časovém předstihu. Samotný rozhovor probíhal buď osobně nebo telefonicky (z důvodu vládních nařízení souvisejících s pandemií nemoci COVID-19). Byl zaznamenán do písemné podoby. U některých otázek dotazovaní vybírali z nabízených možností, stejně jako u dotazníku, avšak velmi cenné bylo jejich případné dovysvětlení. Skladba rozhovoru tvoří Přílohu č. 3.

5.2.2 Výzkumný soubor

Výzkumný soubor je tvořen celkem ze šesti příslušníků **HZS MSK**. Z toho 4 pracují na pozici velitel, dva na pozici hasič.

R1: rozhovor č. 1 byl realizován s příslušníkem HZS MSK, který na pozici hasič pracuje 19 let, dosáhl středního vzdělání s maturitou a je mu 39 let.

R2: rozhovoru č. 2 se účastní příslušník HZS MSK, který je ve služebním poměru 15 let, pracuje na pozici velitele družstva, jeho vzdělání je vyšší odborné a dovršil 35 let věku.

R3: dotazovaný rozhovoru č. 3 je příslušník HZS MSK, je mu 53 let, ve služebním poměru je 29 let a pracuje na pozici velitele čety. Je absolventem vysokoškolského magisterského studia.

R4: příslušník HZS MSK ve věku 40 let s ukončeným vysokoškolským magisterským studiem působící na pozici velitele stanice, jež je ve služebním poměru 16 let odpovídá prostřednictvím rozhovoru č. 4.

R5: rozhovor č. 5 zaznamenává odpovědi příslušníka HZS MSK ve věku 43 let s ukončeným vysokoškolským bakalářským studiem, pracujícího na pozici hasiče s praxí u HZS ČR 24 let.

R6: na otázky v rozhovoru č. 6 odpovídá velitel stanice v MSK s ukončeným vysokoškolským magisterským vzděláním ve věku 48 let s praxí u HZS ČR 29 let.

Přepisy rozhovorů tvoří Přílohu č. 4.

5.2.3 Analýza výsledků

Výsledky rozhovorů jsou zaznamenány v tabulkách, kdy červeně jsou označeny rozhovory s příslušníky HZS MSK působícími na pozici velitele (družstva, čety nebo stanice). Slovní komentář k hodnocení výsledků rozhovoru i srovnání těchto výsledků s výsledky z dotazníkového šetření jsou součástí diskuze.

Tabulka 1: Přehled odpovědí na otázku č. 1

Jaký rozdíl vnímáte mezi <u>nebezpečnou látkou</u> a <u>neznámou nebezpečnou látkou</u> v souvislosti se zásahy?	
R1	Při zásahu na nebezpečnou látku se mohou opřít o zkušenosti a informace dostupné z registru nebezpečných látek. Zásah na neznámou nebezpečnou látku má jiná rizika a postupy.
R2	Rozdíl vnímám velký, pokud se jedná o známou nebezpečnou látku, vím o ní, jak se k ní chovat, jak velké zóny vytyčit, jak ji jímat, následná dekontaminace atd. U neznámé nebezpečné látky nevím o jejich vlastnostech, požárně technických charakteristik látek nic a musím se taky podle toho přizpůsobit (velikost zón, stupeň ochrany nejvyšší, počty nasazených příslušníků, doba zásahu delší atd.
R3	Nevnímám žádný rozdíl – pořád je to nebezpečná látka.
R4	O nebezpečné látce, kterou známe, již můžeme vědět nebo si zjistit, jaký je nejvhodnější postup zásahu a předejít tak komplikacím u zásahu.
R5	Rozdíl zde určitě je, a to v tom, že pokud se provádí zásah na neznámou nebezpečnou látku, tak mohou vznikat pochybnosti v rozhodování, jak postupovat při její likvidaci nebo určitě bude tento rozhodovací proces komplikovanější a zdlouhavější. (Nemám na mysli ochranu zasahujících, ta je vždy maximální).
R6	Zásadní rozdíl ve vedení zásahu známe neznámé látky je v tom, že známe vlastnosti dané látky a dle toho vedeme efektivní zásah na daný typ látky, vhodné OP, hasiva atd. U neznámé látky, neznámé její vlastnosti, a to má to vliv na hranici nebezpečné zóny, stupeň ochrany, hasební látky, nasazení S a P, zvažování evakuace obyvatelstva. Chybí hodně informací na efektivní provedení zásahu „musíme počítat s nejhorší a doufat v nejlepší variantu nebezpečné látky.

Tabulka 2: Přehled odpovědí na otázky č. 2a a 2b

Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem: a) <u>nebezpečné látky</u>, b) <u>neznámé nebezpečné látky</u>? (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?	
R1	
a	Přibližně jednou do měsíce, třeba při dopravních nehodách a úniku provozních kapalin.

b	Zcela výjimečně
R2	
a	V posledním roce, tak 1x za týden v souvislosti s pandemií COVID-19.
b	Maximálně jednou za rok.
R3	
a	V současné době řekněme v jednotkách za měsíc.
b	Zcela výjimečně.
R4	
a	Za mě osobně zcela výjimečně.
b	Také – za mě osobně zcela výjimečně.
R5	
a	V rámci COVID 19 několikrát do měsíce za rok 2021. Za rok 2020 bych si dovolil uvést několikrát týdně.
b	Zcela výjimečně.
R6	
a	Maximálně jednou do měsíce
b	Maximálně jednou za půl roku

Tabulka 3: Přehled odpovědí na otázky č. 3a a 3b

Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem: a) nebezpečné látky, b) neznámé nebezpečné látky (CBRN)?	
R1	
a	Odpovědnost za správné vyřešení, provést zásah v co nejkratším možném čase.
b	Nedostatek informací k dané látce, bezpečnost všech zasahujících a zachraňovaných.
R2	
a	Časový tlak, odpovědnost za správné vyřešení MU, odpovědnost za včasné vyřešení MU.
b	Stejně jako u předchozí otázky: časový tlak, odpovědnost za správné vyřešení MU, odpovědnost za včasné vyřešení MU. Navíc každopádně nedostatek informací.
R3	
a	Nedostatek informací, odpovědnost za správné vyřešení MU, odpovědnost za včasné vyřešení MU.
b	To samé, co u předchozí otázky.

R4	
a	Momentální fyzický stav, časový tlak, přemíra informací v krátkém časovém úseku, vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon.
b	Momentální fyzický stav, strach, časový tlak, nedostatek informací, momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon. Od neznámé nebezpečné látky vnímám jako stresory i strach, nedostatek informací a momentální vnější podmínky.
R5	
a	Tady bych asi jen uvedl, že někdy můžou negativně působit vnější podmínky (horko, chlad). Jinak je metodika zásahů zvládnutá tak, že nic jiného na mě negativně nepůsobí. Teď mě napadl ještě fyzický stav, momentální – někdy je člověk tak zbitý, že to taky je komplikace.
b	Momentální vnější podmínky (horko, chlad), odpovědnost za správné a včasné vyřešení MU, jak začaly loni dezinfekce proti COVIDU, tak to byl strach, aby se člověk nenakazil, do toho ještě nedostatek informací (jak se šíří, můžu se nakazit, když mi praskne oblek a podobné negativní myšlenky) a opět momentální fyzický stav.
R6	
a	Časový tlak, momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), odpovědnost za správné vyřešení MU, odpovědnost za včasné vyřešení MU.
b	Časový tlak, nedostatek informací, momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), odpovědnost za správné vyřešení MU, odpovědnost za včasné vyřešení MU. Je to vlastně totožné jako u předchozí otázce.

Tabulka 4: Přehled odpovědí na otázky č. 4a a 4b

Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem: a) <u>nebezpečné látky</u>, b) <u>neznámé nebezpečné látky (CBRN)</u>?	
R1	
a	Správně provést zásah.
b	Jiná možnost, a tou je bezpečnost všech zasahujících.
R2	
a	Odpovědnost za správné vyřešení MU.

b	Cítím to stejně. Odpovědnost za správné vyřešení MU.
R3	
a	Odpovědnost za správné vyřešení MU.
b	Také odpovědnost za správné vyřešení MU.
R4	
a	Časový tlak.
b	Časový tlak, nedostatek informací. Těžko říct, co je silnější. Snad ten nedostatek informací.
R5	
a	Vnější podmínky.
b	Odpovědnost za správné a včasné vyřešení MU.
R6	
a	Odpovědnost za správné vyřešení MU.
b	Nedostatek informací.

Tabulka 5: Přehled odpovědí na otázky č. 5a a 5b

Ve které fázi zásahu při mimořádné události na a) <u>nebezpečnou látku</u>, b) <u>neznámou nebezpečnou látku</u> (CBRN) je intenzita stresorů největší?	
R1	
a	Průzkum.
b	Činnost na místě zásahu.
R2	
a	Průzkum.
b	Činnost na místě zásahu.
R3	
a	Snad ten průzkum, než je zjištěno o co se jedná. Když už je to zjištěno a přijme se opatření, pak je to zásah, jako každý jiný.
b	To samé, co u předchozí. Když je to neznámá látka, tak se k ní musím chovat jako k nejhorší variantě, dokud se o ní nedozvím víc.
R4	
a	Průzkum.
b	Průzkum, činnost na místě zásahu. Ale asi více průzkum.
R5	
a	Při činnosti na místě zásahu.
b	Je to stejné, při činnosti na místě zásahu.
R6	

a	Průzkum.
b	Průzkum.

Tabulka 6: Přehled odpovědí na otázky č. 6a a 6b

Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem a) <u>nebezpečné látky</u>, b) <u>neznámé nebezpečné látky (CBRN)</u> ve srovnání s ostatními zásahy?	
R1	
a	Při řešení jiných zásahů na mě působí i jiné stresory. Např. u zásahů s účastí dítěte to vnímám i jako otec a je to pro mě dost stresující.
b	Každý zásah má svá specifika a dokud nemám potřebné informace, působí to na mě asi stejně.
R2	
a	Neliší se. Vždy je rozhodující průzkum, kdy je nutné zjistit, vytěžit maximum informací a na základě kvalitního průzkumu se zvolí správné činnost u zásahu. Zásah se urychlí a správně vyřeší. A je jedno jestli to je nehoda, požár, zásah na nebezpečnou látku.
b	Liší se hlavně v časovém tlaku, nedostatku informací. U toho typu zásahu se liší oproti ostatních tím, že víme zcela jistě jen to, že nemáme potřebné informace o látce, a to je pro rozhodující úkony velitele stresující, protože jak má správně a včas rozhodnout, když nemá ty správné a veškeré informace. Jak může potom probíhat doba zásahu (ná vaznost na časový tlak), jak hodně vzrůstá riziko vzniku nebezpečné situace, která by ohrožovala životy zasahujících atd. A to vše je pro něj stresující. Jinak ostatní faktory (odpovědnost za správné vyřešení MU, odpovědnost za včasné vyřešení MU) jsou stejné, každý zásah se musí správně vyřešit a vyřešit včasně.
R3	
a	Stresory jsou stejné.
b	To samé, co u předchozí odpovědi.
R4	
a	Neliší se.
b	Neliší se.
R5	
a	Stejně jsou v případě momentálního fyzického stavu a vnějších podmínek (př. dopravní nehoda s vyproštěním, 35 stupňů na slunci,

	převlečník, přehřátí organismu). Ale nejsou zde pochybnosti, zda do správně vyřešíme, vyřešíme, zase na druhou stranu obavy o včasné vyřešení tady jsou, respektive, zda to nešlo vyřešit rychleji, proč jsme úspěšný technologický postup ne zvolili dříve – často u dopravních nehod, ale to nastupuje až později, při jízdě od zásahu. Pokud bych měl pochybnosti o včasném a správném vyřešení zásahu na NB, tak přijdou později při jízdě od zásahu a ještě později, ale také přijít vůbec nemusí.
b	Opět stejné v případě fyzického stavu a vnějších podmínek. Jiné obava o správné a včasné zvládnutí zásahu na neznámou nebezpečnou látku, pokud by byla, tak by nastoupila dříve, při činnosti na místě.
R6	
a	Je to jiný typ činnosti např. rychlé a správné podání první předlékařské pomoci, použití speciálních technických prostředků atd.
b	Některé stresory jsou podobné – odpovědnost za zasahující v neznámém prostoru, neznalost technologií v průmyslových podnicích.

Tabulka 7: Přehled odpovědí na otázky č. 7a a 7b

Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem: a) <u>nebezpečné látky</u>, b) <u>neznámé nebezpečné látky</u> (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?	
R1	
a	U zásahu na nebezpečnou látku pocívuji menší stres, než když se třeba zasahuje u smrtelné nehody.
b	U neznámé nebezpečné látky je stres větší, ale pořád to je pro mě menší intenzita než u závažnějších zásahů, např. se smrtí, těžkými zraněními.
R2	
a	Neliší se.
b	Liší se pouze v časovém tlaku. Nedostatkem informací o nebezpečné látce má za následek delší dobu pro rozhodující úkony velitele zásahu. A to zvyšuje stres na něj.
R3	
a	Podle mě je to o tom, že ve srovnání s ostatními tzv. běžnějšími zásahy jsou události CBRN specifické svou větší nečitelností. Znamená to tedy i jistou vyšší míru intenzity.

b	To samé, co u předchozí odpovědi.
R4	
a	Stresory u tohoto typu události jsou silnější, neboť ostatní události skýtají méně závažná rizika a nebezpečí pro zasahující hasiče.
b	Stejná odpověď jako u předešlé otázky.
R5	
a	Neliší.
b	Tak tady intenzita větší, plynoucí z neznalosti látky.
R6	
a	Je to rozdílné zásah od zásahu dle specifických podmínek konkrétního zásahu.
b	Stejně jako u nebezpečné látky.

Tabulka 8: Přehled odpovědí na otázky č. 8a a 8b

Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na: a) <u>nebezpečné látky</u>, b) <u>neznámé nebezpečné látky</u> (CBRN)?	
R1	
a	Ano
b	Spíše ano
R2	
a	Spíše ne
b	Spíše ne
R3	
a	Spíše ano
b	Spíše ano
R4	
a	Spíše ne
b	Spíše ne
R5	
a	Ano
b	Ano
R6	
a	Ano.
b	Ano, může nás překvapit spousta věcí, ale musíme být připraveni za nás to nikdo neudělá.

Tabulka 9: Přehled odpovědí na otázky č. 9a a 9b

Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem: a) <u>nebezpečné látky</u>, b) <u>neznámé nebezpečné látky</u> (CBRN)?	
R1	
a	Myslím si, že se v zaměstnání dostatečně připravujeme na zásahy na nebezpečnou látku a s praxí získáváme i zkušenosti.
b	V tomto případě by se mohlo více spolupracovat třeba s HZS podniku Borsodchem Mchz, nebo s chemickou laboratoří HZS MSK.
R2	
a	Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti. Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.
b	Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti. Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR. Stejně jako u NL.
R3	
a	Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.
b	Stejně jako u předchozí otázky. Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.
R4	
a	Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR a účasti na praktickém výcviku.
b	Větší intenzita praktické odborné přípravy v této oblasti.
R5	
a	Tady si myslím, že u nás, HZS MSK, je to velmi dobré úrovni. Samozřejmě každý kurz, který absolvuji mě posouvá výše. Takže profesní rozvoj formou dalšího vzdělávání.
b	Stejně jako minulá odpověď.
R6	
a	Například společné výcviky s HZSP ČD, Biocel atd.
b	Stejně jako předchozí otázka.

Tabulka 10: přehled odpovědí na otázky č. 10a a 10b

Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem: a) <u>nebezpečné látky</u> , b) <u>neznámé nebezpečné látky</u> (CBRN)?	
R1	
a	Teoretickou a praktickou část.
b	Teoretickou a praktickou část, výměna zkušeností ze zásahu.
R2	
a	Teoretickou část, praktickou část, rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, psychologickou prevenci
b	Teoretickou část, praktickou část, rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, psychologickou prevenci . Takže stejně jako v předchozím případě.
R3	
a	Rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky.
b	Opět stejně jako u předchozí otázky. Rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky.
R4	
a	Teoretickou část a praktickou část, rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky.
b	Totožná odpověď jako u předešlé otázky.
R5	
a	Teoretickou část, praktickou část, rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, psychologickou prevenci . Dále bych uvítal vstup odborníků nejen z řad HZS, ale těch, kteří se zabývají výrobou, přepravou, skladováním, likvidací nebezpečných látek atd.
b	Zase stejná odpověď.
R6	
a	Teoretickou část, praktickou část, rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky.
b	Totožné s předchozí otázkou.

Tabulka 11: Přehled odpovědí na otázku č. 11

Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?	
R1	Ano, informace mám od zaměstnavatele
R2	Ano, informace z vydaného pokynu a po služební linii.
R3	Ano. Získal jsem je od zaměstnavatele.
R4	Ano mám.
R5	Ano, informace mám. Od samotné psycholožky, od velitele stanice a velitele čety. Buď ústně nebo prostřednictvím emailu. Paní Kopaňáková (když tu ještě byla) dělala přímo školení pro hasiče.
R6	Ano.

Tabulka 12: Přehled odpovědí na otázku č. 12

Už jste její pomoc někdy vyhledal?	
R1	Ne
R2	Ne
R3	Ne
R4	Ano, využil pro svého rodinného příslušníka.
R5	Nevyhledal, zatím nebylo potřeba.
R6	V rámci posttraumatického týmu řešíme pomoc při zranění většího počtu osob, usmrcení osob nebo na vyžádání velitele zásahu.

Tabulka 13: Přehled odpovědí na otázku č. 13

Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat?	
R1	---
R2	Doba a svět se mění, to, co bylo nám nepředstavitelné se teď začíná dít a pociťují to všichni. Je nutné a do budoucna to zcela jistě bude užitečné pro přípravu příslušníků na zvládnání zásahu toho typu. Je nutné realizovat školení, IMZy s odborníky, cvičení a zdokonalovat se na všech úrovních řízení na tento typ zásahu.
R3	---
R4	---
R5	Velkou roli, podle mě, zde hraje celková situace na té dané směně. Pokud je to tým lidí, nebo až kamarádů, tak se psychický tlak zvládá

	úplně jinak. Pokud si máš o nepříjemných zásazích s kým promluvit v práci, tak je to ideální, domů to tahat aspoň já nechci.
R6	---

5.3 Vyhodnocení stanovených hypotéz

H1: Nejintenzivněji působícím stresorem pro příslušníky HZS ČR zasahující u MU s výskytem NL je nedostatek informací.

Hypotézu č. 1 je možné potvrdit na základě dotazníkového šetření. Graf č. 6 prokazuje, že 70,9 % oslovených vybírá jako stresor nedostatek informací. Stejně tak to prokazuje i Graf č. 7, kde respondenti vybírají pouze jeden stresor, kterým je s největším procentuálním zastoupením 39,4 % také nedostatek informací.

H2: Nejintenzivněji působící stresor u zásahu při MU s výskytem NL je stejný jak pro velitele jednotky PO, tak pro hasiče.

Hypotézu č. 2 lze potvrdit na základě výsledku dotazníku. Graf č. 10 zachycuje nejsilnější stresory z pohledu hasiče a velitele jednotky PO. Nejintenzivněji působící stresory jsou stejné.

H3: Příslušníci HZS ČR cítí působící stresory nejintenzivněji při zásahu u MU s výskytem NL v části průzkumu.

Hypotézu č. 3 potvrzují výsledky dotazníku zaznamenané v Grafu č. 11, kdy nevyšší procentuální zastoupení 44,2 % získala právě fáze průzkumu. Také ji potvrzují výsledky rozhovoru, při kterých pět ze šesti příslušníků HZS MSK udává část průzkumu jako dobu nejintenzivněji působících stresorů při zásazích u MU s výskytem NL (viz Tabulka č. 5)

H4: Velitelé jednotek PO i hasiči cítí nejintenzivněji stresory ve stejné části zásahu, tedy v části průzkumu.

Pravdivost hypotézy č. 4 dokazuje Graf č. 14, kde je zachycena shodnost odpovědí hasičů a velitelů jednotek PO, tedy nejintenzivněji jsou stresory vnímány ve fázi průzkumu.

H5: Příslušníci HZS ČR ke své potřebě cítit se připraveni k zásahům u MU s výskytem NL potřebují realizaci pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.

Hypotéza č. 5 je potvrzena. Graf č. 19 zachycuje výsledky dotazníkového šetření, ve kterém 71,2 % uvádí, že ke své potřebě cítit se připraveni k zásahům u MU s výskytem NL potřebují realizaci pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR. Dokazuje to i rozhovor (viz Tabulka č. 9), kdy tuto skutečnost uvádějí čtyři ze šesti dotazovaných.

H6: Prioritou pro příslušníky HZS ČR při přípravě na zásahy u MU s výskytem NL není psychologická prevence.

Tuto hypotézu opět potvrzují výsledky dotazníkové šetření zachycené v Grafu č. 20. Pouze 6,7 % všech dotazovaných uvádí psychologickou prevenci jako součást kurzů k přípravě na zásahy u MU s výskytem NL. Jde o nejnižší procentuální zastoupení nabízených možností. V rozhovoru uvádí tuto potřebu dva ze šesti dotazovaných (viz Tabulka č. 10).

6 DISKUZE

Tato část práce pojednává o výsledcích výzkumného šetření a porovnává je s dostupnou literaturou a odbornými výzkumy v dané oblasti. V teoretické části je podán ucelený přehled požadavků na uchazeče o práci v HZS ČR promítající se do zdravotní, fyzické i osobností způsobilosti. Dále je popsána příprava příslušníků HZS ČR v souvislosti se zásahy u MU s výskytem NL. Současně byly popsány zásahy MU s výskytem NL a konkretizovány NL (CBRN). Z psychologického hlediska se teoretická část zabývá psychickou náročností profese příslušníka HZS ČR, a to stresem při výkonu služby, zdravotními i psychickými projevy stresu s možným vyústěním až do posttraumatické stresové poruchy. Představuje Psychologickou službu HZS ČR a její činnost jako jednu z možností psychologické prevence v rámci přípravy příslušníků.

Na začátku diplomové práce byl určen její cíl směřující k návrhu systému psychologické přípravy příslušníků HZS ČR na zásahy u MU s výskytem NL a neznámé NL, který by tvořil součást specializovaných kurzů pořádaných vzdělávacími zařízeními HZS ČR.

Výzkumná část práce zjišťuje, jak často příslušníci HZS ČR zasahují u MU s výskytem NL a neznámé NL a jak jsou na tyto specifické zásahy připraveni. Dále analyzuje stresory a jejich intenzitu při těchto zásazích z pohledu hasiči a velitele jednotky PO. Součástí výzkumu je také získání informací týkajících se možného návrhu dalšího vzdělávání příslušníků HZS ČR na zásahy u MU s výskytem NL a neznámé NL a další podpory od zaměstnavatele, včetně psychologické prevence.

Data byla získána pomocí dvou výzkumných technik se dvěma výzkumnými soubory. Dotazníkové šetření bylo prováděno u příslušníků HZS ČR napříč celou republikou, zúčastnilo se ho celkem 104 respondentů. Řízené rozhovory byly

vedeny se šesti příslušníky HZS ČR MSK a zaměřily se na konkretizaci některých problémových otázek.

V prvopočátku dotazníkového šetření byla provedena pilotáž, na jejímž základě byl dotazník upraven a otázky cíleny na zásahy u MU s výskytem NL (viz kapitola 5.1.) Zásahy u MU s neznámou NL byly řešeny prostřednictvím druhé výzkumné techniky – řízených polostrukturovaných rozhovorů, které poskytly dotazovaným více času k vyjádření. S pilotáží taktéž korespondují výsledky rozhovorů, kdy dotazovaní v pěti ze šesti případů sice udávají rozdíly mezi zásahy na MU s výskytem NL a neznámé NL (viz Tabulka č. 1), nicméně jejich následné odpovědi týkající se převážně stresorů a jejich intenzity jsou u obou druhů zásahů často totožné.

V následujících pasážích jsou popsány výsledky obou výzkumných technik, které se vzájemně doplňují.

Dotazník vyplnilo celkem **104 příslušníků HZS ČR**. První otázka zjišťovala věk respondentů. **Nejvyšší procentuální zastoupení 43,3 % (45 ze 104 respondentů) má skupina příslušníků ve věku od 41 do 50 let**, dále 29,8 % (31 ze 104 respondentů) ve věku od 31 do 40 let, a vždy 13,5 % (14 ze 104 respondentů) ve věku od 18 do 30 let a od 51 a více let (viz Graf č. 1).

Druhá otázka cílila na vzdělání dotazovaných. Nejvyšší podíl **38,5 % (40 ze 104 respondentů) dosáhlo vysokoškolského magisterského studia**, 24 % (25 ze 104 respondentů) dosáhlo úplného středního vzdělání a zároveň vysokoškolského bakalářského studia, 10,6 % (11 ze 104 respondentů) ukončilo střední odborné učiliště s maturitou a 2,9 % (3 ze 104 respondentů) bylo absolventy vyšší odborné školy (viz Graf č. 2).

V další otázce příslušníci uvádí délku své praxe a první dvě procentuálně nejvíce zastoupené skupiny korespondují s výsledky první otázky, tedy s věkem dotazových - **29,8 % (31 ze 104 respondentů) je u HZS ČR zaměstnáno od 21 do 25 let**, 19,2 % (20 ze 104 respondentů) od 11 do 15 let, 15,4 % (16 ze 104 respondentů) od 26 do 30 let, 14,4 % (15 ze 104 respondentů) od 16 do 20 let, 8,7 % (9 ze 104 respondentů) od 6 do 10 let, 6,7 % (7 ze 104 respondentů) od 2 do 5 let, 3,8 % (4 ze 104 respondentů) do jednoho roku a 1,9 % (2 ze 104 respondentů) 31 let a více (viz Graf č. 3).

Čtvrtá otázka zjišťuje pracovní pozici, na které příslušníci u HZS ČR pracují (viz Graf č. 4). 52 respondentů, tedy **50% pracuje na pozici velitele družstva nebo čety**, 20 ze 104 respondentů – 19,2 % jsou hasiči, 18 ze 104 respondentů – 17,3 % zastupují služební funkcionáři s možností služby jako řídicí důstojník, popř. velící důstojník a 14 ze 104 respondentů – 13,5 % pracuje na pozici strojník. Pracovní pozice je později využita pro rozdělení dotazovaných do dvou skupin při posuzování stresorů a jejich intenzity z pohledu hasiče a velitele jednotky PO.

Otázkou č. 5 byla zjišťována četnost zásahu příslušníků HZS ČR u MU s výskytem NL (viz Graf č. 5). Výsledky ukazují, že **45,2 % (47 ze 104 respondentů) se těchto specifických zásahů účastní zcela výjimečně**, 17,3 % (18 ze 104 respondentů) maximálně jednou za rok, 10,6 % (11 ze 104 respondentů) maximálně jednou za šest měsíců, 8,7 % (9 ze 104 respondentů) maximálně jednou do měsíce, 6,7 % (7 ze 104 respondentů) maximálně jednou za tři měsíce a několikrát do měsíce, 3,8 % (4 ze 104 respondentů) jednou týdně a 1 % (1 ze 104 respondentů) několikrát týdně. U posledních dvou výsledků předpokládáme, že příslušníci do těchto MU zahrnují i zásahy u dopravních nehod s únikem pohonných hmot.

V rozhovoru uvádí jeden příslušník HZS MSK, že zasahuje u MU s výskytem NL i neznámé NL zcela výjimečně, tyto zásahy tedy nerozlišuje. Další tři udávají

zcela výjimečně zásahy u MU s výskytem neznámé NL, jeden 1x za 6 měsíců a jeden 1x za rok. Dva z dotazovaných uvádějí zásahy u MU s výskytem NL 1x týdně a tři 1x měsíčně. Ve frekvenci 1x týdně jsou však zahrnuty zásahy spojené s pandemií nemoci COVID-19, což dva ze šesti dotazovaných považovali za zásahy u MU s výskytem NL. Vše je zaznamenáno v Tabulce č. 2.

Ve statistické ročence HZS MSK za rok 2020 jsou sledovány úniky nebezpečných chemických látek. Jsou zde zařazeny ty, které jakkoli souvisí s nežádoucím uvolněním nebezpečných chemických látek, především se jedná o úniky plynů, ropných látek a jiných nebezpečných kapalin a pevných látek. V roce 2020 došlo na území MSK k **815 těmto událostem**. Nejčastěji šlo o úniky ropných produktů (453) a úniky plynů (306), dále pak o únik nebezpečných kapalin (53) a ostatní (3). V roce 2020 tento počet činil 5,61 % všech zásahů HZS MSK. Pokud tato čísla srovnáme s předchozími dvěma lety jsou podobná, nicméně vzestupující tendenci zaznamenává únik kapalin (2018–39, 2019–46, 2020–53). Havárie s ropnými produkty se také rozšířily (2018–404, 2019–376, 2020–453). Co se týče zásahů v rámci celé republiky, tak nejvíce zásahů zaznamenal v roce 2020 Středočeský kraj (976), hned za ním Ústecký kraj (840) a Moravskoslezský kraj (815), další příčku zaujímá Hlavní město Praha (774), naopak nejmenší množství těchto zásahů proběhlo ve Zlínském kraji (256). Jde vždy o nejnižší počet zásahů z celkového množství, což potvrzuje i tento výzkum, kdy respondenti udávají jako nejčastější odpověď, že na tento typ událostí zasahují zcela výjimečně. [25]

Z dotazníkového šetření vyplynulo, že příslušníci HZS ČR považují za nejintenzivněji působící stresory při zásahu u MU s výskytem NL **nedostatek informací** (39,4 %, 41 ze 104 respondentů), **odpovědnost za správné vyřešení MU** (36,5 %, 38 ze 104 respondentů) a **časový tlak** (8,7 %, 9 ze 104 respondentů). Další stresory získávají již daleko nižší procentuální zastoupení. 8,7 % (9 ze 104

respondentů) – časový tlak, 3,8 % (4 ze 104 respondentů) – dva stresory: přemíra informací v krátkém časovém úseku a momentální vnější podmínky, 2,9 % (3 ze 104 respondentů) – odpovědnost za včasné vyřešení mimořádné události. Tři stresory jsou zastoupení v 1 % (1 ze 104 respondentů): negativní myšlenky, momentální fyzický stav a problém vnitřního nesouhlasu. Žádný z respondentů neuvádí jako nejintenzivněji vnímaný stresor strach (0 %). Dva respondenti (1,9 %) uvádějí jinou možnost odpovědi: extrémní nepohodlnost, hmotnost a neohrabanost obleku OPCH a jemu podobným, v přilbě se nedá otočit hlava, druhý z těchto dotazovaných doposud tuto událost ještě nezažil. Údaje znázorňuje Graf č. 7. Naopak žádný z respondentů neuvedl jako významný stresor strach. Vždy jeden respondent uvedl za své stresory negativní myšlenky, momentální fyzický stav a problém vnitřního nesouhlasu. Dva respondenti využili možnost jiné odpovědi. Jeden z nich se zásahu u MU s výskytem NL ještě neúčastnil a druhý udává extrémní nepohodlnost, hmotnost a neohrabanost obleku OPCH. Tyto výsledky jsou potvrzeny taktéž Grafem č. 6.

Nejintenzivněji působící stresor byl také zkoumán z pohledu dvou skupin. Ve skupině „hasiči“ jsou zahrnuti příslušníci HZS ČR pracující na pozici hasič a strojník, celkem 34 dotazovaných, z celkového počtu 104 to činí 32,7 %. Skupinu „velitelé“ tvoří velitelé družstva/čety/stanice a služební funkcionáři s možností služby jako řídicí důstojník, popř. velící důstojník v počtu 70, což tvoří 67,3 % všech respondentů. Vyjádření názorů první skupiny vyjadřuje Graf č. 8, kde **38,22 % (13 z 34 respondentů) uvádí nedostatek informací, 35,28 % (12 z 34 respondentů) odpovědnost za správné vyřešení MU a 11,76 % (4 z 34 respondentů) časový tlak.** Výsledky druhé skupiny zachycuje Graf č. 9. **40,04 % (28 z 70 respondentů) uvádí nedostatek informací, 37,18 % (26 z 70 respondentů) odpovědnost za správné vyřešení MU a 7,15 % (5 z 70 respondentů) časový tlak.** Obě skupiny vykazují stejné tři nejintenzivnější

faktory (viz Graf č. 10). **Na základě těchto výsledků lze konstatovat, že hasiči i velitelé vnímají stresory stejně.**

Výsledky dotazníků potvrzují také rozhovory, kdy nejintenzivněji vnímané stresory jsou: **odpovědnost za správné vyřešení MU a nedostatek informací.** Odpovědnost za správné vyřešení MU udávají jako nejsilnější stresor u zásahu s NL čtyři ze šesti dotazovaných, u zásahu s neznámou NL tři ze šesti. Nedostatek informací zde figuruje ve spojitosti se zásahem u MU s výskytem neznámé NL dvakrát. Časový tlak pak při zásahu, který v dotazníkovém šetření získal pozici třetího nejsilnějšího stresoru, se zde objevuje 1x, a to při zásahu u MU s výskytem NL. Dále příslušníci uvádějí za nejintenzivněji vnímaný stresor u zásahu s výskytem NL momentální vnější podmínky a u zásahu s výskytem neznámé NL pak bezpečnost všech zúčastněných osob. Konkrétní odpovědi jsou zaznamenány v Tabulce č.4. V Tabulce č. 3 se dále poukazuje na další stresory jako například strach spojený s pandemií nemoci COVID-19. Také je zmiňován momentální fyzický stav, kdy jsou hasiči někdy opravdu velmi unaveni důsledkem předešlých zásahů nebo i momentálních vnějších podmínek (horko, chlad).

Nedostatek informací jako nejvýznamnější stresor v průběhu řešení MU uvádí i autor Šváb spolu s časovou tísní, strachem, službu na směny a mlčení hasičů. Všechny zmíněné stresory se dle jeho názoru určitými způsoby odrážejí na fyzickém a psychickém zdraví hasičů. [14]

Psychologickou stránkou zásahů u MU s výskytem NL v Řecku se zabývali autoři Patitsa a Chalaris v roce 2016. Jako jeden z nejsilnějších stresorů uvádějí **nedostatek informací** souvisejících s nejasnou povahou většiny chemických a biologických látek a nedostatečnými znalostmi jejich účinků. Dále uvádějí extrémní **časový tlak**. Navíc považují jako jeden z významných stresorů

nepohodlné zásahové obleky znesnadňující komunikaci a orientaci. [26] V našem výzkumu tuto skutečnost udává jeden respondent v rámci volné odpovědi.

Další zkoumanou oblastí byla fáze zásahu, kdy stresory působí nejintenzivněji. Dotazovaní příslušníci HZS ČR **považují za nejnáročnější průzkum (44,2 %, 46 ze 104 respondentů)**, dále pak činnost na místě zásahu (27,9 %, 29 ze 104 respondentů) a dopravu na místo zásahu (20,2 %, 21 ze 104 respondentů). Data jsou zaznamenána v Grafu č. 11. Vyhlášení poplachu zaujímá v pořadí čtvrté místo (5,8 %, 6 ze 104 respondentů), následuje výjezd jednotky (1,9 %, 2 ze 104 respondentů). Nikdo neuvádí jako nejintenzivněji stresující část zásahu předání místa zásahu a jízdu od zásahu zpět na základnu.

Tento fakt byl taktéž zkoumán z pohledu dvou dříve uvedených skupin. Fáze zásahu, které nejvíce stresují hasiče vyjadřuje Graf č. 12. **V 47 % (16 z 34 respondentů) uvádějí průzkum místa**, 32,3 % (11 z 34 respondentů) činnost na místě a 14,7 % (5 z 34 respondentů). Graf č. 13 zachycuje odpovědi skupiny velitelů: 42,9 % (30 z 70 respondentů) udává průzkum místa, 25,7 % (18 z 70 respondentů) činnost na místě a 22,9 % (16 z 70 respondentů). **I zde došlo ke shodnosti odpovědí obou skupin** (viz Graf č. 14).

Výsledky opět můžeme podpořit odpověďmi z rozhovorů, které jsou zaznačeny v Tabulce č. 5. Čtyři ze šesti dotazovaných odpovídali u obou typů zásahů stejně. Pět ze šesti považuje za nejstresovější fázi **průzkumu** u zásahů s výskytem NL a tři ze šesti u zásahu s výskytem neznámé NL. Činnost na místě zásahu pak nejvíce stresuje 1 ze šesti u zásahu s výskytem NL a tři ze šesti u zásahu s neznámou nebezpečnou látkou.

Intenzita stresorů byla taktéž v rámci dotazníkového šetření porovnávána s intenzitou při ostatních druzích zásahů v obecné rovině. Porovnání s konkrétními druhy zásahů je pak rozpracováno prostřednictvím druhé

výzkumné metody, rozhovoru. V dotazníku celkem 50 % (52 ze 104 respondentů) uvádí, že **intenzita stresorů při zásazích u MU s výskytem NL je spíše vyšší (odpověď spíše ano)**, 25 % (26 ze 104 respondentů) spíše nevnímá stresory jako vyšší (odpověď spíše ne), 17,3 % (18 ze 104 respondentů) vnímá zřetelně stresory jako vyšší (odpověď ano) a 7,7 % (8 ze 104 respondentů) nevnímá stresory jako vyšší (odpověď ne).

V rozhovoru se nejdříve respondenti zaměřují na porovnání stresorů u zásahu na MU s výskytem NL, popř. neznámé NL a ostatními druhy zásahů (viz Tabulka č. 6). Tři ze šesti dotazovaných odpovídá stejně u zásahů s výskytem NL a neznámé NL. Ve většině (4 ze šesti) případů je udáváno, že se stresory neliší v porovnání s ostatními druhy zásahů. Opět jsou nejintenzivněji vnímané stresory **odpovědnost za správné vyřešení MU, nedostatek informací a časový tlak**. Jeden respondent uvádí, že je pro něho daleko více stresující zásah s přítomností dítěte, poněvadž se zde určitým způsobem projevuje jeho životní role otce. Další dotazovaný poukazuje na důležitost rychlého a správného podání první předlékařské pomoci, použití speciálních technických prostředků nebo neznalost technologií v průmyslových podnicích, což v něm vyvolává stres, který se u ostatních zásahů nevyskytuje. Co se týče **intenzity stresorů** (viz Tabulka č. 7), tak se většina shodla na tom, že u zásahů s výskytem NL i neznámé NL **jsou vyšší než u ostatních zásahů**. Vyplývá to právě z povahy NL, ať už známé či neznámé, a specifičnosti zásahů spojenými s nečitelností látky, možnými závažnými riziky a nebezpečím pro zasahující hasiče. Jeden respondent však opět udává, že je pro něho zásah s účastí dítěte daleko více stresující než zásahu s výskytem NL.

Předmětem zkoumání se stává také zjištění, zda se příslušníci HZS ČR cítí na zásahy u MU s výskytem NL dostatečně připraveni. 57,7 % (60 ze 104 respondentů) **vybírá odpověď spíše ano**, 24 % (25 ze 104 respondentů) odpověď

ano, 14,4 % (15 ze 104 respondentů) odpověď spíše ne a 3,8 % (4 ze 104 respondent) odpověď ne. V rozhovorech uvádí pět ze šesti dotazovaných shodné odpovědi u obou druhů zásahů, tedy s výskytem NL a neznámé NL. U zásahů s NL to jsou tři odpovědi ano, dvě spíše ne a jedna spíše ano, u zásahů s neznámou NL pak vždy dva uvádějí odpověď ano, spíše ano nebo spíše ne. Nikdo neuvádí odpověď ne, která by vyjadřovala, že se na tyto druhy zásahů vůbec necítí připraveni (viz Tabulka č. 8). Na základě výsledků dotazníků a rozhovorů tak můžeme konstatovat, že příslušníci HZS ČR se na zásahy s výskytem NL, popř. neznámé NL cítí spíše připraveni nebo plně připraveni.

V návaznosti na předchozí otázku byla zjišťována četnost výcviku na zvládnutí zásahů u MU s výskytem NL. **41,3 % (43 ze 104 respondentů) považuje četnost výcviku na tento specifický druh zásahu za spíše dostačující**, stejné množství, a to 26,9 % (28 ze 104 respondentů) uvádí odpovědi dostačující a spíše nedostačující. Za nedostačující četnost těchto výcviků považuje 4,8 % (5 ze 104 respondentů). Na otázku, jaká by měla být četnost výcviku, aby se na tyto zásahy cítili dostatečně připraveni odpovídá **46,2 % (48 ze 104 respondentů) minimálně 1x za tři měsíce**, 37,5 % (39 ze 104 respondentů) minimálně 1x za měsíc, 16,3 % (17 ze 104 respondentů) minimálně 1x za šest měsíců. Žádný z dotazovaných neuvádí jinou možnost. Na základě údajů Ročenky HZS ČR za rok 2020 proběhlo v MSK celkem 21 taktických cvičení na zásahy s NL, celkem jich bylo 122, prověřovací cvičení na tento typ zásahu neproběhlo ani jedno, celkem jich proběhlo 22.

Problematikou připravenosti pro zásahy u MU s výskytem NL se zabývá otázka, která zjišťuje, čím by podle dotazovaných mohl jejich zaměstnavatel přispět k tomu, aby se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí zásahu u MU s výskytem NL. **71,2 % (74 ze 104 respondentů) by přivítalo realizaci pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR**, 37,5 % (39 ze 104 respondentů) větší intenzitu odborné přípravy v této oblasti, 35,6 % (37 ze

104 respondentů) zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání, 1 % (1 ze 104 respondentů) psychologickou péči poskytovanou psychologem zaměstnavatelem a finanční podporu na psychologickou podporu poskytovanou mimo zaměstnavatele. 2,9 % (3 ze 104 respondentů) uvádí jinou možnost: zajištění vhodnějších ochranných prostředků, lepší informační podporu. Jeden z nich uvádí, že jsou vždy dostatečně připraveni.

V rozhovoru čtyři ze šesti dotazovaných odpovídají totožně na otázky spojené se zásahy s výskytem jak NL, tak neznámé NL. Tři ze šesti by stejně jako respondenti z dotazníkového šetření **přivítali realizaci pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR**, dva pak další vzdělávání v rámci zajištění profesního rozvoje. Jeden z dotazovaných uvádí, že dle jeho názoru se v zaměstnání na tyto zásahy připravují dostatečně a zkušenosti získává praxí. Uvítal by však spolupráci HZS MSK s podniky BorsodChem MCHZ, s.r.o. nebo chemickou laboratoří HZS MSK. Další ještě navrhuje společné výcviky například s HZSP ČD, Biocel apod. Jeden příslušník považuje přípravu v MSK na dobré úrovni, s tím, že každý kurz ho posouvá dále. Žádný z dotazovaných však nezmiňuje možnost psychologické podpory u zaměstnavatele nebo mimo něj, což taktéž koresponduje s velmi nízkým procentem z dotazníkového šetření (2,9 %). Odpovědi zachycuje Tabulka č. 9.

K návrhu obsahu kurzů v rámci dalšího vzdělávání příslušníků HZS ČR, které by cílily k přípravě na zásahy u MU s výskytem NL, se dotazovaní vyjadřují prostřednictvím otázky č. 14, na kterou mohli odpovídat výběrem více odpovědí. **81,7 % (85 ze 104 respondentů) by do těchto kurzů zařadilo rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti**, 79,8 % (83 ze 104 respondentů) praktickou část, 72,1 % (75 ze 104 respondentů) sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, 37,5 % (39 ze 104 respondentů) teoretickou část, 6,7 % (7 ze 104 respondentů) psychologickou prevenci a 1,9 % (2 ze 104 respondentů) navrhuje další možnosti:

rozbory složitějších zásahů v rámci republiky, případně světa a intenzivnější nauku ovládání informační podpory u zásahu na NL.

Během rozhovorů uvedli dotazovaní v pěti ze šesti případů shodnost u zásahů s výskytem NL a neznámé NL (viz tabulka č. 10). Pět ze šesti příslušníků by do kurzů dalšího vzdělávání cílených na přípravu k zásahu na MU s výskytem NL a neznámé NL zařadilo stejně jako u dotazníků **rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, ale i praktickou a teoretickou část** (v dotaznících pouze 37,5 %). Dva ze šesti považují za důležité zařazení psychologické prevence. Jeden dotazovaný by uvítal v rámci kurzů vstup odborníků nejen z řad HZS ČR, ale i těch, kteří se zabývají výrobou, přepravou, skladováním a likvidací nebezpečných látek.

Přípravou a odolností na zásahy u MU s výskytem NL (CBRN) se v roce 2011 zabývají autoři Chroust, Rainer, Sturm, Roth a Zeihesberger. Vycházejí z faktu, že CBRN látky se často chovají velmi nepředvídaně a k jejich likvidaci je zapotřebí nejen speciální techniku, ale i zkušený a vyškolený personál. Přípravu by doplnili o **simulaci**, která se jim jeví jako velmi prospěšná metoda pro odborná cvičení, konkrétně pro vyzkoušení ovládání jednotlivých technických zařízení, nejmodernějších nástrojů apod. a to tehdy, kdy není možné provést cvičení v reálném prostředí. Velkou výhodou simulace je praktická zkušenost velmi blízká realitě. Autoři věří, že intenzivní používání ICT by mohlo přispět ke zlepšování odborných cvičení. [27]

V roce 2010 probíhal výzkum v australském Novém Jižním Walesu s 663 záchranáři zdravotnické služby, který se zabýval připraveností na poskytování zdravotní záchranné služby při událostech s výskytem CBRNE látek i v souvislosti s terorismem. Výsledek poukázal na důležitost praktického výcviku, který podporuje integraci teorie prostřednictvím zážitkového učení,

upevňuje dovednosti zúčastněných a poskytuje jim zpětnou vazbu. Na rozdíl od skutečných událostí výcvik umožňuje korekci chyb a psychomotorické zvládnutí komplexních dovedností v běžném a bezpečném výukovém prostředí. I tato studie prokázala, že se záchranáři zaměřují na odbornou a praktickou stránku výcviku, nikoli na psychologickou přípravu (prevenci). [28]

Co se týče pravidelné odborné přípravy příslušníků HZS ČR, základní zaměření stanoví Pokyn generální ředitele HZS ČR č. 57/2013, kterým se stanoví základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek PO a příslušníků HZS ČR, který však zásahy u MU s výskytem NL neobsahuje. [29]

Vzhledem k tomu, že cílem práce je navržení systému psychologické přípravy příslušníků HZS ČR v souvislosti se zásahy u MU s výskytem nebezpečné látky bylo taktéž prostřednictvím výzkumu zjišťováno, zda mají příslušníci informace o Psychologické službě HZS a její činnosti. **68,3 % (71 ze 104 respondentů) informace má, odpovídalo ano.** 24 % (25 ze 104 respondentů) uvádí spíše ano, 4,8 % (5 ze 104 respondentů) spíše ne a 2,9 % (3 ze 104 respondentů) ne (viz Graf č. 21). V rozhovoru pak všech šest příslušníků uvádí, že informace o této službě mají a získali je od svého zaměstnavatele (viz Tabulka č. 11).

Touto otázkou se ve svém výzkumu v roce 2017 taktéž zabývala autorka Skoková, která zaznamenala, že příslušníci HZS ČR odpověděli v 92 % kladně na otázku týkající se informovanosti o možnosti psychologické péče, kterou jim zajišťuje zaměstnavatel a v 91 % kladně na obdobnou otázku, jež zjišťovala, zda vědí o možnosti využít služeb přímo posttraumatické intervenční péče po psychicky náročném výjezdu. [30]

Další otázkou je vyjádření příslušníků HZS ČR, zda již pomoc této služby využili konkrétně po zásahu u MU. Nejvyšší procentuální zastoupení s 91,3 % (95 ze 104 respondentů) uvádí, že **tuto pomoc po zásahu u MU nevyužili,**

odpověděli ne. 5,8 % (6 ze 104 respondentů) uvádí, že pomoc vyhledali, odpověděli ano. 1 % (1 ze 104 respondentů) uvádí, že odpovědět nechce a 1,9 % (2 ze 104 respondentů) vybírá možnost jiné odpovědi (viz Graf č. 22). Buď nevyhledali pomoc cíleně sami, ale byla nařízena nadřízeným služebním funkcionářem nebo bylo skupinové sezení po zásahu a danému dotazovanému to vyhovovalo. V rozhovoru pak čtyři ze šesti respondentů uvedli, že služby pomoc Psychologické služby HZS ČR nevyužili a dva ji využili. Z toho jeden pro svého rodinného příslušníka a jeden udává, že tuto pomoc využívají v rámci posttraumatického týmu, kdy řeší pomoc při zásazích, kde dojde ke zranění většího počtu osob nebo usmrcení. Žádná z těchto pomoci však nebyla poskytnuta v návaznosti na zásah s výskytem NL nebo neznámé NL (viz Tabulka č. 12).

Z odpovědí dotazovaných v rámci obou výzkumných metod můžeme vyvodit, že příslušníci HZS ČR nepřikládají psychologické prevenci, a tím psychologické přípravě, velkou váhu. A to i v souvislosti s přípravou na zásahy s výskytem NL a neznámé NL.

Ke stejnému závěru v rámci svého výzkumu v roce 2013 dospěla i autorka Hladíková, která uvádí, že příslušníci HZS ČR nepocitují práci psychologa za užitečnou pro zvládnutí psychické zátěže spojené s výkonem jejich povolání. [31]

Toto zjištění bylo dále prodiskutováno s odborníkem – psychologem pro HZS MSK prostřednictvím rozhovoru (viz Příloha č. 4). Oslovený odborník potvrzuje, že v posledních dvou letech neposkytoval ani jednu psychologickou péči nebo prevenci související se zásahem u MU s výskytem NL. Udává, že v rámci posttraumatické péče o příslušníky se jednalo o jiné typy MU, zejména ty s vysokým počtem obětí nebo dětskými oběťmi. (Vysokou intenzitu stresorů při

zásahu s dětmi udává i jeden z dotazovaných v rozhovoru. Dokonce míra stresorů u těchto zásahů je pro něho vyšší než u zásahu s výskytem NL.) Dále udává, že jeho poradenská činnost spočívá zejména v problematice soukromých životů příslušníků, což se také jednou objevuje v rozhovoru.

Na otázku, **jak by mohl být podpořen zájem příslušníků HZS ČR o psychologickou prevenci** navrhuje častější přítomnost psychologa přímo na hasičských stanicích, ať už formou odborné přípravy nebo stáží na směnách. I když je snaha psychologa navštívit každou směnu na každé stanici alespoň 1x za rok, je to prakticky nemožné, a i toto je nedostatečné. Také navrhuje posílit podporu skrze členy Týmu posttraumatické péče.

A jakými způsoby by mohla být psychologická prevence v rámci HZS ČR ještě realizována? Dle informací odborníka je aktuálně realizována prostřednictvím odborné přípravy online formou, a to z důvodu epidemiologických opatření vycházejících z pandemie nemoci COVID-19, avšak do budoucna by i tato forma mohla být běžně poskytována. Vzniká také celá řada videí se zaměřením na stres, trauma, péči o sebe i na téma první psychické pomoci (viz <https://www.youtube.com/channel/UC6X6bltq0p8UrXVJFbrp70g>). Z podnětu Rady vlády pro dušení zdraví vznikly stránky <http://tohasici.cz/>, kde příslušníci naleznou mnoho užitečných informací. Také existuje skupina psychologů HZS ČR, kteří pracují na tvorbě materiálů, zejména videí a jiných moderních materiálů, které by se mohly snadněji šířit mezi příslušníky sboru. Toto je určitě způsob, který by příslušníkům HZS ČR mohl přirozeně a nenásilně zprostředkovat psychologickou prevenci.

Jeden z respondentů v rozhovoru zmiňuje, že velkou roli pro něho hraje celková situace na směně. Dle jeho slov, pokud jde o tým lidí, dokonce kamarádů, tak se psychický tlak zvládá úplně jinak. Je ideální, když si o nepříjemných

zásazích má s kým promluvit. Pevný kolektiv a dobré vztahy na pracovišti jsou samozřejmě velmi důležité pro práci příslušníků, avšak musíme být ostražití na případná amatérská řešení, která mohou vytvořit i řetězec následných problémů, jejichž řešení je často velmi složité. Citlivé řešení vztahů v kolektivech hasičů i řešení osobních problémů jednotlivých příslušníků by mělo probíhat na profesionální úrovni a mělo by být pro ně vždy přínosné. [31]

O psychologickou prevenci by v první řadě měl projevit zájem velitel (družstva, čety, stanice). Jedině velitel, který sám zažije dobrou práci psychologa a zažije situace, kdy mu odborná psychologická činnost pomůže vyřešit ne jeden vyvstalý problém, může své podřízené motivovat k praktickému využití psychologické služby.

Tento výzkum poukázal na skutečnost, že příslušníci HZS ČR nepovažují za prioritní zařazovat do své přípravy psychologickou prevenci, a to ani v souvislosti se zásahy u MU s výskytem NL. Dle mého názoru to je zapříčiněno také tím, že se do kontaktu s psychologem dostávají velmi zřídka. Tuto skutečnost potvrdil i odborník na pozici psychologa pro HZS MSK. Při zcela výjimečném kontaktu s psychologem je pak přirozené, že při práci s ním mají jisté zábrany, pocity nedůvěryhodnosti apod. Odborník z oblasti psychologie také s příslušníky neprožívá jejich běžné situace v průběhu zásahu, což mu jistým způsobem nedovoluje podávat cenné rady a připravit příslušníky na to, s čím mohou přijít do styku. Zajisté by pomohla realizace pravidelných stáží odborníků z oblasti psychologie na hasičských stanicích, například členů Týmu posttraumatické péče. Jednou z možností, jak posílit důvěru příslušníků k psychologům, je také nabídka více odborníků. Můžeme předpokládat, že jedna osoba nemusí vyhovovat všem příslušníkům, ať už po odborné nebo lidské stránce, proto by měli mít možnost si vybrat z většího množství odborníků. Toto vše je samozřejmě spojeno s financemi k pokrytí personálních zdrojů, avšak

zajisté by bylo vhodné o této možnosti do blízké budoucnosti přemýšlet, protože neřešená a neadekvátně zpracovaná psychická zátěž se může u příslušníků projevit nejen na zvýšeném počtu mezilidských pracovních i osobních konfliktů, ale i ve zdravotních problémech jednotlivců. Tyto dopady by pak mohly být daleko nákladnější než zajištění dostatečné personální podpory v rámci pravidelné psychologické prevence pro všechny příslušníky HZS ČR.

Dalším možným řešením by se mohlo stát například využívání nově vznikajících videí a webových článků na téma stres, trauma, péči o sebe i první psychologickou pomoc. Společný rozbor a sdílení zhlédnutých či přečtených příspěvků by mohl tvořit pevnou část vzdělávání na každé směně. Takto by oblast psychologické prevence byla postupně a přirozeně včleňována do přípravy příslušníků HZS ČR.

K tomu, aby příslušníci přijali psychologickou prevenci jako přirozenou součást odborné přípravy pro výkon svého povolání, je nutné, aby jí byla přikládána náležitá pozornost z pozice vedení HZS ČR a stala se automatickou součástí všech kurzů v rámci dalšího vzdělávání příslušníků HZS ČR, byť v malém rozsahu. Každý druh zásahu je svým způsobem velmi specifický, ale každý z nich vyžaduje, aby byli příslušníci psychicky podporováni a dostali náležitou psychologickou pomoc.

Pokračování výzkumu by mohlo dále konkrétněji zjistit vhodné formy psychologické prevence z pohledu hasičů i velitelů jednotek PO, popř. možnosti zajištění větší personální podpory z řad odborníků v rámci HZS ČR, ale i prostřednictvím spolupráce s ostatními institucemi.

7 ZÁVĚR

V této diplomované práci bylo stanoveno několik cílů, které jsou níže shrnuty.

Prvním cílem bylo zjistit četnost zásahů příslušníků HZS ČR u MU s výskytem NL. Získaná data prokazují, že téměř polovina respondentů (45,2 %) zasahuje u těchto MU zcela výjimečně, což se odrazilo i ve statistických údajích Ročenky HZS MSK. Druhým cílem bylo zjistit, jak jsou příslušníci HZS ČR na tento typ zásahů připraveni. Většina příslušníků se na zásahy cítí spíše připravena (57,7 %), téměř čtvrtina se cítí plně připravena (24 %). Co se týče výcviku v této oblasti, tak jeho četnost považuje 41,3 % dotazovaných za spíše dostačující, 26,9 % ji považuje za plně dostačující stejně jako spíše nedostačující. Vzhledem k náročnosti těchto specifických zásahů by četnosti výcviku měla být věnována náležitá pozornost a přehodnoceno jejich zařazení do základní pravidelné odborné přípravy v rámci Pokynu GŘ HZS ČR.

Dalšími cíli bylo analyzovat stresory a jejich intenzitu při zásahu s výskytem NL z pohledu hasiče a velitele jednotky. Dotazníkové šetření prokázalo shodnost nejintenzivnějších stresorů u obou skupin dotazovaných. Byla tím potvrzena hypotéza č. 2. tvrdící, že nejintenzivněji působící stresor je stejný jak pro velitele jednotky PO, tak pro hasiče. Mezi tři hlavní stresory při zásazích u MU s výskytem NL patří nedostatek informací, odpovědnost za správné vyřešení MU a časový tlak. Nedostatek informací získalo nejvyšší procentuální zastoupení a potvrzuje tím hypotézu č. 1. Za fázi výcviku, kde příslušníci cítí stresory nejintenzivněji, uvedli obě skupiny fázi průzkumu. Opět zde došlo ke shodě u hasičů i velitelů jednotek PO. Byly potvrzeny hypotézy č. 3 (fáze průzkumu) a č. 4 (shoda fáze zásahu). V porovnání s ostatními zásahy považují příslušníci intenzitu stresorů za podstatně vyšší z důvodu výskytu NL, popř. neznámé NL.

Výzkumná část práce dále zjišťovala, co příslušníci HZS ČR potřebují k tomu, aby se na zásahy tohoto typu cítili dostatečně připraveni. Většina z nich (71,2 %) považuje za důležitou realizaci pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR, což potvrzuje hypotézu č. 5. Naopak pouze 1 % uvádí, že k připravenosti potřebuje psychologickou péči poskytovanou zaměstnavatelem a zároveň 1 % by uvítalo finanční podporu na využívání psychologické péče mimo zaměstnavatele. V rámci návrhu psychologické podpory prostřednictvím kurzů dalšího vzdělávání bylo zjišťováno, co by příslušníci zařadili do přípravy k zásahům u MU s výskytem NL. Pouze 6,7 % uvedlo jako součást přípravy psychologickou prevenci a tím potvrdili hypotézu č. 6, která stanovila, že psychologická prevence není pro příslušníky v rámci přípravy na zásahu u MU s výskytem NL prioritou.

Z výzkumu vyplývá potřeba zařazování psychologické prevence (přípravy) do profesního života příslušníku systematicky a intenzivně, avšak postupně, aby ji přijali jako přirozenou a automatickou součást své odborné přípravy.

8 SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

HZS ČR	Hasičský záchranný sbor České republiky
MU	Mimořádná událost
NL	Nebezpečné látky
CBRN	Chemické, biologické, radiologické a nukleární látky
NOV	Nástupní odborný výcvik
IZS	Integrovaný záchranný systém
OP	Operační řízení
PO	Požární ochrany

9 SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY

1. Hasičský záchranný sbor: (online), dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/uvod-hasicsky-zachranny-sbor-cr-zakladni-poslani.aspx>
2. ŠVÁB, Svatoslav. *Základy pracovní a inženýrské psychologie hasiče*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 1998. ISBN 80-86634-84-1.
3. Vyhláška č. 226/2019 Sb., o zdravotní způsobilosti ke službě v bezpečnostních sborech, (online), dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2019-226>
4. Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky. Pokyn č. 58/2008.
5. MIKŠÍK, Oldřich. *Psychologická charakteristika osobnosti*. 2., přepracované vyd. Praha: Karolinum, 2007. ISBN 978-80-246-1304-8.
6. ŠVÁB, Svatoslav. *Psychologie práce pro nováčky, hasiče-záchranáře, ale nejen pro ně*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 1998. ISBN 808611127X.
7. Vyhláška č. 487/2004 Sb., o osobnostní způsobilosti, která je předpokladem pro výkon služby v bezpečnostním sboru, (online), dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2004-487>
8. Sbírka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky. Pokyn č. 4/2021.
9. Bojový řád jednotek PO, (online), dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/bojovy-rad-jednotek-pozarni-ochrany-v-dokumentech-491249.aspx>
10. Vyhláška 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, (online), dostupné na: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2001-247?text=organizace>

11. BREČKA, Tibor A. *Psychologie katastrof: vybrané kapitoly*. V Praze: Triton, 2009. Psyché (Triton). ISBN 978-80-7387-330-1.
12. KOHOUTEK, Tomáš a Ivo ČERMÁK, ed. *Psychologie katastrofické události*. Praha: Academia, 2009. ISBN 978-80-200-1816-8.
13. VÁGNEROVÁ, Marie. *Psychopatologie pro pomáhající profese / Marie Vágnerová*. Vyd. 3., rozš. a přeprac. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-802-3.
14. ŠVÁB, Svatoslav. *Psychologie práce pro nováčky, hasiče-záchranáře, ale nejen pro ně*. Ostrava: Sdružení požárního a bezpečnostního inženýrství, 2006. ISBN 80-86634-84-1.
15. SEZIMA, Ondřej. *Psychická zátěž a osobnostní změny související s výkonem profese hasič – záchranář (s použitím diagnostické metody SPARO)*. Rigorózní práce, Brno 2017.
16. MARŠÁLEK, Daniel, SČUREK, Radomír, Hrozba CBRN látek se zaměřením na třídu biologických agens (Modelový příklad pro letiště), *Vojenské rozhledy*, 2012, roč. 21 (53), č. 3, s.119-130, ISSN 1210-3292.
17. ŠTĚTINA, Jiří. *Zdravotnictví a integrovaný záchranný systém při hromadných neštěstích a katastrofách*. Praha: Grada, 2014. ISBN 978-80-247-4578-7.
18. 10. revize Mezinárodní klasifikace nemocí, platnost od 1. 1. 2021, (online), dostupné z: <https://mkn10.uzis.cz/>
19. BAŠTECKÁ, Bohumila. *Terénní krizová práce: psychosociální intervenční týmy*. Praha: Grada, 2005. Psyché (Grada). ISBN 80-247-0708-X.
20. www psychologická služba
21. SKUTIL, Martin a kol. *Základy pedagogicko-psychologického výzkumu pro studenty učitelství*. Praha: Portál, 2011. 978-80-7367-778-7.
22. CHRÁSKA, Miroslav. *Metody pedagogického výzkumu: základy kvantitativního výzkumu*. 2., aktualizované vydání. Praha: Grada, 2016. Pedagogika (Grada). ISBN 978-80-247-5326-3.

23. HENDL, Jan a Jiří REMR. *Metody výzkumu a evaluace*. Praha: Portál, 2017. ISBN 978-80-262-1192-1.
24. WALKER, Ian. *Výzkumné metody a statistika*. Praha: Grada, 2013. Z pohledu psychologie. ISBN 978-80-247-3920-5.
25. Statistický přehled činnosti Hasičského záchranného sboru Moravskoslezského kraje, (online), dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/statisticky-prehled-cinnosti-hzs-msk-za-rok-2016.aspx>
26. Patitsa, C., & Michail Chalaris. (2016, September 30). *Chemical Incidents Impact in the Psychological Risks of Firefighters. An Analysis of the Findings for the Findings for the Stress Factors in the Personnel of Hellenic Fire Corps*.
27. CHROUST, Gerhard, et al. Improving resilience of critical human systems in CBRN emergencies: challenges for first responders. *Systems Research and Behavioral Science*, 2011, 28.5: 476-490.
28. STEVENS, Garry, et al. Determinants of paramedic response readiness for CBRNE threats. *Biosecurity and bioterrorism: biodefense strategy, practice, and science*, 2010, 8.2: 193-202.
29. Sběrka interních aktů řízení generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky. Pokyn č. 57/2013.
30. SKOKOVÁ, Jaroslava. *Posttraumatická stresová porucha u pracovníků složek integrovaného záchranného systému* (online). Praha, 2017. Dostupné z: <https://theses.cz/id/sa0lp6/>. Diplomová práce. České vysoké učení technické v Praze, Fakulta biomedicínského inženýrství.
31. HLADÍKOVÁ, Jana Anastázie. *Zátěžové situace u rizikových povolání* (online), dostupné z: <https://theses.cz/id/wrgtvs/?lang=en>. Plzeň, 2013. Diplomová práce. Západočeská univerzita v Plzni, Fakulta pedagogická, katedra psychologie.

10 SEZNAM POUŽITÝCH GRAFŮ

Graf 1: Otázka č. 1	47
Graf 2: Otázka č. 2	48
Graf 3: Otázka č. 3	49
Graf 4: Otázka č. 4	50
Graf 5: Otázka č. 5	51
Graf 6: Otázka č. 6	52
Graf 7: Otázka č. 7	53
Graf 8: Otázka č. 7 - hasiči	54
Graf 9: Otázka č. 7 - velitelé.....	55
Graf 10: Otázka č. 7 - porovnání hasiči-velitelé.....	56
Graf 11: Otázka č. 8	57
Graf 12: Otázka č. 8 - hasiči	58
Graf 13: Otázka č. 8 - velitelé.....	58
Graf 14: otázka č. 8 - porovnání hasiči-velitelé.....	59
Graf 15: Otázka č. 9	60
Graf 16: Otázka č. 10	61
Graf 17: Otázka č. 11	63
Graf 18: Otázka č. 12	63
Graf 19: Otázka č. 13	64
Graf 20: Otázka č. 14	65
Graf 21: Otázka č. 15	66
Graf 22: Otázka č. 16	67

11 SEZNAM POUŽITÝCH TABULEK

Tabulka 1: Přehled odpovědí na otázku č. 1.....	70
Tabulka 2: Přehled odpovědí na otázky č. 2a a 2b	70
Tabulka 3: Přehled odpovědí na otázky č. 3a a 3b	71
Tabulka 4: Přehled odpovědí na otázky č. 4a a 4b	72
Tabulka 5: Přehled odpovědí na otázky č. 5a a 5b	73
Tabulka 6: Přehled odpovědí na otázky č. 6a a 6b	74
Tabulka 7: Přehled odpovědí na otázky č. 7a a 7b	75
Tabulka 8: Přehled odpovědí na otázky č. 8a a 8b	76
Tabulka 9: Přehled odpovědí na otázky č. 9a a 9b	77
Tabulka 10: přehled odpovědí na otázky č. 10a a 10b	78
Tabulka 11: Přehled odpovědí na otázku č. 11.....	79
Tabulka 12: Přehled odpovědí na otázku č. 12.....	79
Tabulka 13: Přehled odpovědí na otázku č. 13.....	79

12 SEZNAM PŘÍLOH

- 1 Tabulky specifikující testy tělesné zdatnosti uchazečů k přijetí do HZS ČR a příslušníků HZS ČR
- 2 Dotazník
- 3 Rozhovor I.
- 4 Rozhovor I. – přepisy rozhovorů R1 – R2
- 5 Rozhovor II.

Příloha č. 1 – Tabulky specifikující testy tělesné zdatnosti uchazečů k přijetí do HZS ČR a příslušníků HZS ČR

Tabulka č. 1 - rozdělení služebních míst do skupin pro hodnocení tělesné zdatnosti

Služební hodnost	Specifikace vykonávaných činností podle přílohy katalogu
Skupina I	
asistent	2.4.11 bod 1
vrchní asistent	2.4.11 bod 1
Skupina II	
referent	1.4 bod 1, 2, 3
vrchní referent	1.4 bod 1, 2
asistent	1.4 bod 1
vrchní asistent	1.4 bod 1, 2
inspektor	1.4 bod 1
vrchní inspektor	1.4 bod 2
asistent	2.4.11 bod 3, 4
vrchní asistent	2.4.11 bod 2, 3, 4
inspektor	2.4.9 bod 1
vrchní inspektor	2.4.9 bod 1
komisař	2.4.9 bod 1
výše neuvedené služební hodnosti	výše nespecifikované vykonávané činnosti, při kterých bude nebo je uchazeč nebo příslušník HZS ČR zařazen na služební místo přímo ve směně jednotky HZS kraje nebo v rámci výkonu služby bude doplňovat minimální početní stavy příslušníků HZS ČR v jednotce HZS kraje nebo při kterých je nebo bude uchazeč nebo příslušník HZS ČR zařazen v rotách Záchraného útvaru HZS ČR a které nespádají do skupiny I
Skupina III	

<p>1 výše neuvedené služební hodnosti</p>	<p>výše nespecifikované vykonávané činnosti, při kterých bude uchazeč nebo příslušník HZS ČR předurčen pro činnost na místě zásahu (řídící důstojník, pomocník řídícího důstojníka, člen štábu velitele zásahu, člen výjezdové skupiny chemické laboratoře, zjišťování příčin vzniku požárů apod.) a výše nespecifikované vykonávané činnosti pro výkon služby na úseku IZS, operačního řízení, komunikačních a informačních systémů, speciálních a odborných služeb, požární prevence, civilního nouzového plánování a strategií, ochrany obyvatelstva, krizového řízení, psychologické služby, které nespádají do skupiny I nebo II</p>
<p>Skupina IV</p>	
<p>výše neuvedené služební hodnosti</p>	<p>výše nespecifikované vykonávané činnosti na úsecích kanceláře generálního ředitele HZS ČR, kanceláří ředitelů HZS krajů, kanceláře velitele Záchraného útvaru HZS ČR, úseku ekonomiky, které nespádají do skupiny I, II nebo III</p>

Tabulka č. 2 - věkové kategorie

Věková kategorie	muži – skupina I, II, III a IV ženy – skupina I a II	ženy – skupina III a IV
VK 1	do 29 let	do 25 let
VK 2	30–35 let	26–30 let
VK 3	36–40 let	31–35 let
VK 4	41–45 let	36–40 let
VK 5	46–50 let	41–45 let
VK 6	51 let a více	46 let a více

Tabulka č. 3 - bodová minima v jednotlivých testech a celkové bodové minimum

SKUPINA	BODOVÉ MINIMUM V TESTU			CELKOVÉ BODOVÉ MINIMUM	
	č. 1	č. 2	č. 3		
I	25 bodů	25 bodů	50 bodů	105 bodů	
II	20 bodů	20 bodů	40 bodů	95 bodů	
III	14 bodů	14 bodů	28 bodů	42 bodů	
IV	10 bodů	10 bodů	20 bodů	<i>při volbě testu</i>	
				č. 1 nebo č. 2	č. 3
				10 bodů	20 bodů

Tabulka č. 4 - přehled testů a disciplín

Test	disciplína	
č. 1 – silový	1 a	kliky
	1 b	shyby
č. 2 – silový	2 a	leh-sed
	2 b	přednožování v lehu
č. 3 - vytrvalostní	3 a	běh 2000 metrů
	3 b	plavání 200 metrů

Dotazník

Příloha č. 2 – Dotazník

1. Kolik Vám je let?

- 18–30
- 31–40
- 41–50
- více než 50

2. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

- SOU s maturitou
- SŠ (případně SOŠ)
- VOŠ
- VŠ – bakalářské
- VŠ – magisterské
- Postgraduální

3. Jak dlouho jste zaměstnán ve služebním poměru u HZS ČR?

- Do 1 roku
- 2–5 let
- 6–10 let
- 11–20 let
- 21–25 let
- 26–30 let
- 31 let a více

4. Jakou pozici v současné době u HZS ČR zastáváte?

- Hasič
- Strojník
- Velitel družstva/čety

- Služební funkcionář s možností služby jako řídicí důstojník, popř. velící důstojník
5. Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem **nebezpečné látky** (*CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky*)?
- Několikrát týdně
 - Jednou týdně
 - Několikrát do měsíce
 - Maximálně jednou do měsíce
 - Maximálně jednou za tři měsíce
 - Maximálně jednou za půl roku
 - Maximálně jednou za rok
 - Zcela výjimečně
6. Vyberte stresory, které na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (*CBRN*). (více odpovědí)
- Momentální fyzický stav
 - Strach
 - Negativní myšlenky
 - Časový tlak
 - Nedostatek informací
 - Přemíra informací v krátkém časovém úseku
 - Momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.)
 - Vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon
 - Odpovědnost za správné vyřešení MU
 - Odpovědnost za včasné vyřešení MU
 - Problém vnitřního nesouhlasu (osobně nesouhlasím s postupy při řešení MU)
 - Jiná (*rozepište*)

7. Označte pouze jeden stresor, který na Vás působí nejintenzivněji při události s výskytem nebezpečné látky (CBRN). (pouze jedna odpověď)
- Momentální fyzický stav
 - Strach
 - Negativní myšlenky
 - Časový tlak
 - Nedostatek informací
 - Přemíra informací v krátkém časovém úseku
 - Momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.)
 - Vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon
 - Odpovědnost za správné vyřešení MU
 - Odpovědnost za včasné vyřešení mimořádné události
 - Problém vnitřního nesouhlasu (osobně nesouhlasím s postupy při řešení mimořádné události)
 - Jiná (rozepište)
8. Uveďte fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN), ve které je intenzita stresorů největší.
- Vyhlášení poplachu
 - Výjezd jednotky
 - Doprava na místo zásahu
 - Průzkum
 - Činnost na místě zásahu
 - Předání místa zásahu
 - Jízda od zásahu zpět na základnu
9. Je intenzita působení stresorů při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) vyšší než obecně u ostatních zásahů?
- Ano
 - Spíše ano

- Spíše ne
- Ne
- Jiné (uveďte)

10. Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

11. Jak hodnotíte četnost výcviku na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) v rámci odborné přípravy u zaměstnavatele?

- Dostačující
- Spíše dostačující
- Spíše nedostačující
- Nedostačující

12. Jaká by měla podle Vás být četnost výcviku na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) v rámci odborné přípravy u zaměstnavatele, abyste se cítili na zvládnutí této události dostatečně připraveni?

- Minimálně 1x měsíčně
- Minimálně 1x za tři měsíce
- Minimálně 1 x za šest měsíců
- Jiné (uveďte)

13. Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

- Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti.
- Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání.

- Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.
- Psychologická péče poskytovaná psychologem zaměstnavatele.
- Finanční podpora na psychologickou péči poskytovanou mimo zaměstnavatele.
- Jiné (rozepte)

14. Co by měl obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)

- Teoretickou část
- Praktickou část
- Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti
- Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky
- Psychologickou prevenci
- Jiné (uveďte)

15. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti?

- Ano
- Spíše ano
- Spíše ne
- Ne

16. Už jste vyhledal někdy pomoc Psychologické služby HZS po zásahu u mimořádné události?

- Ano
- Ne
- Nechci odpovědět
- Jiné (uveďte)

Rozhovor I.

Hasič:

Věk:

Vzdělání:

Délka praxe u HZS:

Pozice u HZS:

Otázky:

1. Jaký rozdíl vnímáte mezi nebezpečnou látkou a neznámou nebezpečnou látkou v souvislosti se zásahy?

2. a) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

(Několikrát týdně, Jednou týdně, Několikrát do měsíce, Maximálně jednou do měsíce, Maximálně jednou za tři měsíce, Maximálně jednou za půl roku, Maximálně jednou za rok, Zcela výjimečně)

b) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

(Několikrát týdně, Jednou týdně, Několikrát do měsíce, Maximálně jednou do měsíce, Maximálně jednou za tři měsíce, Maximálně jednou za půl roku, Maximálně jednou za rok, Zcela výjimečně)

3. a) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

(Momentální fyzický stav, Strach, Negativní myšlenky, Časový tlak, Nedostatek informací, Přemíra informací v krátkém časovém úseku, Momentální vnější podmínky)

(horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), Vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon, Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU, Problém vnitřního nesouhlasu (osobně nesouhlasím s postupy při řešení MU, Jiné)

b) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)

(Momentální fyzický stav, Strach, Negativní myšlenky, Časový tlak, Nedostatek informací, Přemíra informací v krátkém časovém úseku, Momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), Vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon, Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU, Problém vnitřního nesouhlasu (osobně nesouhlasím s postupy při řešení MU, Jiné)

4. a) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

b) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

5. a) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

(Vyhlášení poplach, Výjezd jednotky, Doprava na místo zásahu, Průzkum, Činnost na místě zásahu, Předání místa zásahu, Jízda od zásahu zpět na základnu)

b) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na neznámou nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

(Vyhlášení poplach, Výjezd jednotky, Doprava na místo zásahu, Průzkum, Činnost na místě zásahu, Předání místa zásahu, Jízda od zásahu zpět na základnu)

6. a) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

(Např. s dopravní nehodou, dopravní nehodou se smrtelným úrazem, dopravní nehodou s účastí dítěte, požárem, vyproštění zavalených a zasypaných osob, práce ve výškách a nad volnou hloubkou)

b) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

(Např. s dopravní nehodou, dopravní nehodou se smrtelným úrazem, dopravní nehodou s účastí dítěte, požárem, vyproštění zavalených a zasypaných osob, práce ve výškách a nad volnou hloubkou)

7. a) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

(Např. s dopravní nehodou, dopravní nehodou se smrtelným úrazem, dopravní nehodou s účastí dítěte, požárem, vyproštění zavalených a zasypaných osob, práce ve výškách a nad volnou hloubkou)

b) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

(Např. s dopravní nehodou, dopravní nehodou se smrtelným úrazem, dopravní nehodou s účastí dítěte, požárem, vyproštění zavalených a zasypaných osob, práce ve výškách a nad volnou hloubkou)

8. a) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na nebezpečné látky (CBRN)?

(Ano, Spíše ano, Spíše ne, Ne, Jiné-uvěďte)

b) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

(Ano, Spíše ano, Spíše ne, Ne, Jiné-uvěďte)

9. a) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

(Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti. Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR. Psychologická péče poskytovaná psychologem zaměstnavatele. Finanční podpora na psychologickou péči poskytovanou mimo zaměstnavatele. Jiné (rozepište)

b) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

(Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti. Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR. Psychologická péče poskytovaná psychologem zaměstnavatele. Finanční podpora na psychologickou péči poskytovanou mimo zaměstnavatele. Jiné (rozepište)

10. a) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

(Teoretickou část, Praktickou část, Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, Psychologickou prevenci, Jiné – uveďte)

b) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

(Teoretickou část, Praktickou část, Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, Psychologickou prevenci, Jiné – uveďte)

11. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?

(Ano, Spíše ano, Spíše ne, Ne)

12. Už jste její pomoc někdy vyhledal?

(Uveďte, při jaké příležitosti, popř. uveďte, že nechcete na tuto otázku odpovídat.)

13. Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat?

Příloha č. 4 – Rozhovor I. – přepisy rozhovorů R1 až R6

Rozhovor R1

Hasič: 1

Věk: 39

Vzdělání: Středoškolské s maturitou

Délka praxe u HZS: 19 let

Pozice u HZS: Hasič

Otázky:

1. **Jaký rozdíl vnímáte mezi nebezpečnou látkou a neznámou nebezpečnou látkou v souvislosti se zásahy?**

Při zásahu na nebezpečnou látku se mohou opřít o zkušenosti a informace dostupné z registru nebezpečných látek. Zásah na neznámou nebezpečnou látku má jiná rizika a postupy.

2. **a) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky?**

Cca jednou do měsíce, třeba při dopravních nehodách a úniku provozních kapalin.

- b) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?**

Zcela výjimečně.

3. **a) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?**

Odpovědnost za správné vyřešení, provést zásah v co nejkratším možném čase.

- b) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?** Nedostatek informací k dané látce, bezpečnost všech zasahujících a zachraňovaných.

4. a) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Správně provézt zásah.

- b) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)? Bezpečnost všech zasahujících

Stejně.

5. a) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Průzkum.

- b) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na neznámou nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Činnost na místě zásahu.

6. a) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Při řešení jiných zásahů na mě působí i jiné stresory. Např. u zásahů s účastí dítěte to vnímám i jako otec.

- b) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy

Každý zásah má svá specifika a dokud nemám potřebné informace, působí to na mě asi stejně.

7. a) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

U zásahu na nebezpečnou látku pociťuji menší stres, než když se třeba zasahuje u smrtelné nehody.

b) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

U neznámé nebezpečné látky je stres větší, ale pořád to je pro mne menší intenzita než u závažnějších zásahů.

8. a) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnání mimořádné události s výskytem na nebezpečné látky (CBRN)?

Ano

b) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnání mimořádné události s výskytem na neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Spíše ano

9. a) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Myslím si, že se v zaměstnání dostatečně připravujeme na zásahy na nebezpečnou látku a s praxí získáváme i zkušenosti.

b) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

V tomto případě by se mohlo více spolupracovat třeba s HZS podniku Borsodchem Mchz, nebo s chemickou laboratoří HZS MSK.

10. a) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou a praktickou část.

b) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou a praktickou část, výměna zkušeností ze zásahu.

11. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?

Ano, informace mám od zaměstnavatele.

12. Už jste její pomoc někdy vyhledal?

Ne.

13. Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat?

Ne

Rozhovor: R2

Hasič: 2

Věk: 35

Vzdělání: Vyšší odborné

Délka praxe u HZS: 15 let

Pozice u HZS: velitel družstva

Otázky:

1. Jaký rozdíl vnímáte mezi nebezpečnou látkou a neznámou nebezpečnou látkou v souvislosti se zásahy?

Rozdíl vnímám velký, pokud se jedná o známou nebezpečnou látku vím o ni, jak se k ní chovat, jak velké zóny vytyčit, jak ji jímat, následná dekontaminace atd. U neznáme nebezpečné látky nevím o jejich vlastnostech, požárně technických charakteristik látek nic a musím se taky podle toho přizpůsobit (velikost zón, stupeň ochrany nejvyšší, počty nasazených příslušníků, doba zásahu delší atd.

2. a) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

V posledním roce, tak 1x za týden v souvislosti s pandemií COVID-19.

b) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

Maximálně jednou za rok.

3. a) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky

Časový tlak, Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU.

b) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)

Časový tlak, Nedostatek informací, Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU.

4. a) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Odpovědnost za správné vyřešení.

b) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Odpovědnost za správné vyřešení MU.

5. a) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

V části průzkumu.

b) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na neznámou nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Činnost na místě zásahu.

6. a) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Neliší se. Vždy je rozhodující průzkum, kdy je nutné zjistit, vytěžit maximum informací a na základě kvalitního průzkumu se zvolí správné činnost u zásahu. Zásah se urychlí a správně vyřeší. A je jedno jestli to je nehoda, požár, zásah na nebezpečnou látku.

b) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Liší se v Časovém tlaku, Nedostatku informací. U toho typu zásahu se liší oproti ostatních tím, že víme zcela jistě jen to, že nemáme potřebné informace o látce, a to je pro rozhodující úkony velitele stresující, protože jak má správně a včas rozhodnou, když nemá ty správné a veškeré informace. Jak může potom probíhat doba zásah (návaznost na časový tlak), jak hodně vzrůstá riziko vzniku nebezpečné situace, která by ohrožovala životy zasahujících atd... A to vše je pro něj stresující. Jinak ostatní faktory (Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU) jsou stejné, každý zásah se musí správně vyřešit a vyřešit včasně.

7. a) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Neliší se.

b) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy? (Např. s dopravní nehodou, dopravní nehodou se smrtelným úrazem, dopravní nehodou s účastí dítěte, požárem, vyproštění zavalených a zasypaných osob, práce ve výškách a nad volnou hloubkou) Popř. se neliší.

Liší se pouze v časovém tlaku. Nedostatkem informací o neb. látce má za následek delší dobu pro rozhodující úkony VZ. A to zvyšuje stres na něj.

8. a) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnání mimořádné události s výskytem na nebezpečné látky (CBRN)?

Spíše ne.

b) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Spíše ne.

9. a) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti. Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.

b) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti. Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR.

10. a) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou část, Praktickou část, Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, Psychologickou prevenci.

b) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou část, Praktickou část, Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, Psychologickou prevenci.

11. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?

Ano, informace z vydaného pokynu a po služební linii.

12. Už jste její pomoc někdy vyhledal?

Ne.

13. Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat? Každý další postřeh bude velmi

Doba a svět se mění, to, co bylo nám nepředstavitelné se teď začíná dít a pociťují to všichni. Je nutné a do budoucna to zcela jistě bude užitečné pro přípravu příslušníků na zvládnutí zásahu toho typu. Je nutné realizovat školení, IMZy s odborníky, cvičení a zdokonalovat se na všech úrovních řízení na tento typ zásahu.

Rozhovor 3

Hasič: 3

Věk:53

Vzdělání: vysokoškolské magisterské

Délka praxe u HZS: 29

Pozice u HZS: velitel čety

Otázky:

1. Jaký rozdíl vnímáte mezi nebezpečnou látkou a neznámou nebezpečnou látkou v souvislosti se zásahy?

Nemohu vnímat žádný rozdíl – pořád je to NL

2. a) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

V současné době řekněme v jednotkách za měsíc.

b) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

Zcela výjimečně

3. a) **Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)**

Nedostatek informací, Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU,

- b) **Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)**

To samé, co u předchozí otázky

4. a) **Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?**

Odpovědnost za správné vyřešení MU

- b) **Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?**

Odpovědnost za správné vyřešení MU

5. a) **Ve které fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?**

Snad ten průzkum, než je zjištěno o co se jedná. Když už je to zjištěno a přijme se opatření, pak je to zásah, jako každý jiný

- b) **Ve které fázi zásahu při mimořádné události na neznámou nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?**

To samé, co u předchozí. Když je to neznámá látka, tak se k ní musím chovat jako k nejhorší, dokud se o ní nedozvím víc.

6. A) **Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?**

Stresory jsou stejné.

- b) **Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?**

To samé, co u předchozí odpovědi.

7. a) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Podle mě je to o tom, že ve srovnání s ostatními tzv. běžnějšími zásahy jsou události CBRN specifické svou větší nečitelností. Znamená to tedy i jistou vyšší míru intenzity.

- b) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

To samé, co u předchozí odpovědi.

8. a) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na nebezpečné látky (CBRN)?

Spíše ano.

- b) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Spíše ano

9. a) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR

- b) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání. Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR

10. a) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky.

b) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky,

11. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?

Ano

12. Už jste její pomoc někdy vyhledal?

Ne.

13. Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat?

Přeji hodně štěstí a trpělivosti při zpracování diplomové práce.

Rozhovor 4

Hasič: 4

Věk: 40

Vzdělání: Vysokoškolské

Délka praxe u HZS: 16 let

Pozice u HZS: velitel stanice

Otázky:

1. Jaký rozdíl vnímáte mezi nebezpečnou látkou a neznámou nebezpečnou látkou v souvislosti se zásahy?

O nebezpečné látce, kterou známe, již můžeme vědět nebo si zjistit, jaký je nejvhodnější postup zásahu a předejít tak komplikacím u zásahu.

2. a) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

Za mě osobně zcela výjimečně.

- b) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?

Za mě osobně zcela výjimečně.

3. a) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)

Momentální fyzický stav, Časový tlak, Přemíra informací v krátkém časovém úseku, Vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon.

- b) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)

Momentální fyzický stav, Strach, Časový tlak, Nedostatek informací, Momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), Vysoké (až přemrštěné) požadavky na výkon.

4. a) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Časový tlak

- b) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Nedostatek informací. Časový tlak

5. a) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Průzkum.

b) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na neznámou nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Průzkum, Činnost na místě zásahu.

6. a) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Neliší se.

b) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Neliší se.

7. a) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Stresory u tohoto typu události jsou silnější, neboť ostatní události skýtají méně závažná rizika a nebezpečí pro zasahující hasiče.

b) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Stresory u tohoto typu události jsou silnější, neboť ostatní události skýtají méně závažné a skrytá rizika a nebezpečí pro zasahující hasiče.

8. a) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnání mimořádné události s výskytem na nebezpečné látky (CBRN)?

Spíše ne.

b) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnání mimořádné události s výskytem na neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Spíše ne.

9. a) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR a účasti na praktickém výcviku.

b) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Větší intenzita praktické odborné přípravy v této oblasti.

10. a) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou část a praktickou část, rozборы proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky

b) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou část a praktickou část, rozборы proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky

11. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?

Ano mám.

12. Už jste její pomoc někdy vyhledal?

Ano, využil pro svého rodinného příslušníka.

13. Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat? Každý další postřeh bude velmi přínosný a cenný.

Nic.

Rozhovor 5

Hasič: 5

Věk:43

Vzdělání: vysokoškolské – bakalářské

Délka praxe u HZS: celkem 24 let, u HZS MSK 14 let

Pozice u HZS: hasič

Otázky:

1. **Jaký rozdíl vnímáte mezi nebezpečnou látkou a neznámou nebezpečnou látkou v souvislosti se zásahy?**

Rozdíl zde určitě je, a to v tom, že pokud se provádí zásah na NEZNÁMOU NB, tak mohou vznikat pochybnosti v rozhodování, jak postupovat při její likvidaci nebo určitě bude tento rozhodovací proces komplikovanější a zdlouhavější. (Nemám na mysli ochranu zasahujících, ta je vždy maximální).

2. **a) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?**

V rámci COVID 19 několikrát do měsíce za rok 2021. Za rok 2020 bych si dovolil uvést několikrát týdně.

- b) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?**

Zcela výjimečně.

3. **a) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)**

Tady bych asi jen uvedl, že někdy mohou negativně působit vnější podmínky (horko, chlad). Jinak je metodika zásahů zvládnutá tak, že nic jiného na mě negativně nepůsobí. Teď mě napadl ještě fyzický stav, momentální – někdy je člověk tak zbitý, že to taky je komplikace.

b) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)

Momentální vnější podmínky (horko, chlad), odpovědnost za správné a včasné vyřešení MU, jak začaly loni dezinfekce proti COVIDU, tak to byl strach, aby se člověk nenakazil, do toho ještě nedostatek informací (jak se šíří, můžu se nakazit, když mi praskne oblek a podobné negativní myšlenky) a opět momentální fyzický stav.

4. a) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Vnější podmínky.

b) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Odpovědnost za správné a včasné vyřešení MU.

5. a) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Při činnosti na místě zásahu.

b) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na neznámou nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Je to stejné, při činnosti na místě zásahu.

6. a) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Stejně jsou v případě momentálního fyzického stavu a vnějších podmínek (př. dopravní nehoda s vyproštěním – 35 stupňů na slunci – převlečnick – přehřátí organismu). Ale nejsou zde pochybnosti, zda do správně vyřešíme (vyřeším), zase na druhou stranu obavy o včasné vyřešení tady jsou (respektive, zda to nešlo vyřešit rychleji, proč jsme úspěšný technologický postup nezvolili dříve – často u dopravních nehod), ale to nastupuje až později, při jízdě od zásahu. Tady jsem

odpověď napsal více na ostatní zásahy, ale mazat to nebudu...Pokud bych měl pochybnosti o včasném a správném vyřešení zásahu na NB, tak přijdou později při jízdě od zásahu a ještě později, ale také přijít vůbec nemusí.

b) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Opět stejné v případě fyzického stavu a vnějších podmínek. Jiné obava o správné a včasné zvládnutí zásahu na neznámou NB, pokud by byla, tak by nastoupila dříve, při činnosti na místě.

7. a) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Neliší.

b) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Tak tady intenzita **větší**, plynoucí z **neznalosti látky**.

8. a) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na nebezpečné látky (CBRN)?

Ano.

b) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Ano.

9. a) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Tady si myslím, že u nás, HZS MSK, je to velmi dobré úrovni. Samozřejmě každý kurz, který absolvuji mě posouvá výše. Takže profesní rozvoj formou dalšího vzdělávání.

b) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Stejně jako odpověď výše.

10. a) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou část, praktickou část, rozbor proběhlých zásahů z dané oblasti, sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky, **psychologickou prevenci**. Dále bych uvítal vstup odborníků nejen z řad HZS, ale těch, kteří se zabývají výrobou, přepravou, skladováním, likvidací nebezpečných látek atd.

b) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Zase stejná odpověď.

11. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?

Ano, informace mám.

Od samotné psycholožky, od velitele stanice a velitele čety.

Buď ústně nebo prostřednictvím emailu.

Paní Kopaňáková (když tu ještě byla) dělala přímo školení pro hasiče.

12. Už jste její pomoc někdy vyhledal?

Nevyhledal, zatím nebylo potřeba.

13. Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat? Každý další postřeh bude velmi přínosný a cenný.

Velkou roli, podle mě, zde hraje celková situace na té dané směně. Pokud je to tým lidí, nebo až kamarádů, tak se psychický tlak zvládá úplně jinak. Pokud si máš o nepříjemných zásazích s kým promluvit v práci, tak je to ideální (domů to tahat aspoň já nechci).

Rozhovor 6

Hasič: 6

Věk: 48

Vzdělání: vysokoškolské magisterské

Délka praxe u HZS: 29

Pozice u HZS: velitel stanice

Otázky:

1. **Jaký rozdíl vnímáte mezi nebezpečnou látkou a neznámou nebezpečnou látkou v souvislosti se zásahy?**

Zásadní rozdíl ve vedení zásahu známe nebezpečné látky je, že známe vlastnosti dané látky a dle toho vedeme efektivní zásah na daný typ látky, vhodné OP, hasiva atd.

U neznámé vlastnosti nebezpečné látky neznáme a toto má vliv na hranici nebezpečné zóny, stupeň ochrany, hasební látky, nasazení S a P, zvážení evakuace obyvatelstva. Chybí hodně informací na efektivní provedení zásahu „musíme počítat s nejhorší a doufat v nejlepší variantu nebezpečné látky.

2. **a) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?**

Maximálně jednou do měsíce

- b) Jak často (průměrně) zasahujete u mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN – Chemické, biologické, radioaktivní, nukleární látky)?**

Maximálně jednou za půl roku

3. **a) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)**

Časový tlak, Momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU,

b) Jaké stresory, na Vás působí při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)? (více odpovědí)

Časový tlak, Nedostatek informací, Momentální vnější podmínky (horko, chlad, jasné světlo, tma apod.), Odpovědnost za správné vyřešení MU, Odpovědnost za včasné vyřešení MU,

4. a) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Odpovědnost za správné vyřešení MU

b) Který z uvedených stresorů z otázky č.3 na Vás působí největší intenzitou při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Nedostatek informací,

5. a) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Průzkum

b) Ve které fázi zásahu při mimořádné události na neznámou nebezpečnou látku (CBRN) je intenzita stresorů největší?

Průzkum

6. a) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Je to jiný typ činnosti např. rychlé a správné podání první předlékařské pomoci, použití speciálních technických prostředků

b) Jak se liší stresory z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Některé stresory jsou podobné – odpovědnost za zasahující v neznámém prostoru, neznalost technologií v průmyslových podnicích.

7. a) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Je to rozdílné zásah od zásahu dle specifických podmínek konkrétního zásahu.

- b) Jak se liší intenzita stresorů z otázky č.3 při mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN) ve srovnání s ostatními zásahy?

Je to rozdílné zásah od zásahu dle specifických podmínek konkrétního zásahu.

8. a) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na nebezpečné látky (CBRN)?

Ano.

- b) Cítíte se dostatečně připraveni pro zvládnutí mimořádné události s výskytem na neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Ano, může nás překvapit spousta věcí, ale musíme být připraveni za nás to nikdo neudělá.

9. a) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Například společné výcviky s HZSP ČD, Biocel atd. ...

- b) Čím by Váš zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Viz otázka č.8.

10. a) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou část, Praktickou část, Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky

b) Co by měl podle Vás obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem neznámé nebezpečné látky (CBRN)?

Teoretickou část, Praktickou část, Rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti, Sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky

11. Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti ve Vašem regionu? Od koho/kde jste případně informace získal?

Ano

12. Už jste její pomoc někdy vyhledal?

V rámci posttraumatického týmu řešíme pomoc při zranění většího počtu osob, usmrcení osob nebo na vyžádání velitele zásahu.

13. Je něco, co byste k danému tématu chtěl ještě dodat?

Přeji úspěch při obhajobě diplomové práce.

Příloha č. 5– Rozhovor II. (pro psychologa)

Rozhovor II. - psycholog

Cílem diplomové práce je mimo jiné navrhnout systém psychologické přípravy příslušníků HZS ČR na mimořádné události s výskytem (neznámé) nebezpečné látky.

Výsledky dotazníkové šetření:

Na otázku: „**Čím by Vás zaměstnavatel podle Vás mohl přispět k tomu, abyste se cítili dostatečně připraveni na zvládnutí zásahu u mimořádné události s výskytem (neznámé) nebezpečné látky (CBRN)?**“ pouze 2,9 % (3 ze 104 dotazovaných – shodně u obou variant) vybralo odpovědi:

- Psychologická péče poskytovaná zaměstnavatelem
- Finanční podpora na psychologickou péči poskytovanou mimo zaměstnavatele

(Celkový přehled odpovědí: V této otázce nejvyšší procentuální podíl, a to 71,2 % (74) získává odpověď **realizace pravidelných instrukčně metodických zaměstnání v rámci HZS ČR**. Větší intenzita odborné přípravy v této oblasti získává 37,5 % (39) a zajištění profesního rozvoje formou dalšího vzdělávání 35,6 % (37). Velmi nízké zastoupení zaujímají psychologická péče poskytovaná psychologem zaměstnavatelem a finanční podpora na psychologickou péči poskytovanou mimo zaměstnavatele, a to vždy 1 % (1). 2,9 % (3) respondentů vybírá možnost jinou s těmito konkrétnizacemi: 1. zajištění vhodnějších ochranných pomůcek, 2. vždy jsme dostatečně připraveni, 3. lepší informační podpora)

Na otázku: „**Co by podle Vás měl obsahovat kurz v rámci dalšího vzdělávání, aby Vás připravil na specifické mimořádné události s výskytem (neznámé) nebezpečné látky (CBRN)?**“ 6,7 % (7 ze 104 respondentů) uvedlo psychologickou prevenci.

(Celkový přehled odpovědí: Respondenti vybírají tři nejvýznamněji procentuálně zastoupené odpovědi, a to s 81,7 % (85) **rozbory proběhlých zásahů z dané oblasti**, s 79,8 % (83) **praktickou**

část a s 72,1 % (75) sdílení praktických zkušeností s ostatními příslušníky. 37,5 % (39) příslušníků by do těchto kurzů zařadilo i teoretickou část, 6,7 % (7) by přivítalo psychologickou prevenci. 1,9 % (2) uvádí odpověď jinou: 1. rozборы složitějších zásahů v rámci republiky, případně světa by nebyly špatné, 2. intenzivnější nauka ovládnání informační podpory u zásahu na NL.)

Na otázku „**Máte informace o Psychologické službě HZS a její činnosti?**“ 68,3 % (71 z 104 respondentů) uvedlo odpověď ano.

(Celkový přehled odpovědí: 68,3 % (71) příslušníků uvádí, že o této službě a její činnosti informace mají – ano, 24 % (25) uvádí, že informace spíše má – spíše ano. 4,8 % (5) respondentů se ztotožňuje s odpovědí spíše ne a 2,9 % (3) s odpovědí ne.)

Na otázku „**Už jste vyhledat někdy pomoc Psychologické služby HZS po zásahu u mimořádné události?**“ uvedlo 91,3 % (95 z 104 respondentů) odpověď ne.

(Celkový přehled odpovědí: Nejvyšší procentuální zastoupení s 91,3 % (95) dotazovaných uvádí, že tuto pomoc po zásahu u MU nevyužili, odpověděli ne. 5,8 % (6) respondentů uvádí, že pomoc vyhledali, odpověděli ano. 1 % (1) uvádí, že odpovědět nechce a 1,9 % (2) vybírá možnost jiné odpovědi: 1. nevyhledal jsem cíleně sám, ale byla nařízena nadřízeným služebním funkcionářem, 2. bylo skupinové sezení po zásahu, vyhovovalo mi to.)

Na základě těchto výsledků vystávají na odborníka z oblasti psychologie tyto otázky:

- 1. Kolikrát jste za poslední období (cca 2 let) poskytovala psychologickou péči, popř. prevenci příslušníkům HZS ČR související s mimořádnou událostí s výskytem (neznámé) nebezpečné látky?**

Ani jednou.

- 2. Co bylo za poslední období (cca 2 let) nejčastěji předmětem Vaší psychologické péče u příslušníků HZS ČR?**

V rámci posttraumatické péče o příslušníky, se jednalo o jiný typ MU, s velkým počtem obětí, s dětskými oběťmi apod. V rámci poradenské činnosti se jednalo o problematiku soukromého života příslušníka.

3. Jak by se podle Vás mohl podpořit zájem příslušníků HZS ČR o psychologickou prevenci?

Častější přítomnosti psychologa na HS, ať už formou odborné přípravy nebo stáží na směnách. Psycholog HZS má snahu se s každou směnou na každé hasičské stanici sejit alespoň 1x ročně, což je mnohdy prakticky nemožné, navíc nedostatečné. Další možností je posílit podporu skrze členy Týmu posttraumatické péče.

4. Jakými způsoby by mohla být ještě psychologická prevence v rámci HZS ČR realizována?

Aktuálně je nově realizována skrze odbornou přípravu on-line formou, lze rovněž intervenovat on-line, přes skype apod. Každý kraj vše uzpůsobuje dle svých možností. Dále vznikla celá řada videí se zaměřením na stres, trauma, péči o sebe i na téma první psychické pomoci, vše je dostupné na youtube kanálu psychologické služby „Psycholog hasiči“: <https://www.youtube.com/channel/UC6X6bltq0p8UrXVJFbrp70g>, dále vznikly stránky <http://tvohasici.cz/>, které vznikly z podnětu Rady vlády pro duševní zdraví, která navrhla zapojení psychologické služby HZS ČR do psychologické podpory obecné populace. Zde i příslušníci naleznou mnoho důležitých informací. Také existuje skupina psychologů HZS ČR, kteří pracují na tvorbě materiálů, zejména videí a jiných moderních materiálů, které by se tak snadněji mohly šířit mezi příslušníky sboru.